

Miskolci Keresztény Szemle

A KÉSZ ökumenikus kulturális folyóirata

23. (VI/3.) szám

2010

SZERZŐK

Ábrám Tibor
Dr. Barna Gábor
Prof. dr. Csermely Péter
Dr. Dienes Dénes
Dr. Dolhai Lajos
Gróf Lajos
Hajdú Éva
Jeney Edit
Linczenbold Levente
Mikolai Vince
Molnár Attila Brúnó
Dr. Obbágy László
Szabó Sándor
Szilvay Gergely
Dr. Ternyák Csaba
Zsugyel János PhD

A szerkesztőbizottság:
*Demjén Péter, Gróf Lajos, Kozslikné Szabó Mariann,
Mezei István, Papp András, Mariscsák István, Sasvári István,
Zsugyel János, Várbelyi Krisztina*

Lapalapító: *Gróf Lajos*

Felelős szerkesztő: *Jeney Edit*

Szerkesztőség (levélcím):
3530 Miskolc, Toronyalja u. 47.
Telefon: (46) 324-429
E-mail: keresztenyszemle@gmail.com

Kiadja a Keresztény Értelmiségek Szövetsége
miskolci csoportja,
az Eszmék és Értékek Alapítvány támogatásával
Felelős kiadó: *Mariscsák István*

REMÉNYIK SÁNDOR KÉT VERSE

Mi mindig búcsuzunk

Mondom néktek: mi mindig búcsuzunk.
Az éjtől reggel, a nappaltól este,
A színektől, ha szürke por belepte,
A csöndtől, mikor hang zavarta fel,
A hangtól, mikor csendbe halkul el,
Minden szótól, amit kimond a szánk,
Minden mosolytól, mely sugárzott ránk,
Minden sebtől, mely fájt és égetett,
Minden képtől, mely belénk mélyedett,
Az álmainktól, mik nem teljesültek,
A lángjainktól, mik lassan kihültek,
A tűnő tájtól, mit vonatról láttunk,
A kemény rögtől, min megállt a lábunk.

Mert nincs napkelte kettő, ugyanaz,
Mert minden csönd más – minden könny – vigasz,
Elfut a perc, az örök Idő várja,
Lelkünk, mint fehér kendő, leng utána,
Sokszor könnyünk se hull, szívünk se fáj.
Hidegen hagy az elhagyott táj –
Hogy eltemettük: róla nem tudunk.
És mégis mondom néktek:
Valamitől mi mindig búcsuzunk.

Vagy-vagy

Vagy egy nagy mű – vagy egy nagy szenvedély.
Vagy égő nyár – vagy gyémántfényű tél.

Vagy az Úristen – vagy az emberek.
Vagy a kolostor – vagy fészek-meleg.

Vagy a csúcok nagy, edző hidege,
Vagy egy asszony simogató keze.

Vagy fent, vagy lent, élőn, halálra-váltan,
Jaj, csak ne felemásan, felemásan!

(120 éve, 1890. augusztus 30-án született Reményik Sándor)

MIKOLAI VINCE

A jövő kapujában

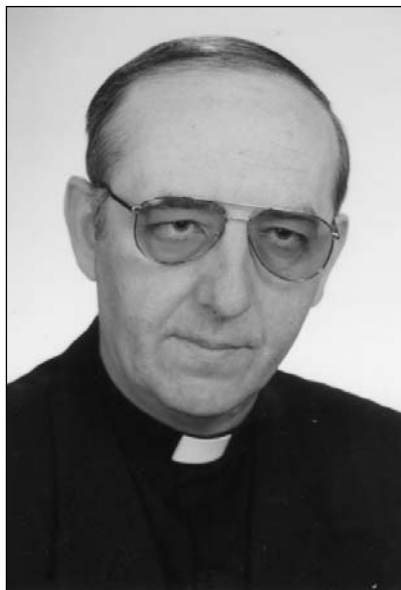
A jelenlegi Miskolc területén először Felső-Hámorban emeltek szobrot Szent István tiszteletére 1938-ban, halálának 900. évfordulóján. A magyar állam megalapításának 1000. évfordulóján, a Városház téren kapott szobrot első szent királyunk. A király erőt és méltóságot sugárzó alakja egy kőív alatt áll. Talán nem erőltetett értelmezés, ha úgy látjuk, hogy a jövő kapujában vár, hogy bátran belépjen a még ismeretlen, új világba.

Sok történetíró kiemeli, hogy miközben egész Európa a világvég várásának félelmében élt, Szent István új évezredre készült, koronázásának napját tudatosan tette az új évezred kezdetére. A pápától kapott koronával megerősítve hangsúlyozni akarta az egyház iránti elkötelezettségét, hogy országát a krisztusi hit rendíthetetlen sziklájára akarja építeni, hogy a történelem viharai ne tudják elsodorni.

Már tíz év óta tart a harmadik évezred, de joggal érezhetjük mi magyarok, hogy csak most tudjuk végérvényesen lezárni a gyászos XX. századot, amely annyi tragédiát és szenvedést hozott számunkra, amely történelmi létünk, függetlenségünk elvesztésével fenyegetett minket. A hosszúra nyúlt és felemásra sikeredett „rendszer váltás” után ma végre gyökeresen átrendeződött a politikai erőter. A tavaszi parlamenti választásokon a keresztény nemzeti oldal korábban soha nem látott és remélt győzelmet aratott, s ezzel lehetőség nyílt dolgaink rendezésére s egy új alkotmány megalkotására. Az új parlamentben rendelkezésre áll a szükséges többség az új alaptörvény szentesítésére.

Itt állunk mi is a jövő kapujában, szeretnénk végre belépni a harmadik évezredbe.

Itt állunk egy hihetetlen gyorsasággal átalakuló világ közepén, ahol korábban rendíthetetlennek hitt birodalmak és ideológiák tűntek el, ahol a mély gazdasági és erkölcsi válsággal küszködő Európa keresi a maga helyét és szerepét. Ez a világot meg rázó válság minket is sújt és fájdalmasan érint, ugyanakkor arra szorít, hogy valami gyökeresen újat kezdjünk, végre a saját lábunkra álljunk és a saját hagyományainkból

Mikolai Vince

építkezzünk. Joggal állíthatjuk, hogy Szent István-i mértékű a feladat. Nagy átrendezésekre van szükség az élet minden területén, a gazdaságban, a közigazgatásban, az egészségügyben, az oktatásban és sorolhatnánk tovább. Lesz-e erőnk, tehetségünk, bátorságunk átlépni a jövő kapuján?

Ebben a nagyszerű lehetőségeket kínáló, ugyanakkor nyomasztóan szorongató helyzetben Szent István személyére és művére emeljük tekintetünket. Csodálattal tölt el a bölcs uralkodó, a legyőzhetetlen hadvezér, az igazságos bíró s a népét szerető, fölemelni akaró kegyes király alakja, aki a hitből és az imádságból merített erőt gigászi küzdelméhez.

„Hol vagy István király, téged magyar kíván, gyászos öltözetben teelötted sírván?” – énekeljük minden Szent István-ünnepen ezt a fájdalmas, a szent királyt hívogató éneket. Bölcsességért, bátorságért, kegyességért, igaz magyar emberségért esedezünk, kérvén az ő hathatós égi közbenjárását. Ránk maradt intelmei tanítanak minket, erős jobbjá batorít, szolgálata, műve hitre és alázatra nevel.

Az ő példáját követve, égi pártfogásában bízva akarunk átlépni a jövő kapuján, akarunk egy új, gazdagabb, erősebb, emberibb országot építeni a harmadik, évezred hajnalán.

Szent István király szobra Felső-Hámorban

Az önkormányzati választás elé

„...és megerősíték kezeiket a jóra” (Nehémiás 2,18b)

„Isten Igéje élő és ható...” – valljuk a Zsidókhöz írt levél szerzőjével együtt. Élő, mert minden történelmi helyzetben megmutatja aktualitását. Ható, mert minden társadalmi kérdésben hatékonyan alkalmazható útmutatást ad nekünk.

Ezért is ajánlom a Nehémiás könyvének tanulmányozását, melyben egy olyan korban mutatja meg Isten vezetését a szerző, ami nagyon is hasonló országunk és városunk mai helyzetéhez.

Isten népe a fogság után, a szabadulás örömeinek elmúltával körülnézett, és szeretett városukban a romokat, az elnéptelenedést és a csüggedést látta. Miskolci polgárokként hasonló érzésekkel küzdünk mi is: öröm van a szívünkben, mert nemzetünk életében áldásos fordulat következett be, mégis azt látjuk és tapasztaljuk, hogy nagy történelmi múlttal rendelkező városunk romokban hever. Vannak ugyan látványos építkezések, de mi tudjuk az Igéből, hogy: „Ha az Úr nem építi a házat, hiába dolgoznak azon annak építői. Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába vigyáz az őriző.” (Zsolt. 127,1)

Építeni kell, de csak Isten áldásával, az ő megbízatásával. „Mert emberé a munka, Istené az áldás!” (127. Zsolt. felirata)

Önkormányzati választásokra készülve sokféle ötlet hangzik el arról, hogy mit és hogyan kellene megújítani vagy éppen megépíteni. A jelöltek ügyesen kitalált kampányszlogenekkel igyekeznek elérni a választók szívét és bizalmát, de amire Nehémiás könyve tanít bennünket, az éppen az, hogy az emberi tervezettség önmagában véve kevés. Nehémiás, aki a perzsa király udvarában élt, meghallva a szomorú híreket, először is „imádkozott a mennynek Istene előtt”. Nem hallgatta el nemzetének bűnét, mely ide vezette őket. Tehát miskolci polgárokként mindnyájunknak számba kell venni azokat a hibákat, mulasztásokat, melyeket talán nem mi követtünk el, de nem voltunk bátrak, hogy felemeljük szavunkat ellenük. A következményeket viszont nekünk kell elszenvedni.

Nehémiás felismerte az alkalmas időt, amikor nem másnak, hanem neki kellett előlépnie és cselekednie. Nem gondolta azt, hogy a távolból elintézhető a város újjáépítése, hanem hazatért és cselekedett. De nem kezdett elhirtelenkedett reformokba, hanem először is megvizsgálta Jeruzsálem városának állapotát. Látletet vett, majd megosztotta tapasztalatait az előjárókkal. Nekünk is hasonlóképpen kell cselekedni. A városnak nincs szüksége magánakciókra, vagy éppen karrierjüket építő vezetőkre. Meg kell keresni azon emberek közösségét, akik hasonló látással rendelkeznek és vállalják a közös munkát.

Természetesen Nehémiás első lépéseit is gúnyolódás kísérte, egészen a munka befejeztéig. De ő tudta, amit nekünk is tudnunk kell, hogy: „A mennynek Istene, Ő ad jó szerencsét nekünk, és mi mint az Ő szolgái kelünk fel és építünk.” (Nehémiás 2,20a) Példaértékű az is, ahogyan mozgósította a város lakóit, hogy erősítsék meg

kezeiket a jóra, buzdítva őket, hogy ki-ki személyesen vegyen részt az újjáépítés munkájában.

Amikor pedig valóságosan is elkezdődhetett a város falának helyreállítása, akkor egyik kezükkel a köveket rakták, a másikban pedig fegyverüket tartották, mert az igazi építés mindig küzdelmekkel és harcokkal jár.

Volt is bőven harc, nem csak a külső ellenség miatt, hanem azok között is, akik együtt építettek. Mert függetlenül a közös építéstől, a városban igenis szemmel látható volt a gazdagok és szegények közötti szakadék és ellentét. A zálog, a kölcsön és az uzsora egyes rétegeket a teljes ellehetetlenülés helyzetébe kényszerített. Nehémiás ezért az előkelőket felelősségre vonta: „Ti kiuzsorázzátok honfitársaitokat!” (5,7b) Ezért arra kötelezte őket, hogy „mezőiket, szőlőiket, olajfakertjeiket és házaikat adják vissza, valamint a kölcsönadott pénznek, gabonának, bornak és olajnak a kamatát is!” (5,11)

A mostani időkben nekünk is komolyan kell venni ezt a figyelmeztetést. Meg kell vizsgálnunk azokat a tényezőket, melyek városunk lakóinak nagymértékű elszegényedését okozták. A felelősöket nem erőfitogtatásból, hanem a rend érdekében számon kell kérni. Nem leszámolni, hanem elszámolni kell.

Maga Nehémiás személyes példaadással is elől járt a nehéz időkben: Lemondott anyagi előnyeiről a közösség javára, és konkrétan, anyagilag is támogatta az embereket.

Természetesen minden jó kezdeményezés ellenére az ellenség nem hallgatott el, sőt egészen odáig jutottak, hogy kiiktatják a számukra zavaró embert, Nehémiást. De Isten csodálatosan vezette őt, aki így imádkozott a nehéz helyzetben: „Azért hát, ó Uram! Erősítsd meg az én kezeimet!” (6,9b) Ez az imádság nem halkulhat el azok szívében és szájában, akik Miskolc városának következő önkormányzati képviselői lesznek!

Nem sok idő múlva a város falai elkészültek. A vállalt feladat teljesült. Mindenki láthatta, hogy ami kezdetben lehetetlennek tűnt, az Isten segítségével, a megfelelő vezetővel és közös összefogással megvalósulhatott. Amikor pedig az ellenség és a gúnyolódók tanúi voltak mindennek, félni kezdtek Nehémiástól és az építőktől.

Ő azonban nem elégedett meg ennyivel, hanem máris hozzákezdett a következő feladathoz, a népszámláláshoz. Hiszen egy város bármilyen szép is, mégsem vonzó, ha a lakosság száma nem elegendő. Nekünk is munkálkodni kell azon, hogy Miskolc megfiatalodjék. Sok otthonra és családra van szükség és olyan emberekre, akik jól érzik itt magukat. Sőt, akik jövőjüket is ebbe a városba tervezik.

Végül pedig Nehémiás arra is odafigyelt, hogy a szépen épülő városban rend legyen. Rend az emberi szívekben és a mindennapi közösségi életben. Talán ebben a tekintetben van legjobban lemaradva Miskolc. Nincs rend a fejekben, a szívekben, nincs rend a tereken és az utcákon. Ha valóban Isten áldását kívánjuk ennek a városnak, akkor személyesen is kell munkálkodnunk a rend megvalósulásán saját környezetünkben is.

Epilógus: „Igyekeztek a városnak jólétén ..., mert annak jóléte lesz a ti jóléteket!” (Jeremiás 29,7)

Erősítsük meg ezért mi is kezeinket a jóra, Istenünk segítségével!

JENEY EDIT

Dr. Kriza Ákos, a polgári oldal polgármesterjelöltje

Kriza Ákos neve már ismerős, négy évvel ezelőtt „bejáródott”, hiszen akkor is polgármesterjelöltje volt a Fidesznek. Egyelőre nagyjából még annyit tud a név viselőjéről a miskolci polgár, hogy az épp most megszépült MÁV-rendelő – hivatalos nevén Vasútegészségügyi Nonprofit Kiemelten Közhasznú Kft. – orvos igazgatója, erdélyi (ezt egyébként rosszul tudja, mert nem erdélyi, hanem partiumi). Ja, és sokunknak beugrik az emlékezetébe egy másik Krizának, a Vadrózsák szerzőjének a neve...

Négy évvel ezelőtt, gyakorlatilag papírforma szerint maradt alul Kriza Ákos a miskolci polgármester választáson. Most viszont más a közhang-

lat, más a politikai légkör, másként alakultak tavasszal a parlamenti választások. A balliberális vezetésből, szellemiségből, mentalitásból mára olyanok is kiábrándultak, akik előtte mindig a szocialistákra adták a voksukat. Valódi esély van tehát arra, hogy Miskolc következő polgármesterét mutatja be vázlatosan e mostani írásom, mely egy hosszabb beszélgetés rezüméjeként fogható fel.

Nos, valóban nem véletlen névegyezés áll fenn Kriza Jánossal, a magyar irodalomtörténet egyik fényességével, erdélyi néprajzkutatóval, tudós pappal, az egykori unitárius püspökkel. Mint megtudtam a polgármesterjelölttől, egy tőről fakadnak, minden Kriza egy, még a középkorban Torockóra települt bányászcsalád leszármazottja.

Dr. Kriza Ákos

EGY AZ ISTEN

A Krizák általában unitáriusok. A mi polgármesterjelöltünk is az. A teológiai különbségek firtatása helyett én inkább arra voltam kíváncsi, hogy vajon milyen mentalitásbéli specifikummal gazdagította a magyar gondolkodást, kultúrát ez a vallás?

„A nevéből is adódik, hogy az unitarizmus egységre hív fel. Mint egyetlen magyar alapítású vallás, azt tanította meg nekem, hogy a teljes magyarságunkat fogadjam el. Felekezettől függetlenül. Nagyon jó kapcsolatot ápolok reformátusokkal, katolikusokkal, evangélikusokkal egyaránt. Egy alkalommal Faddy Ottmár atyával találkozva egy kicsit szabadkoztam, hogy én unitáriusként keveredtem be az asztaltársaságba. Mire ő azt mondta: ebből végképp ne csinálj magadnak problémát, hisz épp ti mondjátok, hogy: egy az Isten! S valóban, a templomainkra is ez a mondat van felírva. Én soha nem éreztem, hogy elválasztanának minket a felekezeti határok. Azt gondolom, hogy mindenki ugyanabba az irányba tolja a szekeret, csak lehet, hogy más-más kérnél állva.”

A SZŰKEBB CSALÁD

Kriza Ákos Nagyváradon született 1965-ben. Az édesapja és az édesanyja egyaránt bihari származású, a felmenők között nem csak magyar parasztok és tanítók lelhetőek fel, hanem van közöttük német katona és osztrák pincér is. A gyermekéveket roppant természetességgel és egyszerűséggel foglalja össze beszélgető partnerem: *„Nagyon szép emlékeim vannak, és boldogan gondolok vissza rá. Lehetőségem volt megélni a nagycsaládi létet, hisz sokat voltam a nagyszüleimnél. Azt gondolom, hogy ez nagyon hiányzik a mostani társadalomból. A nagyszülők, a többgenerációs együttlét egy életre szóló pluszt tudnak adni a gyermekeknek...”* Az édesanyja egyébként egy vállalat irodáján dolgozott, az apa pedig kisipari szövetkezetnél volt beszerző. Egy testvére van, 7 évvel fiatalabb az öccse. A kamasz Ákos még elméleti fizikusnak készült, aztán a gimnázium utolsó évében, kis szülői ráhatásra, az orvosi egyetemre adta be a jelentkezését. Az akkori Romániában, egy jófejű magyar diáknak gyakorlatilag szinte ez az egy pálya adhatta meg a boldogulás lehetőségét... Így aztán irány a Marosvásárhelyi Orvostudományi Egyetem, majd friss diplomásan Magyarország! Ekkor már 1990-et írtunk.

Beszélgetésünk alkalmával többször is felfigyeltem arra, hogy Kriza Ákos nem keres bejáródott, „alacsony röptű” közhelyeket, hanem nagyon őszinték, gyakorlatiasak és természeteseek a válaszai. Amikor nekiszögeztem a kérdést, hogy tulajdonképpen miért jött át, így válaszolt:

„Nem is tudom... Sokáig kerestem a helyemet, mert nem volt egyszerű akkor a helyzet Romániában. Sok barátom átjött. Volt annak akkor valami különös sodrása, ami egy fiatalembert könnyen magával ragad. Én is átjöttem, miközben nagyon is lokálpatrióta voltam. Húsz éve élek Miskolcon, s ma már itthon is otthon vagyok...”

Aztán természetesen megbeszéltük azt is, hogy végül is az (lenne) a természetes, ha a határok virtualizálódása folytán kialakul(na) egy természetes kétirányú áramlás. *„Ennek jelei már meg is mutatkoznak. Ismerek olyan tősgyökeres pesti házaspárt, akik miután nyugdíjasok lettek, kitelepültek a Székelyföldre. De a közeledést mutatja az is, hogy a mostani árvíz alkalmával, szintén Székelyföldről, sokan jöttek át segíteni”* – osztotta meg velem tapasztalatát Kriza Ákos.

ÉN NE LENNÉK MISKOLCI?!

„Vannak, akik azt mondják, mit akar itt egy olyan ember, aki nem is miskolci?” – provokálom a polgármesterjelöltet, aki e szavakra nem ugrik, hanem higgadtan érvel.

„Nézzük csak: a XIX–XX. század fordulóján Miskolc még csak egy 40 ezres város volt. A II. világháború után több, addig önálló települést hozzácsatoltak, de 1950-ben is még csak százezres lélekszámú volt. 1980-ra ugrott meg ez a szám 200 ezerre. (Napjainkban sajnos dinamikus elvándorlás tapasztalható...) Ha ezt végiggondoljuk, rá kell jönnünk, a város lakosainak többsége nem mondható tősgyökeres miskolcinak.”

Aztán kérdéseimre válaszolva szólt arról is, hogy magyar mentalitású, magyar gondolkodású közegben nőtt fel, hiszen Nagyvárad Trianon előtt gyakorlatilag teljesen magyarul volt a város. De még 1963-ban is magyar nyelven folytak a hivatalos ünnepek... Elmondta, hogy magyar iskolában járt, az általános iskolától kezdve az egyetemig végig. A kisebbségi lét nagyon nagy kohéziós erőt jelentett!

Majd így folytatta: „a magánéletem legtöbb jelentős eseménye Miskolchoz köt. Itt volt az első munkahelyem, itt kötöttem házasságot, a feleségem szintén nagyváradi, és az egyetlenem évfolyamtársam volt. A két gyermekünk már Miskolcon született, itt építettük fel a családom otthonát, gyökeret eresztettem a városban, ma már itt élnek a közelemben a szüleim és az anyósom is. Ide köt a jelenem és reményeim szerint a jövőm is. Munkám során nagyon sok miskolci embert, családot ismertem meg. Szerettem ezt a várost, tudom hogyan alakult a története, mik a gondjai, bajai, és melyek az erősségei, kitérési lehetőségei...”

FORDÍTVA ÜLTEK A LOVON

Polgármesterjelöltként minden vele készült cikkben kihangsúlyozza, hogy Miskolc bajainak alapgyógyszere a munkahelyteremtés. Mint mondta nekem: ennek elmarádása a legfőbb hibája a szocialista városvezetésnek. Az, hogy közpénzből nem jöttek létre olyan beruházások, melyek munkahelyeket teremtettek volna Miskolcon. S ráadásul, minden egyes városi fejlesztés kölcsönök felvételével történt. „A munkahelyteremtés folyamatát a szocialisták úgy képzelték el, hogy majd a kormány ad, és nekünk azt csak el kell fogadunk. Csakhogy ide a kormány nem adott semmit! Hiába volt azonos színű a város meg az ország vezetése!”

Kifejtette: városunk látszatfejlesztése bizonyíthatóan önkormányzati stratégia nélkül történt. Miskolc vezetése fordítva ült a lovon. Tulajdonképpen a befektetők irányították őket. Ezt látjuk például a mélygarázsok építésénél, a „Zöld Nyíl” projektnél és a tapolcai strand esetében is... Kriza Ákos ezzel ellentétben úgy gondolja: a városnak kell önálló, holisztikus fejlesztési koncepcióval rendelkeznie, s annak megvalósításába kell bevonnia a befektetőket! Kihasználva a város történelmi, földrajzi adottságait, és azt a nagy előnyt, amit a Miskolci Egyetem jelent. (Jelenleg egyébként az itt végzett friss diplomások 80 százaléka hagyja el a várost!)

MUNKAHELYTEREMTÉST! – DE HOGYAN?

A munkahelyteremtéssel kapcsolatos elképzelései röviden és vázlatosan a következők: Fel kell számolnunk magunkban a kishitűséget, tudatosítani kell, ki kell használnunk az objektív, országos előnyöket. Többek közt azt, hogy Magyarország régiók találkozási pontjában, Európa szívében van. Másrészt versenyelőnyt jelent az, hogy 10 százalékos lett a gazdasági társaságok adókulcsa. Ez felpörgetheti a gazdaságot, magyar és külföldi beruházók egyaránt keresni fogják hazánkban a beruházási lehetőségeket.

Speciálisan a miskolci gazdasági fejlesztéseknél ketté kell választani a kérdéskört a nagyvállalatok idetelepülését segítő intézkedésekre, illetve a helyben lévő kis- és középvállalatok és közösségi tulajdonban lévő (pl. önkormányzati) cégek tevékenységének felfuttatását segítő intézkedésekre.

A nagyvállalatok esetében: tudomásul kell venni, hisz az élet ezt már igazolta, hogy senkit nem érdekel a barnamezős beruházás! El kell vetni a volt vasgyár területét, mint potenciális ipari parkot. S mivel sajnos még a 90-es években a város elidegenítette a rendelkezésére álló földeket, most a legfontosabb feladatok egyike, hogy földet vásároljunk, ahol ipari park létesülhet, ahol zöldmezős beruházások valószínűleg meg! (Manapság nem olyan drága a magyar föld, hogy ezt Miskolc ne tudná megtenni.) Másrészt: el kell tudnunk adni talpalással, lobbizással, szakszerű marketingmunkával azt a koncepciót és lehetőséget, amit nyújtani tud majd Miskolc! Ki kell használnunk azt is, hogy az új kormánynek stratégiai fontosságú hely a városunk. (Erről személyesen biztosította Kriza Ákost Orbán Viktor kormányfő az egyik vele való hosszabb tárgyalásán.)

Kevesen tudják – hallottam Kriza Ákostól –, hogy a munkavállalók több mint 60 százalékát a kis- és középvállalkozások alkalmazzák! Ezért is fontos az ő lehetőségeik bővítése! Az idetelepülő nagyvállalkozások esetében, már az előzetes tárgyalásokon, ki kell nyilvánítani a város azon igényét, hogy a beszállítók lehetőség szerint helybeliek legyenek. A miskolci munkákat döntő többségében miskolciaknak kell elvégezni. (A városnak ez ezért is áll érdekében, mert akkor az iparüzési adó helyben marad.) Úgy kell eleve kiírni a pályázatokat, hogy ez előnyt jelentsen. A parlamenti képviselőinken keresztül lobbiznunk kell azért, hogy egy-egy pályázatnál, közbeszerzésnél plusz pontot lehessen adni azért, ha helybeli a pályázó. Eddig az önkormányzati munkákat lényegében egy-két nagycég kapta meg. E gyakorlatlalt szakítva, engedni kell, hogy más miskolci cégek is „labdába rúgjanak”. Öngerjesztő beruházásokra van szükség, ami leegyszerűsítve annyit jelent, hogy a miskolci cégek által befizetett iparüzési adó egy részét vissza kell folytatni a miskolci munkaerő piacra, vállalkozói piacra. *„Úgy látom, hogy azok a városok fejlődtek és váltak sikeressé, ahol az egyén cselekvéstere megnőtt. Ahol paternalista módon csak segélyeket, adományokat osztottak, ott csak tovább nőtt a szegénység, és az ambiciózus emberek egy része el is menekült...”*

BELVÁROS, FŐUTCA

Most a teljesség igénye nélkül, Kriza Ákos néhány olyan gondolatát vetem a papírra, ami egy-egy témakör kapcsán vetődött fel a beszélgetésünk alatt:

A „Zöld Nyíl” villamosprojekt olyan stádiumban van, amit félbeszakítani nem, csak befejezni lehet. A főutca viszont attól nem fog élettel megtelni, hogy átsuhan rajta ez a „nyíl”. A parkolási rendszert alapjaiban kell megváltoztatni. Eleve elhibázott lépés volt, hogy nagy bevásárló központok épültek fel a belvárosban. Olyan üzletpolitikára van szüksége a városnak, hogy elegendő, kultúrált üzleteknek érdekében álljon a főutcára költözni.

NEMET A VÍZMŰ PRIVATIZÁLÁSÁRA!

Végképp fel kell hagyni a MIVIZ privatizálásának időnként láthatóan, máskor csak a háttérben meghúzódva jelenlévő kísérleteivel. Semmiképpen nem szabad közjót szolgáló cégeket profitorientált vállalkozásoknak kiszolgáltatni! (Épp ezért nem privatizálható a vízszolgáltatáson kívül még például a városi közlekedés sem!) A profitorientált tevékenységek esetén pedig tisztában kell lennünk azzal, hogy ha azt megéri elvégezni egy magáncégnek, akkor azt a városnak magának is megéri felvállalnia. A miskolci városi tulajdonban lévő ingatlanfenntartási és -fejlesztési cégnek vezérszeret kell kapnia a helybéli beruházásokban!

MISEK (MISKOLCI EGYESÍTETT KÓRHÁZ)

Úgy egyesítették a két városi (a Ssemelweis és a diósgyőri) kórházat, hogy annak eredményeként a jól működő egységek leromlottak, a rosszul működők pedig rátelepedtek a többire. Egyértelműen vezetési hibák miatt a MISEK-nek a vagyonához, az éves bevételéhez, a többi kórházhoz viszonyítva aránytalanul nagy az eladósodottsága. A nem megfelelő menedzserszemlélet miatt romlott a kórház betegáteresztő képessége, gyógyító hatékonysága. Nincs távlatos elképzelés, megafejlesztések tervezése helyett precízen ki kell dolgozni a városban működő kórházak együttműködésének részleteit.

A MISKOLCI FIDESZ FELOSZLATÁSA

Egy győztes országos választás után oszlatták fel és szervezik újjá a Fidesz helyi szervezetét. Ez azt mutatja – Kriza Ákos szerint –, hogy megkülönböztetett figyelmet kap az országos vezetéstől Miskolc. Éppen ezért vált szükségessé, hogy egy másik, az eddiginél még jobb csapattal, új alapokra helyezték városunkban a legnagyobb jobboldali pártot. A kampány egyáltalán nem látja kárát az újjászervezésnek, összetartó a tagság, dinamikus a segítők köre.

KAPCSOLAT AZ EGYHÁZAKKAL

Miután hivatalossá vált a polgármesterjelöltsége, Kriza Ákos első találkozóját a város egyházi személyiségeivel tartotta. Véleménye szerint a keresztyén értékrend a társadalom kohézióját növeli. Az egyházak nem csak az elesetteknek tudnak mankót nyújtani, hanem sok tetterős embernek adnak többletenergát a jó cselekvéséhez! Erkölcsei tartás, stabil értékrend nélkül nem lehet jó irányba fordítani a város életét! Az egyházaknak a társadalom szolgálatába állított közéleti szerepe gazdagítja Miskolc oktatási tevékenységét, kulturális életét (pl. a belvárosi Nyilas Misi Ház) és szociális szolgáltatásait (pl. Máltai Szeretetszolgálat). Ma már tapasztalat igazolja, hogy városi érdek az egyházak közéleti tevékenységének erősítése.

(Egyébként Kriza Ákos két gyermeke egyházi iskolába jár.)

MIÉRT VÁLLALTA?

Tulajdonképpen – mint a miskolciak többsége – én sem ismertem Kriza Ákost... Néhány volt betegőtől, még a háziorvosi időszakából, hallottam, hogy nagyon lelkiismeretes, jó orvos, bizalmi kapcsolatot tudott kiépíteni a betegeivel, meghallgatta őket. Tudtam, hogy sikeresen vezeti e rendelőintézetet. Aztán, amikor beléptem a munkahelyére, várakozva arra, hogy befejeződjön az előző tárgyalása, „beleszagoltam” a levegőbe, egészséges munkaléggkör csapott meg. (Van tapasztalatom ezt megállapítani, sok munkahelyen jártam már újságíróként is meg munkavállalóként is...)

Beszélgetésünk vége felé direktben rákérdeztem:

– *Mennyire csapatjátékos Ön?*

– Tíz éve vagyok e rendelőintézet igazgatója. Ezt a kérdést nyugodtan tegye fel a munkatársaimnak is! Az én munkamódszerem az, hogy előre rögzítjük a játékszabályokat, amire a stratégiát építjük. Szeretem, ha mindenkinek megvan a jól meghatározott helye a „csapatban”, és azon a területen önállóan tud dogozni. Nem szeretem a direkt utasításos, autokrata vezetést. Az ugyanis nem hatékony, és nem alakít ki bizalmi légkört.

– *És miért vállalta a polgármesterjelöltséget?*

– A legnagyobb motiváció az volt a számomra, hogy itt élek Miskolcon, kötődöm ehhez a városhoz, a jövőmet is itt képezem el. Vissza szeretném adni a miskolciaknak a hitét abban, hogy van jövője a városnak. Érzem annak az erejét is, amit a mögöttem álló széles támogatói háttér, és a mellettem álló ütőképes szakembergárda jelent. Hiszem, hogy meg tudjuk együtt változtatni azokat a folyamatokat, melyek idáig juttatták Miskolcot. S természetesen az is erősítette az elhatározásomat, hogy Orbán Viktor miniszterelnök úr személyesen kért fel a polgármesterjelöltséget elvállalására.

Ad maiora natus sum

BESZÉLGETÉS P. FORRAI TAMÁS GERGELLYEL, AZ ÚJ MAGYAR JEZSUITA TARTOMÁNYFŐNÖKKEL

Augusztus elsejei hatállyal P. Forrai Tamás Gergelyt, a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium igazgatóját nevezte ki a Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya provinciálisává P. Adolfo Nicolás általános rendfőnök. Beiktatása július 31-én, Szent Ignác ünnepén volt a budapesti Jézus Szíve (jezsuita)-templomban. Az új jezsuita tartományfőnökkel még miskolci igazgatói irodájában beszélgettünk.

Mint megtudtuk, a kinevezésnek megvan a hagyományos formája: az első körben a helyi közösségek ülnek le, és próbálnak egy provinciális-profilot megrajzolni: mire van most szükség a magyar rendtartományban. A második szinten mindenki három nevet küld fel a provinciálisnak, egy személyes, imádságos megfontolás után. A harmadik szinten az első kettő összegzése után tárgyalja meg a provinciális kibővített konzultusa (tanácsadó testülete) egy tanácskozáson, hogy kiket hányan javasolnak. Ez alapján alakul ki egy hármas sorrend, amely nem végleges, a provinciális is alakíthat rajta. Ezután kerül három személy neve az indoklással együtt a generális elé, aki kellő megfontolás után nevezi ki az új provinciális.

– *E szükséges tudnivalók után kérdezem: milyen családban született igazgató úr?*

– Gyakorló keresztény családban születtem Budapesten. A szüleim alaphivatásukban pedagógusok voltak, akik az ötvenes években már elkerültek a tanári hivatástól. Már idősebbek voltak, amikor mi, négyen, fűtestvérek születünk. Budapesten, egy 12 osztályos iskolában, az Arany János Gimnáziumban tanultam, ami akkor is egy jónevű, értékelvű, a mi számunkra nagyon szabad, nyitott iskola volt, ahol ekkor már nem volt gond a vallásosság megélésére.

– 1983-ban érettségiztem, majd egy év katonaság után '84 és '89 között tanultam az ELTE bölcsészkarán, történelem–latin szakon. Közben 1986-ban, amikor meg-

P. Forrai Tamás Gergely

történt az egyetemi liberalizáció első lépése, ezzel párhuzamosan világi hallgatóként elkezdtem teológiát tanulni. Amikor a bölcsészkart befejeztem, már sok egyházi közösségi tapasztalatom volt, ami kiegészítette az otthon szerzett háttérmet, komollyá vált a hitem, és akkor már világos volt számomra, hogy nem akarok azonnal elhelyezkedni tanárként. A teológia negyedik évét már szeminaristaként folytattam, váci egyházmegye kispapként.

– A rendszerváltást a Központi Szemináriumban éltem meg, ott találkoztam sok, újrainduló szerzetesrenddel. Bár én ferences plébánián nőttem fel, az egyik testvérem pedig a bencéseknel tanult, és a latin felvételre az iskolanővérek tanítottak, tehát sok szerzetesközösségi tapasztalatom volt, de mégis a szemináriumi beszélgetések indítottak el a szerzetesi úton. Rengeteget beszéltünk papi hivatásunkról és annak boldog megéléséről. Tanulságos módon ezek a megosztások valahogy mindig oda lyukadtak ki, hogy igényünk van egy közösségi háttérhez, hogy egy teljes papi életet élhessünk. Azok közül, akik együtt tanultunk, többen is csatlakoztunk azokban az években valamelyik rendhez vagy lelkiségi mozgalomhoz.

– Magam is befejeztem azt az évet és már 1990-ben jelentkeztem a jezsuita rendnél és megkezdtem a noviciátusomat, a rendszerváltás utáni első legális évfolyammal, Weissmahr Béla atyánál. Ezután ’92–’94-ben Németországban, Münchenben tanultam filozófiát licenciátusi szinten. 1995–’96-ban a gyakorlati évre Budapestre kerültem, ahol Nemeshegyi Péter atyával a Faludi Ferenc Akadémiát kezdtük el megszervezni, hogy egy katolikus értelmiségi bázis kapjon ebben szellemi tért magának. 1996–’98 között kerültem Írországba, ott fejeztem be a teológiát és szenteltek diakónussá. Végül 1998 nyarán Magyarországon pappá szenteltek, és ezután rögtön Miskolcra helyeztek. Az utolsó 12 évet töltöttem Miskolcon. Eközben majdnem egy évet voltam távol rendi képzésen, „tercián” 2005/2006-ban Indiában, ezután tettem le az ünnepélyes rendi fogadalmakat.

– *A Központi Szemináriumban több társa más-más rend tagja lett. Miért választotta épp a jezsuitákat?*

– Akkoriban nagyon sokat beszélgettünk a papi identitásról, és úgy láttuk, hogy azt igazán egy közösségben lehet megélni. Nekem az első találkozásom a rendből Pálos Antal atyával volt, az idős generációból, Kozma György atyával a középgenerációból, aki nyugaton lépett be a rendbe, sajnos szívproblémái miatt már 1990-ben elhunyt. Tehát egy idős és egy fiatalabb ember volt, akik nagyon pozitív mintaként voltak jelen előttem jezsuitaként. Akkor már sokat olvastam a rend történetét, megismertem a lelkiségét. 1990 tavaszán Vác Jenő atyával végeztem egy Szent Ignác-i lelkigyakorlatot. Végül is a személyes kapcsolat, az olvasmányélmények és a lelkigyakorlat együttes tapasztalata alapján döntöttem.

– *Miben más, miben „több” a jezsuita rend, mint a többi?*

– Rendkívül sokat lehetne erről beszélni, inkább csak néhány kiragadott példát sorolok fel. A közösséget említettem. A jezsuita közösség egy missziós közösség. Míg a középkori monasztikus rendek időben és térben helyhez kötött, erősen imádságos közösségek, addig a jezsuita rend számára a közösség a missziónak az a pontja,

ahonnan a rendtagokat szétküldik. Tehát szétszóratásban levő közösségnek hívta már Szent Ignác is, ahol nem annyira a közös imák, a közös ruha és kolostor fogja össze, hanem a Szent Ignác-i lelkigyakorlat. Ez teljesen „kilóg” a szerzetesi hagyományból, habár ennek nagyon sok része a szerzetesi lelkivezetésben, kísérésben korábban is ott volt, ezeket formálta újjá Szent Ignác. Ennek alapja egy tudatosan felépített, teljes elköteleződéssel, a jézusi út vállalásával való lelkigyakorlat, egy kísért folyamat, amely valóban egyedülálló háttere a jezsuita tradíciónak. Minden erre épül, többek között a rendi élet kerete, a noviciátus, amely a filozófiának és teológiának a közben megálló gyakorlati időszaka, a magisztérium, utána a munkában töltött idő, majd a munkából kilépés a tertia alatt. Az egész életünkben a lelkigyakorlatnak nagy lépéseit vesszük végig a saját emberi fejlődésünkben. Tehát nem a hely megtartó ereje, hanem a lelkiség sajátos összekötő szerepe a legfontosabb.

– Számomra emellett fontos volt, hogy egy olyan rendet találtam, amelynek rengeteg missziós területe van. Ott volt a tanári diplomám, de nem gondoltam azt, hogy nekem egész életemben tanárnak kell lennem. Ott volt a papságra készülésem és a lelkipásztori munka fontos volt számomra, de nem gondoltam, hogy egész életemben egy plébániai szolgálatban kell élnem. Ott volt a lelkigyakorlatos tapasztalat, ami mindig vonzó feladat volt számomra. Engem ezek közül mindegyik érdekelt, és egy olyan közösséget szerettem volna, amelyik mindezekre nyitott, ahol mindig azon a területen tudok dolgozni, ahová az előjáró küld.

– *Tizenkét évet töltött Miskolcon, tizenegy éve igazgatója a gimnáziumnak. Mivel telt ez az idő, milyen ma ez az iskola?*

– Először a szerzetestanárságról való személyes kapcsolatomról. Mondtam már, fel sem merült bennem, amikor elvégeztem az egyetemet, hogy egy iskolát fenntartó szerzetesrendbe lépjek, mégis idekerültem. Egy nagyon fontos tapasztalatot szereztem itt a hitnövekedésről, ami máig tart. Amikor elkezdtem az egyetemet, történész akartam lenni, az emberi sötétiséggel való megrázó találkozás a katonaság alatt hozta meg végül a tanári hivatásomat, ott értettem meg, hogy mi is ennek a missziós szerepe. Amikor befejeztem az egyetemet és már volt egy teológiai hátterem is, akkor azt tapasztaltam meg, mennyi az átfedés a papság és a tanárság között. Mind a kettő arról szól, hogy valamit kaptam, amit tovább kell adnom. Mind a kettő a megosztásról szól, arról, hogy valamit úgy adjak át, hogy a következő nemzedék magasabbra nőjön nálam. Ez kapcsolódott össze a papság melletti döntés után tíz évvel a szerzetestanári hivatással, amikor láttam, hogy ez a kettő összeért az életemben. Így kezdtem el 1998-ban tanítani.

– Amikor idejöttünk egy fiatal rendtársi csoporttal, az iskola épp elindult, az építkezés már jól haladt, de a nyolcéves képzési idő feléig értünk, jutottunk csak el. Tulajdonképpen az egész struktúra, a tantestület, a program kialakítása, az, hogy mitől lesz jezsuita az iskola, az ezt követő 12 évben formálódott. Azért volt ez egészen különleges időszak az én számomra, mert mindig azt éreztem, hogy megvannak azok a rendtársak és kollégák, akikkel lehet olyan lelki s szellemi közösségben élni, hogy mindig együtt tudtuk keresni azt, mit jelent most itt, 2010-ben az, hogy keresztény, hogy

katolikus és jezsuita nevelés. Minden évben valamit hozzátettünk ehhez. Próbáltunk egy-egy éves témát kijelölni, mik azok a területek, amelyeket szeretnénk különösen is megnézni. Ezért ez a 12 év számomra olyan szerves növekedésről szól, ami egyben az egyház képe és növekedése is. Ez nem robbanásszerűen megy végbe, hanem egy emberi növekedéssel párhuzamosan működik.

– Az egészen különleges része volt ennek a 12 évnek, hogy megtapasztaltuk, hogy az itteni misszió nemcsak az iskoláról, a nevelésről szól, hanem ennek a nevelőintézménynek lehet egy társadalmi kihatása, jelentősége, olyan jellegű külső szolgálata, szociális, kulturális, lelki, társadalmi szinten, ami egy külső missziót tud betölteni. Olyat, amit más esetleg nem vállal. Miskolc azért különleges hely, mert épp egy olyan nagyságrend, amely áttekinthető.

– Az hogy az iskolának van szolgálata a szorosan vett lelkipásztorkodásban, az első pillanattól világos volt, mert iskola és plébánia együtt épült fel, ahol közös szolgálatunk van, ahol a kezdetektől részesei voltunk ennek a munkának. Szociális téren például – már nyolc éve kezdtünk el egy programot, a szeretetszolgálatot – kifejezetten iskolán kívüli, városi, városrészi területben gondolkodva vállalnak fel diákok, most már körülbelül százötvenen, egész éven keresztül folyamatos szeretetszolgálati programot. Ez pedagógiai tapasztalat a gyerekeknek, a másik oldalról pedig nagyon fontos segítség a rászorulóknak. Olyan mintát jelentett, amit már sok iskola átvett tőlünk.

– Kulturális téren programjaink, koncertjeink, színdarabjaink, kiállításaink nyitott rendezvények voltak az elmúlt tíz évben itt az Avason, de talán az egész városban is szolgálatot vállaltunk vele. Egy tágabb külső misszió volt az, hogy a miskolci egyházi oktatási intézményeket hogyan tudtuk összefogni közös célokkal, fellépésekkel, programokkal. Megpróbáltunk jelen lenni ebben az időben minden olyan civil szerveződés és társadalmi megújulási program mellett, ami arról szólt, hogyan lehet Miskolcon olyan közösségeket erősíteni, amelyek aktívan közreműködnek egy keresztény társadalomkép megvalósításában.

– *Eltelt tehát 12 év, megkérdézhetem, milyen iskolát hagy az utódjára?*

– Nekem a kezdetektől az volt a vízióm, hogy egy olyan iskolát teremtsünk, ami mintáértékű lehet. Nemcsak egy jó iskolát, hanem olyat, amivel az egyházi oktatásunk önmagára találását tudjuk segíteni. Ez egy kísérletező iskola, nagyon sok jó lehetőséggel, jó tantestülettel, nyitott diáksággal, támogató szülői körrel, egy ajándékszerűen jól felépült épületegyüttessel, ami nagyon sok mindent megnyit számunkra. Egy olyan modern környezet, ami lehetővé teszi, hogy pedagógiai műhelyként tudjunk dolgozni, hogy állandóan keressük, hogy egy gyorsan változó társadalmi-oktatási közegben hogyan lehet leghitelesebben, a leghosszabb távon ezt a nevelést felépíteni. Azt gondolom, eljutottunk egy olyan szintre, amikor az iskolának stabil, megérdemelt presztízse van a térségben, amikor az iskolai közösségnek tagjai felismerték, hogy mi ennek az iskolának a legnagyobb értéke, és ez alapján választják, minden olyan jellegű többletfeladattal együtt, ami terhet is ró arra a tanárra és arra a diákra, aki ide jön.

– Az iskola egyik épületének a falára Kosztka Szent Szaniszló fiatalkori jelmondata van kitéve. A 16. században élt lengyel arisztokrata fiatalé, aki jezsuita akart lenni, de a büszke papa nem engedte. Ellene kellett elindulnia gyalog, hogy jezsuita lehessen. Az ő jelmondata ez: *Ad maiora natus sum*, azaz nagyobbra születtem. Nagyon érdekes, hogy ezt egy arisztokrata fiatal mondja, s hogy benne hogyan alakul át egy család büszkesége a Jézussal való találkozás büszkeségévé: engem a hivatás hív valami másra, többre, mint csak álmodni is tudnám. Hiszem, hogy egy olyan iskolában vagyunk, ahol ez a lényegi alapelv ott van a közösség többségének a szívében, fejében: nem elég megelégedni azzal ami van, ami tegnap volt, hanem életreszóló küldetésünk van önmagunkért, egyházunkért, ezért a társadalomért.

– *Néhány hónapja halt meg Ádám atya, s most elmegy az igazgató is. Két oszlopa dől ki az intézménynek. Nem tart attól, hogy ezt a dupla váltást megsínyli az iskola?*

– Nem. Tizenkét év alatt kialakultak a stabil keretek, amelyek alkalmasak arra, hogy fenntartsák ezt a minőséget és eszmeiséget. A következő tanévben, félévkor és év végén, két olyan tehetséges fiatal jezsuita jön Miskolcra, akik már korábban is voltak itt és már régóta készülnek ide, velük áll be újra az iskolában a rendi közösség is, hogy ismét négy jezsuita legyen az iskolában és a kollégiumban. P. Holczinger Ferenc lesz az igazgató, P. Nagy Bálint és P. András Attila lépnek be a következő évben P. Rigó Jenő mellett. Ez egyben megfiatalodása is a közösségnek, ami biztos, hogy frissítő jelleget is hoz. Én mindig félttem attól a tudós, művész, egyházi vagy politikusi túlzott magabecsüléstől, amikor azt hiteti el magáról valaki, hogy pótolhatatlan, utána minden összeomlik. Vagyok annyira büszke a saját munkámra, hogy bízzak abban, sikerült valami olyat felépíteni, ami nem személyhez kötődik csupán.

– Persze lesz látható különbség, hiszen egy igazgató személyisége mindig meghatározza az intézményt. Én nagyon sok dologban, külső, társadalmi feladatvállalásban találtam meg az energiáimnak kiegészítő lekötését, az utódom, Holczinger Ferenc atya inkább a közvetlen pedagógiai munkában lesz ott, talán inkább házon belül. Mindazt, ami kialakult ebben az időben, tovább tudja vinni, többet dolgozik az iskola belső dolgaiban, mint én magam tettem.

– *Az előbb azt kérdeztem, milyen iskolát hagy az utódára, most azt kérdem, milyen rendet vesz át az elődjétől. Gondolom, a 12 miskolci év ellenére pontosan képpen van a rend életét, helyzetét tekintve.*

– Az elmúlt években ez is egy nagyon lényeges külső feladatom volt, a rendi konzultásban, a provinciális tanácsadó testületében való részvétel, az ottani feladatvállalások. Ezek most segítenek abban, hogy rálássak a rendre.

– Húsz éve indultak újra a szerzetesrendek. Ez idő alatt rendünk újra megtalálta a saját stabil pontjait. Kialakult egy világos képzési rendszer idehaza és külföldön, kialakultak a hagyományos, nagy, missziós területeink: látható, mások által is elismert feladatvállalás a középszintű oktatásban, a lelkigyakorlatozásban, a sajtómunkában, a lelkipásztori munkában. A szociális terület az, amit még szeretnénk erősíteni, de ez öt nagy terület és mindegyikben vannak mintáink. Aztán megtörtént ezekben az

években a generációváltás, a húsz évvel ezelőtt még frissnyugdíjasként hazajött nyugati emigráció nagy alakjai kialakították ezt a struktúrát, lehetőséget adtak arra, hogy nyugodtan végigmehessünk a saját képzésünkön és elindulhasson ez a szép fejlődés. Most ennek a stabilitását veszem át.

– Ami előttem áll, ami már most is láthatóan különlegessé teszi a következő éveket, hogy ez a generáció, amelyik az előző provinciális alatt átadta a feladatait, az én következő éveimben fog itthagyni minket. Ahogy elment Ádám atya, rövid pár év alatt egy meghatározó generáció fog kilépni sorainkból. Ez egy lényeges különbséget fog hozni, hiszen ők nagyon sokat jelentettek számunkra a közösségben, a lelki életben, a külső szolgálatvállalásban, a folyamatosság megteremtésében. Mégis abban bízom, hogy ez a húsz év elegendő volt, hogy valamennyire felálljon egy újfajta folyamatosság. Most megint előre kell tekinteni, de persze jóval nehezebb lesz nélkülük.

– *Úgy tudom, a ferencesek és a jezsuiták ma a két legnagyobb létszámú rend Magyarországon. A létszámmal és a rendtagok alkalmasságával, használhatóságával meg vannak, lehetnek elégedve?*

– A magyar rendtartományhoz mintegy kilencvenen tartozunk, de ebből Magyarországon körülbelül ötvenen vagyunk és ennek egyharmada is az idős generáció. A 45 és 75 év közötti korosztály hiányzik a „negyven év” következményeként, alig-alig vannak ilyen korú jezsuiták. És itt vagyunk mi, a 45 év alattiak. Ez azt jelenti, hogy már tudjuk stabilan vinni azokat a szolgálatokat, amelyeket az elmúlt években tudatosan felvállalt a rendi vezetés. Nagyon reálisnak kell lennünk azonban minden egyes újabb feladatvállalásban és azon kell munkálkodni, hogy az egész rendi képzés, a hivatásgondozás, a noviciátus, a hazai és külföldi teológiai képzés olyan megújuláson mehessen át, hogy ebben a nagyon gyorsan változó világban egy közösségi stabilitást és lelki mélységet tudjunk biztosítani közösségeinkben.

– Már sokszor volt szó hivatásképzésről, arról, hogy ez a társadalom, ez a világ, amelyben élnünk kell, hivatásellenes. Nemcsak szerzetesi, nemcsak papi hivatással, hanem a családi életre való elköteleződéssel, minden fajta elköteleződéssel nem is közömbösen, hanem ellenségesen áll szemben. Még mindig keressük katolikus egyházként is annak az útját, hogyan lehet ezzel a negatív, étellel és hivatással és minden felelősséggel szembenálló kultúrában úgy jelen lenni, hogy láthatóak legyünk, vonzóak tudjunk lenni azok számára, akiknek itt van a hivatása.

– Nekem az a tapasztalatom, hogy nem a hivatás a kevesebb, hanem az a más több, amely előnti ezt a világot, lezárja a fiatalok szívét, hogy merjék meghozni ezeket a döntéseket. Jezsuitaként is az számunkra a kérdés, hogyan tudunk úgy jelen lenni a világban, hogy a számunkra vonzó, megtalált élethivatás mások számára is ilyen legyen. Ez minden szinten érvényes, így a közösségi életben, de a munkánkban is. A lelkeségünk aránya és kapcsolata, a különböző szolgálataink minősége, az emberi kvalitásaink, az, hogyan látható a jezsuita küldetésünk, hogyan próbálunk élni, ez mind meg fognak mutatkozni nemcsak abban, hogy mennyiségben lesz-e elég hivatás, hanem minőségben is. Olyanok, akikből jó jezsuiták lesznek és meg is maradnak a hivatásuk mellett.

– Az elmúlt évben öt nagyszerű, egyetemet végzett fiatal kezdte el a noviciátust, ebben az évben is négyen kezdik el, ami nagyon szép szám. Néhány évvel ezelőtt a noviciátusban még különböző korú fiatalok voltak, nálunk is voltak érettségi után bejöttek, és valamilyen felsőoktatási intézményből jövő későbbi hivatások is. Most egy éles váltással utolértük a nyugati társadalmi folyamatot, és akik most bent vannak a noviciátusban, mind közvetlenül az egyetemet elvégzett fiatalok. Ez örömteli dolog, számukra azonban már egy másfajta kísérés kell a döntési időszakban és egy másfajta rendi formáció is szükséges számukra. Ők már tanultak, akiket már nem kell vezetni a tanulásban, érett fiatalok, akik hoznak egy szakmai hivatást is, amit érdemes gyümölcsöztetni, tehát nagyon sok új kérdést vetnek fel.

– *Úgy tudom, hogy második és harmadik elődje elsősorban az újraindulással, a rend megszilárdításával foglalkozott, közvetlen elődjére, P. Lukácsra az anyagi biztonság megteremtése nehezedett. Ha lehet erről beszélni, kérdezem, milyen a rend anyagi helyzete (tudva például a Távlatok folyóirat kényszerű megszüntetéséről is)?*

– Az első 15 év provinciálisai nagyon sokat küzdöttek egy struktúra-kialakítással, de talán a koruk miatt ennek egy hosszú távú anyagi megalapozását nehezen tették meg. Az elődöm, aki egyébként nem az anyagiakkal, hanem kifejezetten a képzéssel, a lelkigyakorlatokkal foglalkozott volna szíve szerint, belekényszerült egy olyan helyzetbe, hogy meg kellett hoznia komoly anyagi és szervezeti jellegű döntéseket.

– A szegénység egy szerzetesi fogadalom, közös hagyománya az összes szerzetesi családnak. Mindenki másképp fogalmazza ezt meg a gyakorlatban, de az ugyanaz, hogy személyi tulajdon nincs, csak közösségi, és azzal is nagyon szerényen igyekszünk élni. A jezsuita rendben ezen belül van néhány érdekesség, tradíció. Az egyik az ingyenesség. Ez nagyon fontos hagyomány volt Szent Ignác óta, hogy ingyen lehessen mindenfajta szolgálatot nyújtani, de hogyan lehet oktatást, egészségügyet, sajtót ingyen csinálni?

– Bár az iskola a legnagyobb költségvetésű része a provinciának, de anyagilag önellátó, tehát nem jelentett külön terhet, még a nagy megszorítások mellett is sikerült úgy gazdálkodni, hogy mi magunk fenntartottuk az intézményt. Azért ez nehezen ment.

– Szent Ignác ezt úgy oldotta meg az új kor hajnalán, hogy fundációkat hozott létre. Azt mondta, legyen egy stabil anyagi bázis, ha valóban a helyi egyház, a helyi társadalom akarja valamilyen szolgálatra hívni jezsuitákat. Nézzük meg, hogyan lehet szerény formában, de olyan alapot létrehozni, ami biztosítja annak a munkának a növekedését úgy, hogy a jezsuitáknak ne ezzel kelljen foglalkozniuk. A rendi hagyományban az egyes művek mögött álló fundációk mellett „arkákat” hoztak létre. Ezek olyan alapok, amelyek azt segítik, hogy egy-egy rendtartományon belül legyen egy szerény, de stabil biztosíték az idős jezsuiták ellátására, legyen egy a fiatalok képzésére, egy olyan arka, ami a munkáinkat tudja segíteni, és legyen egy az új missziók indítására. Ennek az elmúlt provinciális időszaknak nagyon fontos feladata volt az, hogy egy olyan gazdasági struktúra álljon fel egy jó világi gazdasági irodával, ahol látjuk azt, hogy mi mennyibe kerül, hogy hol vannak a hiányok, lássuk, melyik munkánál mennyit kell

hozzátenni a közös forrásból, hogy azok fenntarthatók legyenek, lássuk, mi az, amit nem tudunk fenntartani, és hogy azokat a kereteket, amelyek rendelkezésre állnak, a négy nagy rendi arkába is be tudjuk helyezni.

– Ez történt meg az elmúlt időben, és ennek volt többek között olyan gyakorlati döntése, hogy a sokak által ismert dobogókői Manrézában lényeges változás álljon be. Ez egy kárpótlásként kapott ingatlan, volt pártüdülő, amit '93-ban azzal az ideával vettünk át, hogy régen egy iskola vagy egy lelkigyakorlatos ház mögé az alapító adott egy földbirtokot, amivel el lehetett látni. Most nincs földbirtok, nem egy erdőt adnak hozzá, hanem a lelkigyakorlatos házat egy hotel kellene, hogy ellássa. Ez nyugaton működik, de mi nem vagyunk nyugaton, és annyira válságból válságba ment a magyar szállodaipar, hogy ez nemhogy nem hozott, hanem pénzt vitt el. Így aztán egy kemény döntést kellett hozni, hogy legyen kiadva bérbe és teljesen függetlenül a szállodafunkció, hogy ne vigyen el pénzt, és nekünk arra kelljen figyelni, ami a lelkigyakorlatos munka, ne a gazdálkodás vegye el a jezsuiták energiáját. Ez egy lényeges, hosszan húzódó döntés volt, ami során levontuk a következtetést: ne legyen rajtunk egy olyan gazdasági teher, aminek lelkipásztori haszna nincs.

– *Július 31-én volt tehát a beiktatási szentmise. Tudja-e már az új provinciális, mi lesz az első, hivatalos döntése?*

– A beiktatás nálunk nem önmagában ünnepség, hiszen egy szép Szent Ignác napi mise keretében a stafétabot átadása-átvétele történik meg. A nyári uborkaszezon aztán szerencsére ad majd annyi lélegzetvételnyi időt, hogy megnézhessem, mivel is kell először foglalkoznom.

(gróf)

ZSUGYEL JÁNOS

A fogyasztói társadalomtól az alkotó közösségig¹

„... előtökbe adtam az életet és a halált, az áldást és az átkot.
Válaszd hát az életet, hogy élhess te és az utódaid is!”

5 Móz 30,19

Bevezető gondolatok

A Európai Unió a lisszaboni stratégiával 2000-ben a növekedésre és foglalkoztatásra vonatkozóan becsvágyó tervet fogadott el. A stratégiai célkitűzés az uniót a „világ legversenyképesebb, tudásalapú társadalmává” kívánta tenni. A göteborgi európai tanács 2001-ben ezt a stratégiát kiegészítette a környezetvédelem céljaival a fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés érdekében². Egy évtized múltával megállapítható, hogy a célok 2010-re elérhetetlenek. A jelenlegi válság azonban lehetőséget ad a megállásra és a jövőbeni lehetőségek felülvizsgálatára. Az Európai Bizottság elnöke, Jose Manuel Barroso a lisszaboni stratégiával kapcsolatos 2009. március 19-i találkozón megállapította: „Különösen válságos időkben igénylik az emberek az úti célok áttekintésének lehetőségét – hová jutunk majd, ha kijutunk majd az alagútból?”³

Zsugyel János

A piaczgazdaságokat ciklikus válságok jellemzik. A jelenlegi válság csak rendhagyó mérete, gazdasági ágazatokra és társadalmi csoportra gyakorolt átfogó hatása miatt okozott megdöbbenést. A világ meghatározó országai és intézményei hatalmas erőfeszítéseket tettek a gondok kezelésére, s reménység szerint néhány hónap vagy negyed-év múlva a statisztikák megnyugtatóbb képet mutatnak majd. De a ciklikus nehézségek kezelése nem oldja meg a civilizált emberiség alapvető problémáit. Életformánk számos alapvető hiánnyal és pazarlással társul, melyek felszámolása nélkül nincs esély életünk fenntartható keretek közötti folytatására.

¹ A “Shaping European Economic and Social Policies in Times of Uncertainty” 2009. április 28-30-án Brüsszel-Mechelen-ben megrendezett konferenciára készített előadás magyar nyelvű változata.

² A sustainable Europe for a better World: A European Union Strategy for Sustainable Development, European Commission, COM(2001)264 final

³ http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/speech_20090313_en.pdf

Az európai népesség életstílusának jellemzői és következményei

Az európai népesség életstílusának fő problémája az individualizáció. Az önmegvalósítás kultúrája demográfiai problémáink fő forrása. Az alacsony európai születési arányszám jelzi, hogy veszélyben van a generációk közti szolidaritás. Az emelkedő várható életkor és az alacsony születésszám együttese előregedő társadalmat, s az egészség- és nyugdíjbiztosítási rendszerek komoly problémáit eredményezi. A fogyasztásra és szórakozásra irányuló életstílus a fejlődés mennyiségi jellemzőinek túlértékeléséhez vezet. A népesség csak akkor értékeli a fejlődést, ha ez az egy főre eső GDP növekedésével jár. Ennek következménye a természeti erőforrások kimerítése, az anyag- és energiapazarló termelési és fogyasztási technológiák eluralkodása, a visszafordíthatatlanná váló környezeti gondok és veszélyek fenyegetése. A termelékenység növelése érdekében bevezetett modern technológiák a munkahelyek állandósult hiányát és a foglalkoztatás gondjait eredményezik. A munkanélküliség nemcsak pénzügyi és gazdasági, hanem egyúttal mély társadalmi probléma is.

Az európai népesség átlagos életszínvonala világméretű összehasonlításban figyelemre méltó, de a nemzetek és a régiók között egyenlőtlen eloszlású. Nagy rés tátong Nyugat és Kelet, részben Észak és Dél között. Eltérések tapasztalhatók a munkalehetőségek eloszlásában is. Az Európai Unió régi és új tagállamai e tekintetben hasonló helyzetűek, de a kevésbé fejlett társadalombiztosítási háló a nem foglalkoztatott népesség helyzetét az új tagállamokban nehezebbé teszi. Az európai gazdasági és társadalmi rendszer fő problémái a lisszaboni stratégia kvantitatív kiigazításával nem oldhatók meg. A problémák minőségileg új megközelítése szükséges. A jövő fejlődési hajtóerőinek feltárásához elengedhetetlen a civil társadalom, az egyházak és egyéb vallási csoportok bevonása az európai népek és társadalom új távlatainak megtalálása érdekében.

A lisszaboni stratégia módosítására vonatkozó javaslatok

- A fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés csak akkor valósítható meg, ha az európai gazdasági és társadalmi helyzet meglévő egyensúlytalanságait felszámolják. A legnagyobb fenyegetés a demográfiai helyzet súlyosbodása. A nagyobb születésszám elérése érdekében szükséges a családok gyermekvállalásának elismerése a társadalombiztosítási rendszerek fenntartásához való hozzájárulásként.
- A gyermeknevelést és az idősgondozást a generációk közötti szolidaritás alapján, valamint a társadalombiztosítási rendszerek anyagi támogatásával kell megvalósítani. Ennek erősíteni kell a családokon belüli kapcsolatrendszert és a társadalmi munkalapértékeit.
- A gazdasági fejlődésnek nemcsak mennyiségi, hanem minőségi összetevőit is mérni kell. Az egy főre eső GDP mutatóját fel kell váltani az életszínvonal helyett az életminőséget reprezentáló, pl. a Nettó Gazdasági Jólét (NEW), vagy az Emberi Fejlődési Index (HDI) statisztikai mutatókkal.
- Az európai népesség életminőségében lévő rést csökkenteni szükséges. Az ehhez szükséges pénzügyi forrásokat fel kell tárni, de ez nem lehet a gazdag államoktól a szegény államok felé irányuló egyszerű transzfer. Az európai népek közötti szoli-

darítás csak kölcsönös előnyökön alapulhat. Az európai társadalmak közös problémája a munkanélküliség növekvő szintje, ezért a meglévő munkaalkalmakat méltányosan kell elosztani. Az Európai Unió Tanácsa 2008-ban ajánlásokat fogadott el a flexecurity-ról, a rugalmas és biztonságos foglalkoztatásról⁴. A részdíds és megosztott foglalkoztatás, valamint az egyéb rugalmas foglalkoztatási lehetőségek alapvető jelentőségűek a meglévő munkahelyek megtartása és az új munkalehetőségek teremtése szempontjából. Fontos olyan munkahelyek létrehozása is, melyek nem fogyasztási tevékenységgel, hanem értékteremtéssel függnek össze, mint pl. az oktatás, az egészség- és a környezetmegőrzés. Ezek a munkahelyek a társadalmi tőkét fejlesztik, s az európai társadalmak valós értékeit és előnyeiket gyarapítják, vagyis elsődlegesen nem termékek és szolgáltatások fogyasztására irányulnak.

Az egyházak és más vallási csoportok szerepe a Lisszaboni és Göteborgi stratégia továbbfejlesztésében

Az európai egyházak és más vallási csoportok a civil társadalom meghatározó részei. A hagyományos európai értékeket az elmúlt két évezredben az egyházak dolgozták ki és őrizték meg, s ezért még ma is a jövő fejlődési irányok meghatározásának befolyásos lobbicsoportjaként szerepelnek. Az egyházak nem érdekeltek az Európai Unió, vagy a tagállamok konkrét intézményeinek, vagy fejlődési terveinek meghatározásában, de az egyházak tagjai tevékeny alakítói és részvevői a hitük szerinti fejlődési utak kidolgozásának. Melyek lehetnek a legfontosabb értékek, melyeket meg kell jeleníteni a jövő európai fejlődésben?

- A jövő európai fejlődésnek a természet és az emberi élet tágabb értelemben vett megőrzésén kell alapulnia. Minden gazdasági és társadalmi tevékenységet alá kell rendelni az életfeltételek megőrzésének. A gazdaság célja nem lehet az állandóan növekvő fogyasztási szint, hanem csak az emberi társadalom megfelelő életminősége.
- A fiatalabb és idősebb generációk közötti szolidaritásának és érdekeik egyensúlyának irányadó jelleget kell biztosítani az európai konfliktusok kezelésében.
- Az európai integráció nem jelenthet uniformizálást az egyesítés jelszava mögött. A legfontosabb európai vívmány – mely hosszan tartó konfliktusok tapasztalatának eredménye – a sokszínűség és a tolerancia. Az európai népességnek megértéssel kell kezelnie a vallási, nemzeti, nyelvi és kulturális csoportok eltérő nézeteit.

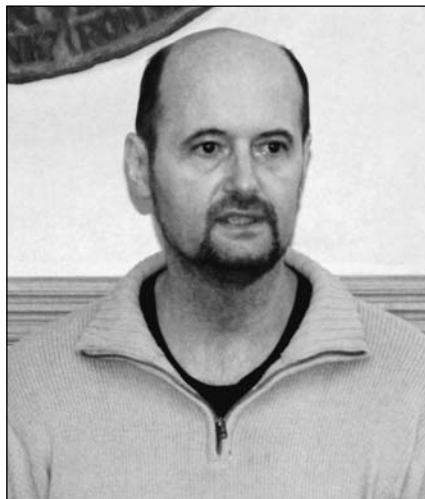
Az európai történelem válaszúthoz érkezett. A jelenlegi gazdasági és társadalmi válság rövid távon megoldható hagyományos módon is, s a mennyiségi növekedés előbb-utóbb visszaállítható. De e keretek között a fejlődés hosszú távú feltételei nem biztosíthatók. Paradigmaváltásra van szükség, mely csak a stratégiai célok módosításán keresztül érhető el. Az egyházak és tagjaik megbízható partnerek ennek folyamatában, mivel alapvetően elkötelezettek az élet kultúrája mellett.

⁴ The Council of the EU 17047/1/08 REV 1 (en) SOC 776 ECOFIN 606

Értékek és tehetség a mai iskolában

Kicsit távolabbról kezdem az előadást, a tehetségről magáról az előadás második fele fog szólni. A tehetség és a kompetenciák is egy olyan iskolai környezetben kellene hogy érvényesüljenek, amely környezet nagyon nagy mértékben meghatározza a lehetőségeket. A pedagógus egyéniségek mindig csodát tudnak művelni, de azért mégis meghatározza a helyzetet maga az iskola. (Előadásomban iskolának nevezek minden oktató-nevelő intézményt.)

Az iskola helyzetével kapcsolatban egy olyan jelentést ill. ajánlásokat készítettünk a köztársasági elnök úrnak, amelyet a Bölcsék Tanácsa elfogadott, amelyet pedagógus kollégák hosszú munkája kísért végig mintegy másfél éven keresztül. Ezekből az ajánlásokból – melyek az interneten is elérhetők (<http://www.bolcsektanacs.solyomlaszlo.hu/letoltesek.htm>) – emelek ki most néhányat.

Prof. dr. Csermely Péter

Először arra válaszolok, hogy véleményünk szerint, **nemzetközi szinten, melyek voltak azok az általános változások az oktatást körülvevő környezetben**, amelyek az elmúlt két évtizedben a legfontosabbaknak bizonyultak.

Az első ezek közül az **információrobbanás**. Ha összehasonlítjuk például a magunk mostani helyzetét a két évtizeddel ezelőttivel, érzékelhetjük, hogy egy teljesen más közegben vagyunk. Az információnak ma már nem a megszerzése az igazán nehéz. Ha tudós mivoltomból indulok ki: a 70-es, 80-as években egy tudományos közlemény megszerzése komoly nyomozó munka, komoly akció volt, és sokszor csak hónapok múltán jutottunk hozzá ahhoz az információhoz, ami nélkülözhetetlen volt a továbblépéshez. Ma már ez másodpercek kérdése lehet az internet segítségével. A kérdés tehát megváltozott. A kérdés most inkább az, hogy melyik információ fontos, melyik információ hiteles azok közül, amikhez hozzájutottunk. Ezt nem egyszerű eldönteni, és nem egyszerű segítséget adni a tanítványainknak abban, hogy ők hogyan döntsenek e kérdésben.

A második, amit ki kell emelnünk: **az emberi kapcsolatrendszer nagyon gyökeres átalakulása**. Ma már szinte mindennaposá válik, hogy sajnos több időt töltünk el

a mobiltelefonunkkal, a kocsinkkal, a számítógépünkkel, semmint a családukkal, a rokonainkkal, vagy a barátainkkal. Nagyon megváltozott a környezet, nagyon megváltozott a kapcsolatrendszer. A természettel való kapcsolat megrikulására és teljesen esetlegessé válására példaként hozhatjuk fel, hogy egy mai kisgyerek számára – tisztelt a kivételnek, amelyik egy normális családban nő fel – mondjuk az, hogy az utcán vele szemben egy kutya jön-e vagy egy dinoszaurusz, tökéletesen egyforma valószínűségű esemény. Hiszen a dinoszaurusz éppúgy benne van a tévében, mint a kutya. A valóságérzet kezd szétmosódni, és teljesen máshogy viszonyul az ember ehhez a vélt világhoz, mint a valós világhoz korábban.

Harmadikként emeljük ki **az értékrend elbizonytalanodását**. Sokat beszélünk erről idehaza is, mert Magyarországon talán különösen jellemző ez, de világméretben is jellemző. Ezen belül megfigyelhető a jogok és a kötelességek rendszere egyensúlyának a megbomlása. A személyes felelősség kérdése nagyon átalakult és nagyon összezavarodott. Világszerte, és sajnos Magyarországon is, sok embertől nagyon eltávolodtak a felelősségi viszonyok. Úgy gondolják, hogy mindig mások azok, akik felelősek mindenért, ők maguk meg semmiért. Az egyszeri vicc jut eszembe: Amikor a férfit megkérdezik arról, hogy náluk a családban a döntéseket ki hozza, akkor azt mondja: a nagy kérdésekben természetesen ő maga dönt, a kis kérdésekben pedig az asszony. És mik a kis kérdések? – kérdezik tőle. „Hát, hogy legyen-e gyerek vagy ne legyen, költözzünk-e új lakásba, vagy ne költözzünk...” Ez érdekes, és mik a nagy kérdések? „Hát, hogy háború legyen-e vagy béke...”

A **magyarországi helyzetre** – azokon túl, amiket az előzőekben mondtam – három másik fontos elemet véltünk kiemelten jellemzőnek az elmúlt két évtizedben. Az első, és talán az egyik legfontosabb: **a fokozódó társadalmi differenciálódás**, ami nemcsak anyagilag jellemző, hanem, ami minket a szakmánk szintjén még jobban érint, művelődési és tudás szempontból is. Olyan mértékű a társadalmunk szétszakadtsága, hogy az semmilyen szinten nem egészséges! Még az egészség szempontjából sem az. Ezt mérések és vizsgálatok ezrei mutatták ki, most már sok-sok évtizede. Magyarországon ezek a különbségek egy ellentéttekkel szabdaltságot tartalmazó társadalomban és egy kibeszéletlen nehezteléssel, kibeszéletlen frusztrációval terhes közegben fejlődnek ki és gyökeresedtek meg. A neheztelés nagyon veszélyes! Éspedig azért, mert ha nem tudjuk a felszínre hozni, nem tudjuk átbeszélni az ellentéteket, nem tudunk megbocsátani valakinek, akkor ezt a terhet cipeljük magunkkal, és átadjuk a következő generációknak is. Ahelyett, hogy legalább őket, a mai fiatalokat mentesítenénk attól, hogy ilyenfajta ellentéteket, terheket vigyenek magukkal. Valószínűleg mindenki tudna felhozni a saját családjából (saját, esetleg szülei vagy nagyszülei példájából) olyan terheket, amiket az elmúlt évszázad rakott rájuk. De ha nem adjuk meg magunknak a lehetőséget, hogy megszabaduljunk tőlük, és embertársainkkal kiegyezzünk, kibékülünk, szeretettel viszonyulhassunk hozzájuk, akkor is, ha esetleg valahol a múltban valakijük vagy épp saját maguk egy ilyen teher létrehozásában részes volt, akkor egy nagyon súlyos örökséget hagyunk az utódokra, olyat, amivel nagyon nehéz lesz megbirkózniuk!

A második magyar jellemzőt, ami már tényleg közel visz az iskolához, úgy foglaltuk össze, hogy „**iskolai demográfiai hullámváltozás**”, ami egy kicsit buta szókapcsolat ugyan, de rögtön megvilágítom, hogy miért kényszerültünk erre. A demográfiai hullámváltozás alapvetően demográfiai csökkenés. Magyarország gyermek-nemvállaló nemzetté vált. Különösen sajnálatos az, hogy a családok szeretnének ugyan gyereket vállalni, de az nem válik valósággá. A közép- és felsőfokú oktatási intézményekben a létszám mégis hullámváltozó. Az évtized elején tömegesedésről kellett hogy beszéljünk, javarészt érthető, de ugyanakkor elkapkodott politikai indíttatásból. Kampány jellegű, és nem átgondolt bővítésről volt szó. Akkor, amikor politikailag meghatározzuk, hogy 16 vagy 18 év legyen a tanköteles korhatár, és nem gondoljuk át, hogy egy ilyen lépésnek konkrétan mik a következményei, milyen módon helyes és indokolt az alkalmazhatósága, hibát vétünk. Ha nem készülünk fel egy ilyen lépésre kellőképpen, akkor baj van. Ez az egyetlen lépés önmagában – ha semmi más nem lett volna abból, amit most említek – is nagyon megterhelte volna az oktatási intézményeket.

Ennek a nehéz helyzetnek volt többek között a következménye a harmadik magyar jellemző, a **pedagógusi pálya leértékelődése**. Ez mára egyfajta ördögi kört eredményezett, hiszen mivel leértékelődött a pedagógusi pálya ahhoz képest, ami néhány évtizede vagy még azelőtti évtizedekben a társadalom tekintélyrendszerében jelen volt, emiatt – tisztelet a kivételeknek – egyre kevésbé alkalmas, egyre kevésbé kiváló diákok jelentkeznek pedagógusnak. Következésképpen a pálya értéke még inkább csökken, ami aztán újraszüli ezt a jelenséget. Mindannyiunknak – tehát nem csak a politikusoknak – tenni kell azért, hogy megállítsuk ezt az ördögi kört! Ugyanis ha ez az ördögi kör folytatódik, az az egész társadalmat tönkre fogja tenni.

Az elemzésünkben nem azért koncentráltunk a hibákra, mert úgy véljük, hogy hibás a magyar oktatási rendszer egésze. Nagyon sok érték van e rendszerben, s a jelenlévők ezeknek az értékeknek a hordozói. De mégis a hibákat kell hangsúlyozni, mégpedig azért, hogy lássuk: mit kell javítani, hol kell előre lépni. **35 oldalon listáztuk ezeket a hibákat.** E listából most csak három nagyon fontos elemet emelek ki.

A legfontosabb hibának azt tartottuk, hogy **az oktatási stratégia mindig csak papíron maradt** az elmúlt húsz évben. Sokszor volt stratégia, de nagyon sokszor ez az irány átalakult, módosult, hangsúlyeltolódást szenvedett, stb. Nem várja el senki a politikától vagy akárkitől, aki az oktatást irányítja, hogy holnapra oldjon meg minden problémát! Mindannyian tudjuk, hogy ez lehetetlen. De azt igenis el lehet és el is kell várni, hogy világos legyen: merre megyünk, és lehetőség szerint holnap is az maradjon az irány, amerre ma úgy véljük, hogy haladnunk kell. Ez hiányzik.

A második fontos hiba az elsőből következik: **az oktatás irányításának és finanszírozásának rendszere nagyon tisztázatlan.** Az, hogy egy gyerek ugyanannyit ér, mint egy másik gyerek egy teljesen más környezetben, teljesen más iskolában, más helyzetben, az butaság. Az sem megoldás, hogy amikor később ezt az oktatáspolitikát észreveszi, akkor a normatívát módosítja egy pótnormatívával és utána egy pót-pót

normatívával. Ember legyen a talpán, aki ezen a rendszeren ma már kiigazodik! Ráadásul a rendszer még csak nem is elég bonyolult, mert még így is nagyon kevés szempontját veszi figyelembe annak, amivel ténylegesen súlyozni kellene azt, hogy egy gyerek egy adott helyen mennyibe kerül. A jelenlegi finanszírozási és irányítási rendszer nagyon nehézkessé teszi a viszonyokat. Különösen azért, mert rombolja az értékrendet, mert nem érték szerint, nem elért teljesítmény szerint osztódnak el ezek a finanszírozási, ill. irányítási lehetőségek. Arra végképp alkalmatlan a rendszer, hogy a lemaradókat megfelelő módon segítse. Ez az, ami leginkább hiányzik a magyar oktatási rendszerből jelenleg. A lemaradó iskolákat a saját sorsukra hagyja. Többek között ez eredményezi azt a hihetetlen differenciálódást, amivel küzdünk.

Végezetül, de a tehetség gondozás szempontjából a legfontosabb módon: **kudarc- és hátránycentrikus szemlélet** jellemző a mai magyar iskolákra. Sajnos nagyon régóta. Ez valahogy velünk van a néplélek szintjén is. Magyarország a mérések szerint is olyan emberekből áll – átlagosan persze – akik mindig kevesebbre becsülik magukat, mint amennyit érnek. És mindig többre vágyanak, mint amennyit úgy érzik, hogy el tudnak érni. Ez a kóros alulértékelés jelentkezik abban a hátrány- és kudarccentrikusságban is, ami az iskolára jellemző. Különösen abban a kudarccentrikusságban, amit talán úgy lehet lefordítani hétköznapi szituációra, hogy a tanár azt keresi, amit nem tud a diák, és nem azt keresi, nem annak örül, amit tud. Az amerikai iskolát nem akarom dicsérni, mert ott sokszor egyáltalán nincs értékrend. De az nagy értékük, hogy ott tényleg megpróbálják erőnek erejével megtalálni azokat a kis fogódzókat, amik alapján dicsérni lehet. Az amerikai sikereknek is ez az egyik alapvető kulcsa. Ezt mi nem tanultunk meg még eléggé.

A kudarccentrikussághoz hozzárakódott az elmúlt években a hátránycentrikusság is. Nem azt akarom mondani, hogy a hátrányokat nem kell hangsúlyozni, hisz nagyon is fontos ezek kiemelt kezelése és ledolgozásuk segítése. De nem úgy, ahogy jelenleg tesszük. Nem úgy, hogy a diákot a hátrányai alapján definiáljuk. Ha valakit a hátrányai alapján definiálunk, ha valakiért a hátrányai alapján kapunk pénzt, akkor a hátrányai szemüvegén keresztül tekintünk rá. Akkor lenyomjuk, ahelyett hogy az értékei alapján definiálnánk, és „csak” az értékeinek a kibontakoztatását gátló tényezőként vennénk figyelembe a hátrányait. Ez majdnem ugyanaz, de mégsem. Ahogyan az sem mindegy, hogy félig telt poharat félig üresnek, vagy félig telinek nevezem, úgy nem mindegy, hogy a gyermeket esetleg rejtőző, de biztosan benne lévő értékekkel teli, de hátrányaival küzdő gyermeknek tartom, vagy hátrányokkal terhelt és emellett (talán) értékeket is rejtő gyermeknek. A jelenlevők pusztán abból is, hogy eljöttek erre a konferenciára, a tele felét szokták nézni a pohárnak, és nem az üres felét. A többieket is erre kéne biztatnunk. Ne hagyjuk magunkat megvezetni azért, hogy a hátrányai szerint értékeljük a gyermekeket, a diákjainkat, mert abból nem lesz teljesítmény, abból nem lesz igazi tehetség gondozás sem, hiszen már el se jutunk odáig.

A következőkben az oktatás előtt álló **legfontosabb teendőket** foglalom röviden össze. Ezek nyilván következnek az előzőekből. Elsősorban egy olyan **hosszútávú, kizá-**

mítható oktatási stratégiára van szükség, amelyben egyet tudunk érteni. Addig kell gyúrunk egymást, amíg legalább a lényegi kérdésekben egyet tudunk érteni, és úgy kell tudni ezeket megfogalmazni, hogy az további egyetértésre teremtsen lehetőséget.

Másodsorban a **pedagógusképzést alapvetően meg kell változtatni**. Nagyon nem tartható az, hogy a diákok alsó 10-15%-a – tisztelet a kivételnek – jelentkezik ma pedagógusnak, ahelyett hogy a felső 10-15%-a jelentkezne. Úgymond normális országokban, ahol az oktatás a helyén van – kevés ilyen ország van a Földön, de mi ebbe a kevésbe szeretnénk tartozni – a felső 10-15% jelentkezik pedagógusnak. Helyre kell ezt tenni az egyetemeken belül is. A tanárképzés nem bevételi forrást generáló intézmény. Minden olyan egyetemnek, amelyik foglalkozik tanárképzéssel, e képzést kell a legfontosabb feladatává tenni. Az egyetem nem lehet addig igazán a szó legjobb értelmében egyetem, amíg ezt föl nem ismeri. Amíg nem a legjobb tanárok tanítják a leendő tanárokat az egyetemen. Amíg maradékelven kezelődik nagyon sok tanárszak, addig nem működik ez a rendszer. Amíg a tanár szinte „eldöntheti” az egyetemen, hogy bemegy-e arra az órára vagy nem, addig a tanárok képzése semmilyen szintet sem ért még el. Ha egy tanár ilyen értékrendet és munkamorált tanul az egyetemen, ugyanilyet fog átadni az iskolájában. Ha ilyen friss tanár kerül be egy iskolába, hiába van ott egy tanári közösség, nem tud vele mit kezdeni, mert ezt hozta magával. Nagyon kis lépésekből áll az, ahogyan át lehet alakítani elitképzéssé a tanárképzést. Ehhez nem csak pénz kell. Nyilván az is kell, ösztöndíj is kell, hogy az embereket odavonzzuk, de az csak egy picit elemek ezek az egészek. Az átalakításnak emellett nagyon sok szemléleti eleme is van, amit ha nem határozzunk meg kellőképpen, és nem verünk át erőnek erejével is a felsőoktatáson, akkor a változás nehezen fog menni.

Harmadsorban **az oktatási rendszert integrálni kell**. A leszakadó iskolákat kell nagyon segíteni! Másként kell viszonyulni hozzájuk, mint az élenjárókhöz. Egy élenjáró iskola kapjon a jelenleginél is még több szabadságot! Ne kelljen neki fillérekre betervezni, hogy milyen pénzt mire fordít, hiszen ő tudja, hogy mit akar csinálni. Akkor pedig hadd fordítsa a pénzét arra, amire ő szeretné. Persze el kell vele számoltatni, de nagyobb szabadsággal. Még nagyobb szabadságot kell neki adni a tanmenetben és a tankönyvek megválasztásában. Ugyanakkor azoknak az iskoláknak, amelyek nagyon rosszul teljesítenek, segítség kell, nem szabadság. Nagyon is célzott segítséget azoktól, akik értenek hozzá, tudják, hogyan kell tisztességesen oktatni. Ezt a kettőt nem lehet összekeverni egymással. Ahhoz bizony pénz kell, hogy a leszakadó az iskolák fölzárkózzanak.

Az előbbi gondolatokat a Szárny és teher című írásban – elérhetősége: www.bolsectanacsasolyomlaszlo.hu – foglaltuk össze.

★ ★ ★

Az előadásom második felében a **tehetséggondozással kapcsolatban szeretnék néhány alapvető gondolatot átadni**. Azt nagyon sokan, sőt mindenki tudja a jelenlevők közül, hogy a tehetségnek négyfajta összetevője van. Azért fontos mind a négyfajta összetevőt említeni: az általános képességeket, a kreativitást, az érzelmi intellektust, motivációt és a speciális képességek erdejét, mert ha a diák bármelyikben

nagyon átlagon aluli – és itt visszatérünk a hátrányos helyzet témájához –, akkor hiába kiemelkedő valamelyikben, nem fog tudni teljesíteni. Ha nincs kreativitása, bármilyen jó is matematikából, lehet, hogy az első versenypéldát meg tudja oldani, de a második versenypéldát, amivel még nem találkozott, soha nem fogja tudni megoldani, mert nem volt hozzá kreativitása. Ha nincs kitartása, akkor el sem kezdődhet a tehetségének kibomlása. Tehát a sikerhez a tehetség mind a négy elemére szükség van. Nagyon fontos azt is figyelembe venni, hogy sokfajta tehetség létezik. A speciális képességeknek egy egész erdeje van. Minden egyes élethelyzet – akár a nyugdíjba vonulás, mert a tehetséggondozás a halálig tart, akár az unokák születése, akár bármilyen tantárgy, bármilyen tevékenységi forma – a tehetség valamelyik fajtáját hordozhatja magában. Nem lehetünk eléggé résen a tanteremben, az iskolában, hogy a különböző fajta tehetségeket azonosítsuk, és kilépjünk azokból a merev struktúrákból, amelyekben elképzeltük a tehetséget, mondjuk esetleg saját tantárgyunkból kiindulva.

A következő történetem hat éves zongorázó gyerekekről szól. Egy felmérés szerint azok a gyerekek, akik úgy gondolták, hogy egy évnyi gyakorlás is elég ahhoz, hogy jó zongoratudással rendelkezzenek, a sok gyakorlás ellenére sem fejlődtek sokat. Akik úgy gondolták, hogy bizony három év is kell ehhez, azoknál már jobb volt a helyzet, de azoknál volt igazán jó, akik úgy gondolták, hogy tíz évnyi gyakorlás is szükséges ahhoz, hogy belőlük jó zongorista legyen. Csak náluk volt számottevő eredménye a több gyakorlásnak. **Hosszú távú gondolkodás** nélkül, egy ilyenfajta elkötelezettség nélkül igazi siker, igazi tehetség nem lesz. Tehát nagyon is el kell ültetni a diákjaink fejébe, hogy ne csak a holnapra gondoljanak, hanem a holnaputánra, a saját képességeik kibontásában is. Ez nagyon fontos eleme a tehetséggondozásnak, amit nem mindig ismerünk fel kellőképpen.

A másik fontos elemnek, **a motivációnak nagyon sok része lehet.** A belső motiváció talán a legfontosabb, hiszen mi, tanárok, csak akkor tudunk motiválni, ha mi magunk is valamilyen szinten motiváltak vagyunk. Ha minden egyes kis morzsát megbecsülünk, ami örömként jelentkezik, akár a mi munkánkban, akár a kollégák munkájában is. Ha visszajön egy tanítványunk 10-15 év múlva, és megkérdezi a véleményünket arról, hogy az életében a következő lépést hogyan tegye, vagy egyszerűen csak megköszöni azt, amit adtunk neki régebben, annál nagyobb öröm egy pedagógus nem érhet. Az ilyen és ehhez hasonló pillanatok azok, amelyek nekünk motivációt tudnak adni, és ami végső soron egyfajta „flow” állapotba juttatja az embert, mert úgy érzi, hogy amit csinál, annak tényleg van értelme. Ez az, ami elég erőt adhat ahhoz, hogy következetesen tudjunk dicsérni, és következetesen tudjunk bírálni. Ne fedjük, hogy ötször annyi dicséret szükséges, mint amennyi kritika. A következetesség egyben a kreativitást is növeli. Ezt Kopp Máriától tanultam, ugyanis ha az iskolának, a tanórának az értékrendje nem következetes, akkor a diákok szorongani kezdenek, mert nem tudják, hogy miért jár dicséret, és miért szidás. Ha a diákok szorongani kezdenek, akkor nem lesznek kreatívak. Akkor nem tudják kiszámítani a váratlan, kreatív tevékenységnek a hatását, hogy az dicséretet vagy szidást fog eredményezni. Akkor a tehetség is rögtön visszazorul, és nem fog megmutatkozni. Ha következetlenek va-

gyunk, akkor egy önmagát meggyilkoló körbe kergetjük bele az osztály minden tagját, mert következtetésünkkel elfojtjuk a kreativitásukat is. Így függ össze az iskola értékrendje a tehetség gondozással. A kettő egymás nélkül nem megy. Ha nincs szilárd értékrend, és nem tudunk kellő következetességgel dicsérni, szidni vagy bírálni, akkor érdekes módon a kreativitás se fog a felszínre törni. Ez egy olyan összefüggés, amit nem mindig szoktunk átgondolni, pedig mély igazságot rejt magában.

A tehetség felismerése nem is olyan egyszerű. Ma már mód van arra, hogy egyszerű szituációkban megmérjük a tehetséget. Ezek a mérések egyre precízebbekké válnak, javasolom is az alkalmazásukat, persze hozzáértő pszichológus és más szakember segítségével. A versenyeredmények is nagyon fontos útbaigazítást tudnak adni. Arra szeretném azonban felhívni a figyelmet, hogy bízunk saját magunkban, bízunk az évtizedes vagy sok évtizedes pedagógiai gyakorlatunkban! Bízunk abban, hogy lesz egy megézésünk arról, hogy ez az ember nem olyan, mint a többi. Hogy furcsa, hogy különleges, lehet, hogy van benne valami..., nem biztos, de lehet! Ez talán a legfontosabb üzenet: minden alkalommal, amikor olyan érzésünk támad valakiről, hogy lehet valami érdekes, furcsa, különleges benne, akkor próbáljuk ki, hogy nem a tehetséget látjuk-e benne. Ez egy nagyon érdekes, játékos, kreatív tevékenysége a tanári pályának, mert újra és újra csodásabbnál csodásabb feltételezések gyártásával telik el a nap vagy a hét, és utána nagyon okos, különleges és kreatív módon lehet bebizonyítani, hogy igazunk volt-e vagy sem.

Keress tehát a furcsát! Ez egy nagyon fontos eleme a tehesség gondozásnak.

Hogyan működik ez a kisgyermekeknél? Gyarmati Éva szakpszichológus sorolja fel azokat a megállapításokat, amelyek egy része **igaz lehet a tehetséges kisgyermekek jelentős részére:**

- Szeretné tudni, hogy hogyan működnek a dolgok.
- Összefüggéseket talál ott is, ahol más nem.
- Élénk a képzelete.
- Kérdései szokatlanok.
- Ha valamit a fejébe vesz, azt meg is csinálja.
- Kitartóan megragad az őt érdeklő feladatoknál.
- Beszédes, sokat magyaráz.
- Arcmimikája gazdag, színészkedik.

Ha nem is mindig utal mindegyik észrevétel tehetségre, de érdemes „gyanakodni” rá, érdemes próbát tenni, hogy vajon igaz-e az, hogy ez a kisgyermek tehetséges, avagy sem?

A tehetség helyezte egy szociális, társadalmi hálózatban nagyon mobilis. A hálózat kreatív eleme a tehetség. Ez a hálózatos elem állandóan ugrál, mert mindig új és új szomszédokat, ismereteket keres a hálózatban. Nem találja a helyét ott, ahol van éppen, mert azt a helyet már meguntta. Az már nem elég neki, ő egy másikat szeretne, valami újjal töltekezni szeretne. Nyilván nem olyan egyszerű bánni ezekkel a tehetségekkel. Ennek egyik oka éppen az, hogy az állandó kapcsolatváltozás nagyon gyakran jellemző a tehetségre.

A fehérjék nagyon furcsa szerkezetek. A legtöbb fehérje közepén vannak olyan ré-

szek, aminosavak, amelyek a fehérje működésében alapvetően fontosak. Ezeket aktív centrumnak szokták hívni a szakemberek. Ezek az aminosavak végzik a munkát. Ők alakítják át a molekulákat. Ugyanakkor jó pár száz aminosav csak körülállja ezt a néhányszázat, amelyek igazán végzik is a munkát. Olyan tehát egy fehérje, mint amilyen egy szocialista nagyüzem volt, ahol négyen dolgoztak, és kétszázan csak nézték őket. Csak azzal a nagy különbséggel, hogy a fehérjék esetén a kétszáz körülállóra is szükség van ahhoz, hogy közepén dolgozzon az a négy. Az agyunk azonban teljesen máshogy működik. Ott minden egyes pillanatban más-más idegsejt van közepén, és mindig mások állják körül. A jó iskolai közösség is valahogy ilyen. Mindig másfajta csoportot tud képezni, ahol az egyik pillanatban Béluska a másik pillanatban Marcsika kerül a közepére ennek a csoportnak és érzi úgy, hogy ő most kibontakozhatott, hogy ő most adhatott a többieknek valamit. Ez a jó tehetséggondozás, mert így sokkal több tehetség kerülhet felszínre, semmint ha egy merev hierarchia alakul ki az osztályban vagy az iskolában. Ha vannak „bejártott zsenik” és „bejártott hülyék”, akkor az egyik kategóriából semmilyen átjárás nem lehet a másik irányába. Ilyen helyen a tehetség is elvész.

A tehetséggondozási feladatok esetében általában a következő kérdések jutnak az eszünkbe: tehetséges-e a fiatal; milyenfajta tehetséggel rendelkezik; hogyan segíthetjük őt a legjobban. Az viszont már nem mindig jut az eszünkbe, hogy mi az, ami a legrosszabb az ő életében, és hogyan tudunk segíteni annak csökkentésében? **Sokszor elfeledkezünk a környezet neveléséről is.** Pedig gyakran a szülői háttérnél van a gond, nem is a gyerekekkel kellene törődni, hanem a papával vagy a mamával, akik őt visszafogják. Nagyon fontos az is, hogy elkerüljük a saját, illetve a gyerek kiégését.

Végezetül hadd foglaljam össze, hogy **miért jó tehetséggondozó tanárnak**, miért jó tehetséggondozó oktatási intézménynek lenni? Azért, mert a tehetséggondozás az egyik legérdekesebb, legizgalmasabb, kincstalálás jellegű tevékenysége a tanárnak. A tehetségek gondozása egyben hatalmas önfejlesztő erő, mert tehetséges fiatalot csak kreatív, tehetséges tanár tud gondozni. Az iskolának meg azért éri meg tehetséggondozó iskolává válnia, mert olyan tehetséges tanárai lesznek, akik kreatívabban tudnak viszonyulni az egyes kérdésekhez. Ez pedig az iskola egészét fejleszti abból a szempontból, hogy az iskola ellenállóbbá válik, hiszen ha bármi újjal találkozik, akkor nem csak az első válasz jut eszébe, hanem azt követik újabb kérdések és válaszok, s mindabból szelektálni tudja azt, ami az adott helyzetben a legoptimálisabb. Ez egy erős stratégia!

Elnöke vagyok Nemzeti Tehetségsegítő Tanácsnak (www.tehetsegpont.hu). Kezdetben 14 tagunk volt, ma már 28 tagszervezettel rendelkezünk, például a Kárpátaljai Pedagógusok Szövetsége is csatlakozott a tanácshoz. Minden magyar nagygyház – a tehetséggondozás terén – tagként szerepel ebben a közös munkában. Büszkék vagyunk azokra a civil szervezetekre, iskolákra (mintegy ezren vannak) is, melyek a mi partnereinkké váltak.

Az egész Kárpát-medencében nagy az összefogás a tehetséggondozás terén. Az or-

szágyűlés által elfogadott Nemzeti Tehetség Program (www.tehetsegprogram.hu) keretén belül, a programot finanszírozó Nemzeti Tehetség Alap segítségével, ma már számos pályázat jött létre (www.oktatasert.hu).

Nagyon sok lehetőséget ad a Magyar Génius Program is (www.geniuszportal.hu), amit a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács talált ki, vállalt fel és vezet immár egy éve. Ebben a programban akkreditált képzésekre nyílik lehetőség.

Még megemlítem az ún. tehetségpontokat, ezek száma 2010 májusának már elérte a 250-et. Nemcsak oktatási intézmények, hanem plébániák, gyülekezetek, nőegyletek, cégek, javítóintézetek, azaz mindenféle társadalmi szerveződések (sakkegyletek, sportkörök, műhelyek és művészeti körök) is szerepet kapnak ebben. A tehetség minden fajtáját meg lehet találni itt. A tehetségponttá váláshoz vállalni kell azt, hogy nemcsak egy tehetséggondozó formát üzemeltet, hanem belép egy információs körbe, és tanácsot ad azoknak, akik hozzá fordulnak. Szükség esetén segítségül hív más tehetségpontokat is. Felvállalja tehát a tehetségekért a segítség, a biztatás, a tanácsadás felelősségét. Büszkék lehetünk a magyar tehetséggondozásban a hagyományainkra és a sokszínűségünkre.

Befejezésül még felhívom a figyelmet a kutató diákok honlapjára (www.kutdiak.hu) és a saját blogomra (www.csermelyblog.tehetsegpont.hu) is.

(A miskolci református püspöki székházban április 10-én megrendezett „Tehetség és kompetencia – Felelőségünk és hatásunk” című regionális pedagógus konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata)

Jézus és a bulvárhírek

BESZÉLGETÉS EGYHÁZRÓL ÉS MÉDIÁRÓL

Szalézi Szent Ferencnek, az újságírók védőszentjének ünnepén a Magyar Kurír Kiss-Rigó László szeged-csanádi püspököt, a római katolikus püspöki konferencia médiareferensét, Szikora Józsefet, a Magyar Katolikus Újságírók Szövetségének (MAKÚSZ) elnökét és Kiss Ulrich jezsuitát, a PPKE-BTK Kommunikáció Tanszéke intézményi kommunikáció (PR) szakirányának oktatóját, marketingszakértőt kérdezte meg, szerintük milyen az egyház és a média viszonya, illetve hogyan áll helyt, képes-e helyt állni a katolikus média a mai viszonyok között?

– Sokan tartják a médiát úgy, ahogy van, az ördögtől valónak.

Szikora József: Pedig az egyház az Inter mirifica kezdetű zsinati dekrétumban csodálatos dolognak nevezi a médiát, ami Isten országának szolgálatába állítható. Persze rombolhat is, de hát az atomenergiát is lehet jóra és rosszra is használni.

Kiss Ulrich: Az emberek hozzáállása a televízióval szemben sokkal negatívabb, mint a rádióval szemben, és a rádióval szemben sokkal pozitívabb, mint az írott sajtóval szemben. Ennek történelmi okai vannak. Ugyanakkor hajlamosak vagyunk alábecsülni az internetet, pedig jelenleg és a jövőben ez a média legjelentősebb formája, még akkor is, ha ott az igazságtartalom és az ellenőrizhetőség jelentős kívánnivalót hagy maga után. Az előző két nemzedéknek a tévé volt a központi médiuma, de az ma már visszaszorulóban van. A digitalizálás következtében pedig a média formái összeolvadnak. Ennek egyik következménye, hogy még jobban visszaszorul a magán-szféra: a mobiltelefonok megjelenése óta az az abszurd igény jelenik meg, hogy mindenkor elérhető legyen az ember, nem fogadják el, hogyha kikapcsoljuk a telefont, és egy kisebb utazás után is feldolgozhatatlan mennyiségű e-mailet találunk a netes postafiókunkban – én legutóbb például 3800-at, egy tíznapos lelkigyakorlat után. De ezekben a dolgokban remélhetőleg idővel kompromisszum alakul majd ki. Bármilyen örültséget rendkívül gyorsan el lehet terjeszteni. Ugyanakkor az „új médiában” szinte megszűnt a szerkesztő felelőssége, és nem felelős az újságíró az igazságért. A régi faluban ellenőrizhető volt minden, a 19. században létrejött nemzeti médiában pedig a szerkesztő volt a felelős, akinek volt tekintélye is. A netes hírportáloknak viszont már helyi tudósítói sincsenek. Ma a gyorsaság, az elsőség a fontos, ami felületességhez vezet: fontosabb előbb közölni, mint utánajárni.

– *A világi média és az egyház viszonya nem tűnik felhőtlennek.*

Kiss-Rigó László: A világi média és az egyház között természetesen mindig, így napjainkban is tapasztalható súrlódás. Ha az egyház hitelesen teljesíti küldetését, akkor ez elkerülhetetlen. Az viszont sajnálatos, és elkerülhető lenne, hogy a súrlódást

sokszor az egyház saját küldetéséhez és módszeréhez képest is alkalmatlan kommunikációja okozza. A katolikus egyház az adott társadalomban intézményes formában az egyházmegyék, szerzetesrendek, az ezek által fenntartott közoktatási és felsőoktatási intézmények, a püspöki konferencia, vagy éppen a plébániák, és azok képviselői: a plébánosok révén, vagy által nyilvánul meg. A felsoroltak közül néhányan kiválóan felkészültek a média kezelésére, rendelkeznek stratégiával és szakemberekkel, mások nem eléggé felkészültek a médiával való kapcsolattartásra, megint mások pedig még rá sem ébredtek arra, hogy a médiával való kapcsolattartás, valamint a média által nyújtott lehetőségek hatékony kihasználása ma nélkülözhetetlen és kiemelt része küldetésük teljesítésének.

Szikora József: Kétségtelen, hogy a média, mint a társadalom tükré, hajlamos arra, hogy az egyházzal kapcsolatban a negatívumokat nagyítsa fel. Ez nem a média sajátja, hanem a társadalom ilyen. A társadalom fél az egyház tanításától is, mert az feladatot és felelősséget ró az emberre. A negatívumok kiemelése azonban olyan jelenség, ami ellen határozottan fel kell lépni, tiltakozni kell, hogy helyreálljon az igazság. E tekintetben talán kicsit lagymatagok vagyunk, habár az is igaz, hogy nem érdemes minden támadásra reagálnunk, és így felszínen tartani dolgokat. Ha azonban mi követünk el hibát, akkor elébe kell menni a támadásoknak és be kell ismerni a tévedésünket. De ez is olyasmi, ami nemcsak az egyházra, hanem mindenkire érvényes.

Kiss Ulrich: A világi sajtó részéről egyszerű, gyakorlati kérdések merülnek fel az egyházzal kapcsolatban az alapvető tájékoztatatlanság miatt: amikor az egyik pápalátogatás alkalmával tolmácsoltam, a hazai újságírók például feltették a kérdést, hogy kell-e gyónni minden mise előtt. Sokszor szerepelek a médiában, mivel mindig engem hívnak, pedig nem vagyok se szóvivő, se szakértője specifikus kérdéseknek. Viszont én hajlandó vagyok nyilatkozni, és ha más, egyes kérdésekben nálam járatosabb egyháziakhoz irányítom a kérdezőt, gyakran elutasítással találkozik, és mégis nálam köt ki. Meg kellene tanítani nyilatkozni az egyháziakat. A gyulafehérvári, a pécsi és a szegedi püspökségen tartottunk ilyen kurzust a kispapoknak, és nagyon élvezték. A jó szándék megvan, de az egyház még mindig nem ismerte fel a média jelentőségét és fontosságát.

– *Hogyan áll helyt a honi katolikus sajtó a mai médiaviszonyok között?*

Kiss-Rigó László: Az egyházi médianak kettős célja van. Az egyik a hiteles, korszerű és hatékony belső kommunikáció, mely egyaránt eszköze a közösség „építésének”, a szolidaritás és az identitás kialakításának a hit elmélyítésének a keresztény kultúrában való gazdagodásnak, a hívők tudatosabb és bátrabb közéleti szerepvállalásának. Az egyházi média másik célja pedig az élet minden területén a keresztény értékrend és szemlélet hatékony, vonzó, korszerű és szakszerű bemutatása és képviselete. A korszerű jelzőt mindkét esetben hangsúlyozom, mert bizony gyakran előfordul, hogy egyházi médium olyan nyelvet használ, mely a mai képzett hívő számára sem mond semmit. A honi katolikus sajtó helyzete egyáltalán nem kilátástalan, hisz minél nagyobb a káosz és a zűrzavar szellemi és erkölcsi szempontból a társadalomban, annál nagyobb igény van világos és hiteles, valódi értékek mellett egyértelműen elkötelezett

tájékoztatásra. Ehhez a lehetőségek és eszközök adottak, csak tudatosabban, bátrabban és leleményesebben kellene kihasználni azokat.

Kiss Ulrich: Az lenne a fontos, hogy a katolikus média ne csak egyházi hírekkel foglalkozzon, ne csak a köztudottan hívő emberekhez szóljon. A Magyar Katolikus Rádió ebből a szempontból nagyon fontos, hiszen általános közszolgálati feladatot lát el, amivel sokkal több embert el lehet érni, mint pusztán egyházi hírekkel. Persze a médiánkat reklámozni is kellene, ezen nem kéne spórolni. A nagy történelmi pillanatot, amikor akár párszázézes példányszámú katolikus szellemiségű újságot is lehetett volna csinálni, 1990-ben szalasztottuk el. A nyomtatott sajtó jelenleg azonban az egész világon visszaesik. Esetleg úgy menekülhet meg, ha – a Metró példájára – ingyenessé válik. A plébániák kiváló terjesztői hálózatot jelentenek: ide minden héten bejön a „vevő”. Két-háromszázezer ember pedig biztosan jár templomba. A terjesztésben is van mit fejlődünk: a plébániahálózat óriási kihasználatlan potenciált jelent. De nem értünk a marketinghez. Ugyanakkor a helyi, plébániai sajtónak, ami kisközösséget szolgál ki, nagyobb értelmét látom, habár nyilván azt is meg lehet oldani interneten is. Az online-ra pedig jobban kell koncentrálni, bár sokakat megrémít, hogy az interneten minden olvasó újságíró is egyben. Viszont fontos lenne, mint mondtam, hogy az országos katolikus média ne csak a katolikus hírekre koncentráljon. Az osztrák Die Presse katolikus lapként nem fél bulvárhírek közlésétől sem. Ez elkerülhetetlen: az embereket érdeklí egy emberi tragédia háttere. Jézus is fűzött kommentárt bulvárhírekhez, például amikor Siloe tornyának összedőlésekor azt kérdezték tőle, hogy engedhette ezt meg Isten. Persze a bulvárbán is lehet és kell szelektálni. A Vatikáni Rádióban volt egy műsorom, a „Miért ne?”, ahol sokszor bulvárhírekből indultam ki. Emberi történeteket kell mesélni. Miért ne?

Szikora József: Ahogy Krisztus a maga korának nyelvén beszélt, nekünk is a ma nyelvén kell szólnunk, hogy a világ értse. Természetesen szép és helyes magyar nyelven! És a bajokról is beszélni kell. Óriási veszély, hogy mi, hívő emberek hajlamosak vagyunk csak szépről, jóról, kegyelemről beszélni, életünk nehézségeiről, gondjairól meg nem nagyon. A katolikus média akkor jár el helyesen, ha a figyelmét a teljes emberre és az élet teljességére fordítja. Persze vannak olyan belső ügyeink, amelyeket csak egymás között kell megbeszelnünk. Ugyanakkor, ha a média érdeklődik a köz és az egyház dolgai iránt, azt vegyük megtiszteltetésnek. Az egyháznak közösségi, mondhatnánk, hogy közszolgálati küldetése van, így a médiájának is. Akár képzést is lehetne adni azoknak az egyháziaknak, akiket megkereshetnek a média munkatársai. Az egész magyar médiapiac sokszorosán túltelített, így a katolikus is. A média sok esetben olyat kínál, amire nincs szükségünk, ez a túltelítettség oka. A média boltjának polcaira azonban oda kell helyezniünk Isten országának örömhírét. Ki tehetné meg ezt, ha nem mi?

Szilvay Gergely / Magyar Kurír

BARNA GÁBOR

A magyarok Máriája

SZÜZ MÁRIA TISZTELETE MAGYARORSZÁGON

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége (KÉSZ) az ország tizenhét városában összesen száz előadásból álló sorozatot indított útjára, hogy bemutassa, mit köszönhet a magyar nemzet a kereszténységnek. A „Keresztény gyökerek és a boldog magyar élet” című rendezvénysorozat célja elmélyíteni a magyarság nemzettudatát, megszilárdítani népünk önbecsülését, ami csak a kereszténység komolyan vételével érhető el. E sorozat része a most közreadott előadás.

Az előadás címe nem arra utal, hogy ki akarjuk sajátítani a Mária-tiszteletet, hiszen nemcsak mi, magyarok tiszteljük a Boldogasszonyt, minden nép tiszteletében vannak csakis arra a népre jellemző sajátosságok. Előadásomban bizonyos történeti kérdések, Mária egyes ünnepeihez kapcsolódó hivatalos, liturgikus megemlékezések, a népi valóság emlékeit szeretném megemlíteni. Röviden utalok majd a Mária-tiszteletre az irodalomban, a népénekekben, azaz a zenében. Néhány tanulságot is szeretnék mind-ebből levonni.

Közkeletű megállapítás, hogy a magyar Mária-tisztelő nép. Bensőséges viszonya van Szűz Máriával, és ez tükröződik nemcsak az egyházi, hanem a világi költészetben, és megnyilvánul költői szép ünnepeinkben is. Árpád-házi szent királyainktól indult el ez a tisztelet, és a reformáció sem

törölte el teljesen. Például Bethlen Gábor, nagy református erdélyi fejedelem pénzén is látható Magyarok Nagyasszonya, a máig közismert ábrázolási formában, azaz az erdélyi protestáns fejedelmek is megőrizték, legalább a pénzeiken. Hogy a pénzeknél maradjunk, ez az ábrázolás megmaradt Mátyás király pénzén, de XVII. és XVIII. szá-

Barna Gábor

zadi ábrázolásokon is. Talán ismerős otthoni gyűjteményekből, a régi húszpengősön is látható Szűz Mária, mint Magyarok Nagyasszonya.

A Mária-tiszteletet tehát nem nyomta el teljes mértékben a reformáció, nem nyomta el a felvilágosodás és a XIX. század racionalizmusa sem tudta kikezdeni. A XX. század sem, amelyet mindannyian átéltünk, a második felében a történelmi materializmusnak egyház- és vallásellenessége sem.

A Mária-tisztelet lelki erősségünk volt a keresztény gyökerek plántálásában, évszázadokkal ezelőtt a török ellenes harcokban, szabadságháborúinkban, Rákóczi-ra ezen a vidéken különösen érdemes utalni, de ő volt az erősségünk, bizodalunk, reményünk a háborúk, vagy a trianoni országcsontkítás idején, és máig támaszunk lehet.

A Mária-tisztelet hazai formáit nem tudjuk függetlenül tárgyalni az egyházon belüli Mária-tisztelet általános és történelmi-teológiai összetevőitől, hiszen ez a tisztelet is fokozatosan bomlott ki az évszázadok során.

A Mária-tisztelet kibontakozása az egyetemes egyházban összefüggött az előző ezredfordulón és az azt megelőző századokban a Jézus istenemléke körüli teológiai vitákkal. Jézus istenségének hangsúlyozása a tévtanításokkal szemben megnövelte Mária közvetítő szerepét. Azóta öhozzá fordulhatunk bizalommal, ő a mi égi ügyvédünk, *Advocata Nostra*, ahogy most, a májusi litániák megszólítása említi. Ő, aki bár Istenszülő, Theotokosz, szepőlötelenül fogant, mégis egy közülünk, emberek közül, aki mindazt az örömet és bánatot átélte, amit ember, egy édesanya földi emberként átélhet. Együtt érez tehát velünk, emberekkel.

Mária a rá vonatkozó teológiai reflexiókban a hitnek volt ösképe. Megjelennek Éva–Mária, Mária–egyház párhuzamok. A III–IV. századtól kezdve Máriát pártfogónak, védelmezőnek tartják elődeink. A középkorban Mária a keresztény élet és hit példaképe. Az első évszázadokban a Mária-tisztelet Krisztustól Máriához vezető utat járt be, de ha az utóbbi fél évszázadot figyeljük, és akár a tanítóhivatal megnyilatkozásaira is gondolunk, inkább azt mondjuk, hogy Máriától, vagy rajta keresztül jutunk el Krisztushoz.

A Mária-tisztelet soha nem volt statikus, az évszázadok során bővült, változott, és ha csak két zsinatra utalok, a XVI. század közepén a trienti zsinatra, vagy az előző évszázadban a II. vatikáni zsinatra, azt látjuk, hogy változtak a Mária-ünnepek az egyházi év keretében.

A Mária-tiszteletet a trienti zsinat – éppen a reformáció századában vagyunk – szabályozta, s majd meglátjuk, hogy 1969 után, a következő liturgikus reform nagyon sok Mária-ünnepet törölt, áthelyezett, átalakította a liturgikus évet Mária szempontjából.

Az egyik első ünnepünk, Gyertyaszentelő Boldogasszony februárban van. Nem megyünk végig mindegyiken, de ugyancsak régi ünnep Havi Boldogasszony. Március 25-én az angyali üdvözlés következik, és van egy olyan ünnep, amit mi, magyarok nemigen tartunk, egy decemberi általános Mária-ünnep. A novemberi is elég régi, 21-én Mária bemutatásának ünnepe. Változatlanul megtartjuk a Szepőlötelen Fogantatás ünnepét. Láthatjuk, hogy a következő évszázadokban hogy bomlik ki a külön-

böző titulussal Szűz Mária tisztelete, egészen a XIX–XX. századig, hogy jelennek meg ünnepek. A XXI. század egyelőre üres, de bizonyára századunk is produkál valamilyen új Mária-ünnepet.

Menjünk most vissza a X–XI. századra. Ez volt az a keret, amikor mi keresztény hitre tértünk. Első szent királyunk, Szent István, amikor a keresztény ünneplésről írt, nem sorolta fel az ünnepeket, a Mária-ünnepeket sem, a vasárnapi misehallgatás volt a legfontosabb. Az első ünnepi listát Szent Lászlónak a szabolcsi zsinaton hozott törvényéből ismerjük. Egy-két példát említek és latinul mondom, mert nem tudjuk, hogy abban az időben hogyan nevezték őket magyar nyelven. Volt egy Assumptio-ünnep, ezt augusztus 15-én ünnepeljük, volt március 25-én egy másik, ezt Incarnatio Dominine neveztek, azaz az Úr megtestesülésének, volt egy Purificatio Beati Mariae Virginis február 2-án, volt egy Nativitas Beati Mariae Virginis szeptember 8-án, és a már említett, mára elhalványult Mária bemutatása november 21-én. Volt még egy Conceptio Immaculata Beati Mariae Virginis december 8-án.

A Mária-tisztelet alapelve változatlan maradt. Egyedül Istent illeti az imádás, a szenteket és közöttük Máriát is csak a tisztelet. Ez azonban különlegesen erős Mária vonatkozásában, ezért teológiai szaknyelven ezt *hüperdulianak*, nagyon erős tiszteletnek nevezik.

A korai századokból nemcsak az ünnepeink származnak, hanem máig kedvelt, alkalmazott imádságaink egy része is, részben a korai keresztény századokból, részben pedig a középkor századaiból. Nem is gondolnánk, hogy a III–IV. századból datálódik az Oltalmad alá futunk Istennek szent szülője kezdetű imádságunk. A X. századtól ismerjük úgy Máriát, mint az Irgalmasság Anyját. XII. századi a manapság ugyancsak gyakran használt Salve Regina himnusz. A középkorban alakult ki az Úrangyala imádságunk, és egyáltalán az Üdvözlég Mária most ismert formája. A középkorból származik Mária hét fájdalmának tisztelete, a Stabat Mater.

Az Üdvözlég Máriával együtt a középkor századai hozták el a rózsafüzér-imádságunknak szinte ma ismert formáját. Amikor a rózsafüzér kialakult – nagyjából a XIV–XV. század fordulóján nyerte el mai formáját –, nem maradt változatlan. Az évszázadok mindig hoztak valami újítást benne. Az egyik leggyökeresebb az, amikor 1826-ban egy francia nő, *Marie-Pauline Jaricot* megalakította az élő rózsafüzért. Ő azt találta ki – akkor még háromszor öt titok volt, most már II. János Pál óta van egy világosság rózsafüzér is, tehát húsz titok van –, hogy a háromszor öt titkot 15 ember imádkozza egyidőben. Hogy ez így legyen, egy 15 fős csoportot alakított meg, és hogy egy időben elhangzik az örömdal, a fájdalmas és dicsőséges rózsafüzér, szerinte ettől lett élő. Ez olyan közkedvelté vált egy-két évtized alatt, hogy az egész európai földrészen, sőt az egész világon elterjedt. Magyarországon az 1840-es évek elejétől kezdve ismerünk rá nyomokat, és egészen a pápai újításig ezt a formát ismerjük, gondolom, itt Miskolcon is.

Egy érdekesség: amit *II. János Pál* a világosság olvasójaként új titkokat javasolt, azt *Székely László* (ő egy Nyíró Józsefhez hasonló sorsú katolikus pap volt, a csíki székelek vallási életét kutatta) az 1930-as évek végén szinte szó szerint leírta, ugyanezeket a titkokat, pontosabban az ötből csak négyet.

Hogy mennyire változik a Mária-tisztelet: a XIV. századtól jelennek meg a máriás búcsújárárhelyek. Nagy ugrással előre haladva 1854-ben hirdetik ki a Szeplőtelen Fogantatás dogmáját és jó fél évszázaddal ezelőtt, 1950-ben Mária mennybevételének dogmáját. Ez azt is jelenti, hogy a mariológia, a Máriáról szóló egyházi tanítások köre folyamatosan bővült, gazdagodott, úgyhogy a XIX–XX. század fordulójára szinte önálló teológiai ággá, dogmatikai fejezetté fejlődött. A II. vatikáni zsinat egyik lényeges újítása az volt, hogy ezt a tanítást egy kicsit megnyeste, és az egyházzól szóló tanítás keretébe helyezte.

Már utaltam rá, hogy a legtöbb Mária-ünnep gyökere a keleti egyházban van, és a nyugati egyház ezeket átvette és a maga rítusa szerint terjeszti és ünnepli. Minden ünnepre, így a Mária-ünnepre is általános kialakulási sort lehet megemlíteni. Legtöbbször helyi ünnepből indul el egy ünneplési forma, az egyházmegyében válik általánossá, és szerencsés körülmények egybeesése esetén a világegyházban is elterjed. A másik terjedési irány pedig a szerzetesrendekből indul el. Sok szerzetesrendnek nagyon erős a Mária-tisztelete. Hadd utaljak a ciszterciekre, akiknek hagyományuk, hogy minden egyes rendi templomukat Szűz Mária tiszteletére szentelik.

Térjünk át a magyar Mária-tisztelet néhány vonására. Szent Istvánt és Szent Lászlót már említettem. István nagy Mária-tisztelő volt, amint közvetlen jelekből is tudjuk, és emlékei is fennmaradtak. Nagyboldogasszony tiszteletére Székesfehérváron, az ország akkori fővárosában templomot építtetett, amelyben a saját temetkezési helyét is kialakította. Ezen a napon, augusztus 15-én törvénykezési napot tartott, országos gyűlést rendezett, azaz nagyon fontos volt ez az ünnep az egész nemzet számára. Tudjuk, hogy ezen a napon ajánlotta fel országát Máriának, és azért imádkozott, hogy ezen a napon haljon meg. Amennyire igazak a források, kérése meghallgatásra talált.

Mielőtt a korai Mária-tisztelet magyarországi emlékeire rátérnék, egy kérdést szeretnék röviden érinteni. Ennek az egész előadássorozatnak egyik kulcsgondolata volt az, hogy az utóbbi időben sokan szeretik úgy említeni a Boldogasszony tiszteletét, hogy emögött egy kereszténység felvétele előtti pogány istenalakot és annak tiszteletét kell látnunk. Mennyire igaz ez a kérdés, hogy látja ezt nemcsak a néprajz, hanem a nyelvészet és más tudományok?

Arra kell utalni, hogy Szent Gellért, aki Szent Imre nevelője volt, egy alkalommal Nagyboldogasszony ünnepén prédikált a napba öltözött asszony alakjáról. Ez a prédikációja úgy megnyerte Szent István tetszését, hogy ezután kérte fel fia nevelőjének. Szent István legendáját halála után írta meg Kálmán király kérésére Hartvik püspök, aki meg akarta mutatni, hogy a magyarok Mária-tiszteletének milyen sajátos vonásai vannak. Latinul írta, de én magyarul olvasom ezt a részt: „István király magát és királyságát az örök szűz Istenanya, Mária gyámsága alá helyezte, kinek tisztelete és dicsősége a magyarok közt oly nevezetes, hogy nyelvükön még a Szűz mennybevételének ünnepét is tulajdonnévénem említése nélkül, csak Úrnő napjának emlegetik”.

Az Úrnő a korabeli magyar nyelvben az asszony volt. Az asszony szavunk a honfoglalás előtti alán eredetű szó a nyelvtörténészek szerint, és eredeti jelentése fejedelem-

asszony, úrnő. Ehhez kapcsolták aztán hozzá eleink a boldog jelzőt, amelynek eredeti jelentése: szent. Három szavunk van a szent fogalomra, maga a szent, a boldog és az egyház szavunknak első szótagja, az egy, ami korábban kicsit másképp hangzott. Azaz, amikor a XI. században ezt a Boldogasszony szót őseink elkezdték használni, körülbelül ez lehetett az értelme, hogy szent úrnő. Ez viszont nagyon közel állt az egykori latin Sancta Maria szóhasználathoz, csak a Mária szó helyett az úrnőt, a fejedelemszasszony szót használták.

Pais Dezső, egy másik nyelvtörténészünk szerint a boldognak abban az időben nemcsak szent értelme volt, hanem egy kicsit az elragadtatott is, a szent érzelmeiben elragadtatott, azaz ez a jelző nagyon jól ráillett Szűz Máriára. Megvolt tehát a nyelvi talaja a magyar nyelvben annak, hogy Szűz Máriát sajátos magyar elnevezéssel jelöljük meg, de ebből még nem következik az, hogy a Boldogasszony egy-két évszázaddal korábban egy pogány istennőt jelenthetett volna. Vannak sajátos ünnepneveink: Gyümölcsoltó Boldogasszony, Sarlós Boldogasszony, Kisasszony stb., sokan azt mondják, ezek is pogány istennőalakok voltak. Hét ilyen istennőalakot emlegetnek, csak egyet felejtenek el, hogy ezek a megjelölések négy-öt évszázaddal későbbiek. Például a Gyümölcsoltót az 1500-as évek elejétől említik kódexünk, azaz a X–XI. században még nem volt ilyen megjelölésünk.

Emögött az a gondolkodás van, egy módszertani hiány ezeknél az embereknél, hogy bizonyos jelenségek értelmezéséhez azonnal vissza akarnak nyúlni a honfoglalást megelőző időkre, holott az egy általános kutatómódszertani dolog, hogy mindent a saját szöveggörnyezetében kell először megkísérelni magyarázni, és úgy kell fokozatosan időben és térben visszafelé haladni.

A másik, amit a Nagyboldogasszony név kapcsán szoktak emlegetni, hogy az egy kizárólag magyar megnevezés, más népek nem is hívják így Szűz Máriát. Ebben is árnyalni kell a választ, mert Nagyboldogasszony, sőt Kisasszony néven más népek Mária-tiszteletében is megvan, például a Belgium déli részén élő vallonoknál, Svájc bizonyos területén és a horvátoknál is. Vannak olyan kutatótársaink, akik ezt az előbb említett sort átadás-átvételi sornak is tekintik és úgy vélik, hogy mi, magyarok a horvátoktól vettük át ezt a kifejezést. Ezt még Bálint Sándor is elfogadta.

Más nyelvtörténészek azt mondják, hogy ez inkább egy magyar belső keletkezésű kifejezés volt és mi adtuk át a horvátoknak, és más nyelvekben is hasonló, belső keletkezésű kifejezések jelölhették Szűz Máriát. Az egész elképzelés gyökere egy XIX. századi katolikus pap, kiváló folklorista egyik írására megy vissza, Kálmány Lajos nevére, akinek azt mondták a szőregi öregasszonyok az 1880-as években, hogy van egy nagyasszony és egy kisasszony, és a nagyasszony a kisasszony anyja. Ha ez így lett volna, akkor a nagyasszony, Nagyboldogasszony nem lehetett volna Szűz Mária, hanem Szent Anna, ebből indított el egyfajta logikát Kálmány Lajos, amit már a kortársak megcáfoltak. Ma viszont ez az írása Boldogasszony, ősvallásunk istenasszonya címmel megint az ilyen ősvalláskutatók egyik kedvenc olvasmánya.

Az egész kérdéskörnek az a tanulsága, hogy az egyház és a kereszténység a missziói révén törekszik az inkulturációra, azaz a tanítását úgy próbálja átadni egy-egy népnek,

hogy felhasználja annak a népnek a kultúráját, nyelvét, hogy megértsék azokon a szimbólumokon, nyelvi kifejezéseken keresztül, ami a sajátjuk.

Az említett ünnepekhez kapcsolódóan említhető meg például Kassán a Szent Erzsébet-dómból a szárnyasoltár adventi ciklusa és Szent István országfelajánlása. Ez annyira erős vonása volt a magyar vallásos életnek, hogy a XIX. századig is látjuk, amikor apró nyomtatványokon terjesztették ezt.

Most néhány ünnepen keresztül a magyar Mária-tisztelet jelenkori jellemzőiről szeretnék egy-két gondolatot elmondani. Kisasszony napja. Mindnyájan tudjuk, hogy ez az ünnep szeptember 8-a, megszületik a Boldogasszony. Ez az ünnep egy jeruzsálemi templom felszentelésének az emléknapja, még hozzá a Szent Anna-templomé. A hagyomány szerint ezt a templomot arra a helyre építették, ahol Szűz Mária családja élt, ahol született. Azt viszont nem tudjuk, hogy eleink miért ezt a napot választották, miért nem egy másikat. A keleti egyházban keletkezett ez az ünnep is, de már a VII. században átvette a nyugati egyház is.

A Kisasszony-nap elnevezés a magyar nyelvben először a XV. században bukkant fel. Az ünnep kapcsán is sokan szoktak idézni Kálmány Lajosra hivatkozva a kereszténység előtti jellemzőket. De ezt a tiszteletet és a nap megnevezését is meg lehet magyarázni a közvetlen keresztény környezetből. A kora keresztény századokból ismerünk himnuszokat, énekeket, amelyek metaforával, csodálatos költői képpel hajnalnak nevezik Máriát, akitől született Krisztus, a világ világossága, az igazi Nap. Erre utalnak az adventi hajnali misék is. Ugyanezt mondja a Kisasszony-nap miséje allelujájának a verse is: boldog vagy, szent Szűz Mária, mert belőled támadt az igazság napja, Krisztus, a mi Istenünk. Azaz a hajnal a kereszténységnek egy közös kultúrkincese, és ebben a költői képben rögzítették a keresztény tanításnak egy fontos elemét. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy akár más vallások ne éltek volna ezzel a nagyon szép természeti hasonlattal.

Mária eljegyzése, menyegzője lokális, helyi eredetű ünnep, a világegyházban nagyon későn lett általánossá, csak a XVIII. században. Ábrázolását azonban ismerjük jóval korábbról. Vannak bizonyos magyar történeti vonatkozásai is, amelyek a XVII. században, Buda felszabadításához kötődnek. Szűz Mária eljegyzésének ünnepe nagyon kevés templom titulálásában őrződött meg. Vannak oltárok néhány búcsújáró helyünkön, Máriaradnán és Jászberény-Szentkúton. Említeni azért érdemes, mert a palócföldön, néhány településen Mária eljegyzését a kánai menyegzővel összevonva, el szokták játszani, egy színjelölés formájában bemutatják. Ezeknek az üdvtörténeti eseményeknek ilyenfajta bemutatása (legismertebb a betlehemezés, bár mostanában már inkább a gyerekek csinálják) abban segít bennünket, keresztényeket, hogy részeseivé váljunk azoknak az eseményeknek, ezáltal érzelmileg is jobban megértsük, és mintegy a korban visszavetítjük magunkat, és jobban átéljük az ünnep által kifejezett keresztény tanítás igazságát.

A Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe Mária- és Jézus-ünnep, azaz kettős tartalmú ünnep, már kialakulásától kezdve. Régi, eredeti neve: conceptio, vagy inkarnatio Domini, azaz az Úr fogantatása, vagy megtestesülésének ünnepe. Miután ehhez

szükség volt egy, az angyal üzenetére igent mondó Máriára, ezért rögtön megjelent a máriás tartalma is az ünnepnek. Ezt március 25-én ünnepeljük, és jelzi ez a nap is, hogy karácsony után alakult ki ez az ünnep az egyházban. Karácsonyt a IV. század végétől tartják a keresztények. Jézus születésnapjától visszszámoltak kilenc hónapot, és erre a napra tették a fogantatás ünnepét. A VII. században terjedt el a nyugati egyházban. A mai napig is sok probléma övezi a megülését, ugyanis ez mindig a nagyböjtre esik. Előfordul az is, hogy nagypéntekre. Ilyenkor a római katolikus egyház a fehérvasárnap utáni hétfőre helyezi át ezt az ünnepet, a görög katolikusok viszont megtartják ekkor is, nagypéntek délig örömmünnepként, déltől kezdve lesz fájdalmas az emlékezés, Krisztus halálára.

Ami magyar sajátossága ennek a napnak, elsősorban az ünnep neve, Gyümölcstó Boldogasszony. Erre legyünk büszkéek, ennyire kifejező, az ünnep tanítását ilyen jól ábrázoló ünnepnevet egyetlen nyelvben sem találunk. A nyelvészek szerint ez egy belső keletkezésű, magyar eredetű név, a XV. században még ilyen változatai voltak: Máriának hirdetett e napja, Testadó Boldogasszony. A XVI. század elejétől már Gyümölcstónak nevezik az ünnepet. Nagyon gazdag népi vallásossági kultúra kapcsolódik hozzá.

A Gyertyaszentelő Boldogasszony hasonlóan a Gyümölcstóhoz kettős, Krisztus- és Mária-ünnep is. Mária eleget tesz az ószövetségi törvénynek, elsőszülött gyermekét bemutatja a templomban. Eleget tesz annak a törvénynek is, hogy a szülése utáni tisztulási áldozatot is bemutatja. Ekkor jövendől a gyermek Jézusról az agg Simeon. Ehhez kapcsolódik az ünnep neve is, hiszen a világ világosságának nevezi a gyermeket. Gyertyával szimbolizáljuk a világ világosságát. Ebben az elnevezésben már szinte minden nyelv egyforma, magyarul is, franciául, olaszul és németül is Gyertyaszentelőnek nevezik az ünnepet.

Ahogy Mária bemutatta Jézust, a világ világosságát égi atyjának, az a ma szokásos gyertyaszentelő szertartásban szentelt gyertya meggyújtásával és gyertyaszentelő körmenetben jut kifejezésre. Keletről terjedt el ez az ünnep is, a VII–VIII. században vette át Róma és érdekes módon helyettesített vele egy még akkor is létező pogány ünnepet. A nem keresztény rómaiak akkor, tél végén egy fáklás felvonulást tartottak, amiben egyfajta tisztulást reméltek a tél után, a közelgő tavasz előtt. Ezt a pogány ünnepet keresztelte meg az egyház. Nagyon sok esetben tett így, ez nagyon szép példa erre. Az ünnepnek mindig erős volt a népies jellege, éppen a szentelt gyertya használata miatt. Ez az egyike a legrégebbi szentelményeknek. Az egyházi értelmezés szerint is a gyertya kettős természetű, utal Jézusnak az emberi és isteni természetére is. Istenire a fénye, maga a gyertya pedig az emberi természetére. Értelmezik a gyertyát a halandóság jeleként, hiszen ha meggyújtjuk, önmagát fogyasztja el, úgy, ahogy a mi életünk is halad a halálban beteljesülés felé. Bálint Sándor nagyon szép értelmezését adja ennek a szimbólumnak, az égő gyertya a jócselekedettel ékeskedő hit jelképe.

Gyertyaszentelő ünnepe a XVIII. században vált nagyon fontossá ezen a vidéken is. A trienti zsinat rendelkezése nyomán az eucharisztikus ünnepeken, körmeneteken gyertyával kellett kíséreni az Oltáriszentséget, a mai napig is így van ez. Ezért minden településen kialakultak az úgynevezett fáklás társulatok. Én egy ilyen társulatot

vizsgáltam, tizenéven keresztül jártam Tállyára, ott létezett, de a kilencvenes évek végére sajnos kihalt, mert nem volt utánpótlás, de az iratanyagokat egy kötetben közzé is tudtam tenni, és még az utolsó tagokkal, vezetőikkel sokat tudtam beszélni ennek a társulatnak a gyakorlatáról.

A szentelt gyertya végigkíséri az életünket. A keresztelési szertartás alatt is ott van a kezünkben és a haldokló mellett is ég a szentelt gyertya.

A legnagyobb Mária-ünnep, Nagyboldogasszony ünnepének alkalma, ami Mária halálának és mennybevételének – ez utóbbi a teológiailag precíz kifejezés, de régen még Mária mennybemenetelét mondtunk – eseménye, illetőleg a Szentháromság általi megkoronázásának alkalma. A görög katolikus egyházi nyelvben Mária elszenderülése napjának nevezik, ezt a kifejezést latinul is használják: dormitio Beati Mariae virginis. Sok ábrázolás azt is mutatja, hogy halála után Mária a menny, az ég királynője lett. És valóban, Máriát a középkor óta királynőként is ábrázolják.

A magyar művelődéstörténetben már hallottuk, milyen gazdag ez a nap. Ekkor volt az országfelajánlás, Szent István ezen a napon halt meg, és nagyon sok püspöki székesegyházunk, Székesfehérvár mellett is, Nagyboldogasszony tiszteletére lett felszentelve. Egyet hadd említsek közülük, a Szent László által alapított nagyváradai székesegyházat. Így alakult ki a magyar királyságnak két szakrális központja, Székesfehérvár és Nagyvárad. Királyaink egyik fele Szent István mellett Fehérvárt, másik fele pedig – köztük olyan nagyok is, mint Zsigmond – Nagyváradot választotta nyughelyeként.

A XVIII. századra a Regnum Marianum, Mária királyságának gondolata szépen kiformalódott. Alapja az Árpád-házi szentek erős Mária-tisztelete, és ezeknek a szenteknek a tisztelete volt, ezt koronázta meg a Patrona Hungariae, a Magyarok Nagyasszonya tisztelete. A koronázásra is érdemes utalni, a XVII–XVIII. században került fel az úgynevezett koronázási eskükeresztre a Magyarok Nagyasszonya, egy sajátos formában. Erről a formáról érdemes beszélni. Már az eskükereszten is azt láttuk,

A miskolci Minorita Plébániatemplom Nagyboldogasszony-fooltára

és a csíksomlyói Szűzanya sokak által ismert szobránál is, hogy ez az úgynevezett Napbaöltözött asszony ábrázolása. Gellért erről beszélt prédikációjában. Ez a Jelenések könyvére utal vissza, amikor így ír János evangélista: nagy jel tűnt fel az égen, egy asszony, öltözete a Nap, lába alatt a Hold, feje fölött tizenkét csillagból korona. Ez a Szeplőtelen Fogantatás ikonográfiai megfeleltetése is.

A Patrona Hungariae, a Magyarok Nagyasszonya, védasszonya, törvénybe foglalt ünnepünk is. Ezt kevesen tudják, a millenniumkor, 1896-ban Vaszary Kolos, akkori hercegprímásunk kérte a pápát, hogy engedélyezzen a magyaroknak egy külön ünnepet. Engedélyezte is és azóta október 7-én üljük a Magyarok Nagyasszonya ünnepét.

Nagyboldogasszonykor a népi vallásosságban megemlékezünk Mária haláláról is. Salgótarján mellett van a Karancshegy, a kápolna búcsúját tartják ilyenkor. Nagyboldogasszony vigiliáján dramatikus formában bemutatják Mária halálát és mennybevételét. Az ünnep előtti este összejönnek a környékbeli falvakból, imádkoznak, énekelnek és elhelyezik a halott Boldogasszony szobrát a koporsóban. Éjfélkor körmenetben körülviszik a kápolnában, majd a koporsóból kiveszik a szobrot, megtöltik virágokkal, ezzel jelzik, hogy testestől-lelkestől a mennybe vétetett Mária, és hajnalig imádkoznak az üres koporsó mellett. Ez a hagyomány az alapja annak, hogy Nyugat-Magyarországon, de éppen Miskolc–Kassa környékén is, római és görög katolikus településeken a közelmúltig is volt virágszentelés. A megszentelt virágot hazavitték és különböző célokra használták, nemcsak a lakás díszítésére.

Húsz évvel ezelőtt kérdés volt, hogy mely ünnepeket törölje el az akkori Országgyűlés és melyeket hozzanak vissza. Sokan voltunk, akik Nagyboldogasszonyért nagyon szurkoltunk, de a protestáns testvérekkel való viszály volt az oka, hogy nem lett ünnep, holott ez számukra azért is elfogadható lehetne, mert erős történelmi vonatkozása van ennek a napnak. Helyette pünkösd hétfője lett ünnep, ami nem is igazán ünnep.

Nagyboldogasszony a legnagyobb búcsúsünnepünk is. A búcsújáró szezón a legnagyobb kegyhelyeinken, így Mátraverebélyen is, Gyümölcsoltótól december 8-ig tart, a hideg, téli időig. Más helyeken ez már befejeződik szeptemberben. A legnagyobb, legtöbb helyen Nagyboldogasszony ünnepe.

Közismert a máriapócsi könnyező kegykép, az eredeti is, amelyet a bécsi Szent István-dómban láthatunk, az erről készült másolat látható Máriapócon és egy másik Kassán is. Ez annyira közkedvelt volt Észak-Magyarországon, most ideértve az elszakított területeket is, hogy Észak-Erdélyben, és a mai Kelet-Szlovákiában sok-sok másolata megtalálható.

Ikonográfiailag ugyanebbe a típusba, az Útmutató Boldogasszony-, vagy görögül hodigitria-típusba tartozik a márianosztrai kegykép is. Ez korábban barokk koronával volt megkoronázva, Lékai bíboros azonban, jelezvén azt, hogy ez egy élő tisztelet, és mennyire fontos a magyaroknak, különösen a magyar alapítású pálos rend búcsújáróhelyén, a magyar Szentkorona kicsinyített másával koronázta meg az 1980-as években.

Egy szép búcsújáróhely Andocs, Somogy megyében. A legenda gyökere az 1500-as évek második felére nyúlik vissza. Kalocsán, amikor a törökök elfoglalták azt a

környéket, találtak egy kis kápolnát, lovakkal mentek be és ott töltötték az éjszakát. Reggelre kelve viszont a szabad ég alatt ébredtek, az angyalok megfogták éjszaka a kápolnát, és átvitték a Duna másik oldalára, Andocsra. A templomnak ez a kápolna a szentélye. Ha belegondolunk, ez a történet ugyanaz, mint a názáreti szent háznak a legendája, azaz Andocs a magyar Loreto. Most fog megjelenni egy kollégánk 1946-ban írt doktori értekezése Az andocsi Mária gyermekei címmel, ennek a magyar Loretónak a népi vallássságban betöltött helyét mutatja. Ezért is van az, hogy ha megnézzük közelebbről az öltöztetett szobrot, látjuk, hogy kalocsai mintás ruhát visel Nagyboldogasszonykor, mert ennyi előjoga van a kalocsaiaknak.

Egy jellegzetes, XVIII. századi kegyszobor van a vasvári domonkos templomban. Ez is egy öltöztetett szobor, királynőként, Napbaöltözött

A máriapócsi könnyező Szűz Mária

asszonyként is ábrázolják Máriát, de ha jól megnézzük Mária arcát, Mária Terézia vonásait fedezhetjük fel benne. Ez ebben a korban nagyon gyakori volt. Az akkor készített festményeken, szobrokban felismerhetjük őt, hiszen a magyarok szerették Mária Teréziát. Joggal, hiszen ő szerezte vissza nekünk a Szent Jobbot például. A magyar szentek tiszteletének kiformalásában, a Regnum Marianum gondolatának kialakításában fontos szerep jutott neki.

A sajópálfalai könnyező kegyképet Miskolcra is sokan ismerik. Ennek a vidéknek ugyan nem túl sok búcsújáróhelye van. Amikor Kassát a trianoni határ levágta, Monok akkor kezdett kinőni, de mellette már a XVII–XVIII. századra visszavisz minket Sajópálfala. Ez nem egy keleti, nem ikonszerű kép. Ez is könnyezett, és az egi püspök elvitte az eredetit, de már a szocialista időkben odaadták kölcsönbe egy kis Baranya megyei falunak, és onnan szerezte vissza az 1970/80-as években a sajópálfalai parochus, és azóta van ismét ott az eredeti kép.

A magyarok körében talán a legismertebb kegyszobor Máriacell szobra. Mindig öltöztetve, eltakarva látjuk, az a közismert formája. Máriacell volt egészen az 1990-es évekig a magyar nemzeti kegyhely. Elsősorban azért, mert Nagy Lajos gazdag adományokkal támogatta a celli templom építését az 1600-as években, az átépítés-

kor pedig sok főurunk építtetett kápolnát a templomban és Mindszenty József is ott temettette el magát. A rendszerváltás után Mindszenty koporsóját Esztergomba hozattuk, és akkor volt a romániai forradalom is. Egyfajta nagyobb politikai szabadság jelent meg Romániában, és innentől kezdve vált egyre inkább Csíksomlyó a magyar nemzeti kegyhellyé, olyan vonatkozásban is, hogy a katolikus jellege mellett megjelenik a nemzeti gondolat is. Emlékezzünk a rengeteg nemzeti zászlóra, hogy a legelső sorban ott ülnek még a református püspökök is. Nem a Mária-tiszteletben való részesedésük, hanem a nemzeti összefogás gondolatában való részvételük miatt.

Most nincs idő a magyar irodalomban megjelenő Mária-tiszteletről részletesebben beszélni, de pár gondolatot engedjenek meg. Juhász Gyula volt az egyik olyan XX. századi költőnk, aki talán a legszebb és legtöbb Mária-verset fogalmazta meg. Nem volt egyedül a magyar irodalom történetében. Azt mondhatjuk, hogy a magyar líra is Mária-tiszteletből indult el. Az Ómagyar Mária-siralom az első lírai versünk. Református költőket is mondhatunk a középkortól kezdve napjainkig, Bornemissza Pétert a XVI. századból, a XVIII–XIX. század fordulójáról Csokonait – a Dorottya után nem is gondolnánk, hogy ő máriás verset is írt –, és persze katolikusokat is, Rákóczi Ferencet, Faludi Ferencet, Gyöngyösi Istvánt említhetjük.

Amikor a Magyarok Nagyasszonya, Védasszonya gondolat kivirágzott, ez hatott mind a katolikus, mind a protestáns költőkre. Valaki segítőt kellett nekünk a török idején is, hogy egyetértsünk, katolikusok és protestánsok, hogy újjáépítsük az országot. Nem tudtunk másban bízni, mint Máriában. Ennek a kornak a terméke a Lancsics Bonifác bencés szerzetes által megírt, a mai napig katolikus himnuszként énekelt Boldogasszony anyánk kezdetű énekünk. A XIX–XX. században is sorolhatnám a példákat. Antalóczy Lajos egri pap állított össze egy antológiát Lisztóczy Lászlóval együtt, a magyar Mária-versek könyvét.

A költészet mellett az egyházi népénekek is nagyon gazdagok Mária-énekekben. A búcsújáróhelyek közül a legtöbb Mária tiszteletére épült, nemcsak nálunk, hanem az egész világon. Jellegzetes darabjai a Mária-énekeknek a máriás búcsújáró-énekek köre.

A keresztény hitre térésünkkor alkalmas volt magyar nyelvünk arra, hogy ezt a tanítást saját nyelvünkön ki tudjuk fejezni, és nemcsak a Boldogasszony szóval. Nagyon kevés nyelv van, amelyik saját, eredeti szókincsével fejezte ki a keresztény tanítást. Ilyen kifejezéseink, mint: menny, lélek, imád, ördög, vétkezik, bűn, bocsánat, üdvözít, azaz mind, ami az erkölcsiségét és a keresztény tartalmát fejezi ki a vallásnak, finnugor, török, vagy honfoglalás előtti ismeretlen eredetű szavunk. Ami az egyházszervezetre vonatkozik, az görög, latin, szláv, német és más eredetű szavaink, de a vallás tartalmára vonatkozó kifejezések mind magyar eredetűek. A nyelvészeknek máig gondot jelent, hogy nem tudják megmagyarázni az isten szavunkat. Többféle értelmezése is van, de elfogadott magyarázat nincs rá.

Hogyan változik a Mária-ünnepeknek és a Mária-tiszteletnek a kerete a hivatalos egyházban és a népi vallásosságban? A Mária-tisztelet nem statikus. Láttuk, hogy

korábban milyen ünnepeink voltak, és azt is, hogy '69 után ezek megritkultak. Ennek oka volt az, hogy úgy látta a II. vatikáni zsinat, hogy talán már túl erős a Mária-tisztelet. Akkoriban indult el az ökumenikus gondolat is, visszatértünk ókeresztény formákhoz, a nemzeti nyelvű liturgiát is engedélyezték, és ezeknek jobban megfelelt a Mária-tisztelet megkarcsúsítása. Az egyház ebben is megpróbált a nemzeti hagyományokhoz alkalmazkodni. Van egy ünnepünk, Sarlós Boldogasszony, július 2-án tartjuk. Ez Mária látogatása Erzsébetnél, a vizitáció ünnepe. A '69-es liturgikus változások után az egyetemes egyház ezt az ünnepet május 31-én ünnepli, kivétel a magyar egyház. Nálunk értelmetlen, sőt nevetséges lenne májusban sarlós jelzővel emlegetni a Boldogasszonyt. A Vatikán bele is egyezett, hogy mi, magyarok továbbra is július 2-án ünnepelhessük.

A változások egyik jele az is, hogy újabb Mária-ünnepek is keletkeztek. Az egyik, a lourdes-i Szűzanya, 1858-ban Szűz Mária Lourdes-ban utólag igazolja: én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás. Ez a tisztelet is végigsöpört szinte egész Európán, ezt kis szentképeken látjuk, és ilyen énekek is keletkeztek.

Ezek a történetek is arra utalnak, hogy a magyarok Mária-tiszteletét mindig a katolikus egyház hivatalos Mária-tisztelete adta meg. Ahogy ez bővült, módosult, úgy alakult a magyarok Mária-tisztelete is. Ezt a keretet tette a keresztény magyarság bensővé, és ez mutatkozik meg énekeiben, búcsújárásában, nyelvében, költészetében. Sajátos azért is, mert összefonódik benne a történelmi emlékezet, azaz a magyarság és a kereszténység. Így tisztelte és tiszteli a magyarság az Istenszülőt, a Magyarok Nagyasszonyát, hazánk Védasszonyát, a Magyarok Patrónáját az elmúlt évezredben.

(A Fráter György Katolikus Gimnáziumban május 17-én elhangzott előadás szerkesztett változata)

MOLNÁR A. BRÚNÓ

The Last Sin Eater – Az utolsó bűnevő

A felnőttkor hajnalán, megkeresztelkedésemkor, tudatosan elhatároztam, hogy televíziót nem tűrök meg a környezetemben, és ehhez mindmáig tartom is magam. Furcsa dolog olyasvalaki tollából filmismertetést olvasni, aki nem rendszeres tévénéző. Az elmúlt hetekben mégis volt – otthoni környezetben – olyan filmes élményem, amellyel kapcsolatos gondolataimat érdemes megosztanom.

A Megváltóval való kapcsolatát tudatosan élő ember kétféle hozzáállással ülhet le a képernyő elé. Az első, és alighanem sokkal gyakoribb eset, amikor bármilyen témájú filmet keresztény szemszögből igyekszik kiértékelni. Azoknak értékelhető vonatkozásait megtalálni azonban fáradságos dolog, és még inkább az egy kimerítő nap után. Tipikus olyankor, hogy az ember úgy érzi, kár volt tévénézéssel vesztegetni az értékes idejét. A másik, ritkább

eset, hogy olyan filmalkotást választ, amiről úgy sejti, erősítheti hitében. Természetesen semmilyen filmről nem lehet előre pontosan tudni, hogy „mennyre keresztény”, így ebben az esetben sem igazán spórolható meg bizonyos kritikai szűrés.

Pár hete hívták fel a figyelmem egy keresztény honlapra, amely bizonyos filmek (veszteséges tömörítéssel, eléggé lerongyolt minőségben) megtekintésére biztat, amennyiben tűrhető sávszélességű internet-hozzáférés áll rendelkezésünkre. A filmismertetések időnként nem mentesek a durva katolikusellenes megnyilvánulásoktól (ilyen például a sokunk által már jól ismert Luther-film szöveges ajánlója), amelyeket azonban a továbbiakért érdemes az érzékenységi küszöbünk alá nyomni. Főleg ha tudjuk, hogy az Egyesült Államokból származó alapítványi pénzekért árukapcsolás-

ban nemegyszer elvárnák, hogy antikatolicizmusokat is legyűrjünk a torkunkon. Az Utolsó bűnevő című filmre ezen a honlapon klikkelhetünk rá és tekinthetjük meg, illetve némi ügyességgel el is menthetjük.

<http://www.kma-hu.com/online-tv/filmcsatorna/bunevo.html>

A történet nagyjából a következő. Wales területéről érkeznek bevándorlók az új világba (New Wales, ki tudja?), ahol paradicsomi állapotok fogadják őket. Azonban az új telepesek magukkal hurcolnak régi szokásokat az egykorvolt kelta világból, és ezek között keserves mozzanatok is vannak. Amikor valaki meghal, a temetés előtt a nyílt színré kitétt holttesthez el kell jönnie a közösségből kiközösített fekete báránynak, aki sóhajok, nyögések és siránkozások között a holttestre helyezett térítékről a gyászolók szeme láttára áldozati kenyeret és bort fogyaszt el, és síron túli hangon kijelenti, hogy magára veszi az elhalt bűneit, elzalogosítja érte a saját lelkét. A telepesek között él egy 10 éves kislány, Cadi Forbes, aki a nagymamáját veszíti el, akihez nagyon ragaszkodik, mivel úgy tűnik, a nagyji saját édesanyjánál jobban szereti. Kiderül, hogy Cadi korábban már kishúgát is elveszítette, és emiatt nyomasztó bűnvád gyötri. Többen rémítgetik, hogy meg ne próbálja a nagymama temetésekor a Bűnevő arcába nézni, mert azzal átkozottá válik. A kislányt egyfelől borzasztja az iszonyat, másrészt az a remény is felcsillan benne, hátha a Bűnevő nemcsak a halottak bűneit képes elvonni, hanem az övét is. Fordulat fordulatot követ, és nemsokára sor kerül a várva várt találkozásra a csuklyával lefedett fejű Bűnevővel, aki hosszas unszolásra, és a kislány iránti sajnálatból megpróbálja átvenni annak bűnvádját. A kísérlet nem sikerül. Ezalatt feltűnik a kolónia környékén egy misszionárius, aki az igazi Bűnevőt hirdeti, aki az Isten Báránya, és a keresztfán egyszer s mindenkorra mindenkinek a bűnét elvette. Cadit lelki éhsége arra indítja, hogy higgyen a hithirdetőnek. Bár a területföltés a telep önjelölt vezetőjét a misszionárius meggyilkolására veszi rá, a hit egyre több furcsaságot helyez új megvilágításba. A tízéves lány olyan jelenséggé válik a közösségben, aki többekből már a jelenlétével is elnyomott sérelmeket és igazságtalanságokat vált ki. Egy halott nélkül megrendezett temetés során bebizonyosodik, amit mindenki sejt, hogy az önjelölt hatalmaskodó sokszoros gyilkos, és hogy a Bűnevő személyének 20 évvel korábbi kijelölésekor a sorshúzásnál nem átalott csalást bevetni, hogy a későbbi Bűnevőt szerelemföltésből a közösségből száműzze. A vég igazi jenki happy end, a bűnös megszégyenül, a telep megtér, a Bűnevő visszaemeltetik a közösségbe, és nemcsak elnyeri régi és hűséges szerelmét, hanem ráadásul neki jut az a gyönyörű hivatás is, hogy ugyanazon a folyóparton, ahol valamikor a misszionáriust meggyilkolták, bemerítéssel megkeresztelje a telep lakóit. Gyönyörű része a filmnek, amikor és ahogy a kislány és az édesanyja kiengesztelődnek.

A megfilmesített történetnek megvannak a szépségei és furcsaságai egyaránt. Bájos a gyerek főszereplő, a bátor lendület és valami alkatilag melankolikus arckifejezés sajátos kettősségével, mégsem ajánlható minden további nélkül gyerekeknek, legkevésbé este. A másik meggyőző szereplő éppen az erőszakos, saját fiát is kis

híján agyonverő és kitagadó bandavezér. Tetszett a Bűnevőtől babonából távolságot tartó, mégis hűséges menyasszony alakítása is. Jól felépített a történet (ahhoz, hogy igazán érthető legyen, némi angol beszédértés nem hátrány), és még jobb az alaptéma, amiből talán nem is lehet elfuserált forgatókönyvet írni. Aligha csak a papnak fog feltűnni, hogy a kislánynak a misszionárius előtti bűnvallomása olyan gyónásszerű megnyilvánulás, amelynek a végére nem a misszionárius negédes, szinte „lelki-pedofil” dicsérete illett volna, megspékelve némi biblikus közhellyel, hanem a feloldozás tömör szavai.

Anélkül, hogy túltengene bennem a kritikus hajlam, mégis első megtekintésre ráfúttam orrfacsaró dolgokra is. Néhány év kanadai munka után nyilván hamarabb észreveszem az amerikai keresztyén agit-prop. szándékát: az Óvilágból áthozott sötét kelta szörnyűség, amit az Újvilág paradicsomi körülményei között a hit fénye elűz. Valóságos földi mennyország! Ez – gondolom – az Ó- és Újvilágot alapvető ismeretekkel rendelkező szemlélőbe már nehezebben szuggerálható bele. A misszionárius bosszantóan demagóg, és körülbelül olyan, mint a letámadós ami tévéreklámok („most azonnal ragadd meg a telefont, ne halaszd el a soha vissza nem térő alkalmat és rendeld meg”). Az embernek az a (nyilván helytelen) érzése támad, hogy vértanúságát főleg saját maga provokálja ki. Az Örömhír képviselőjének a szerepe megérdemelt volna árnyaltabb alakítást. A happy end is furcsa az európai gondolkodású embernek, valahogy a mi számunkra nem tűnnek ennyire pofonegyszerűnek a dolgok.

Kevés a jó keresztyén film, az Utolsó bűnevő valamivel gondosabb kidolgozással igazán az lehetne. A színészek eredeti hangján jobban átsüt a karakterük, ha valaki egyszer belefogna a szinkronizálásába, nem lenne könnyű dolga. Nem a film alkotógárdájának a hibája, hogy a magyar feliratozás tele van dilettáns ferdítési megoldásokkal, idiomok átgyöttrésével, időnként annyira magyartalan, hogy az ember nem is érti rögtön. A film ezekkel együtt is élmény, megérdemli a figyelmet. Nem volna rossz, ha létrejönne egy keresztyén szinkronstúdió, és ilyen filmeket minőségi hangzással, „kockázás” nélkül, mondjuk dvd-minőségben is végig lehetne nézni.

Élő kövek, lelki ház

KATOLIKUS EGYHÁZKÖZSÉGI KÉPVISELŐK TALÁLKOZÓJA EGERBEN

Egyházközségi képviselő-testületi tagok találkozóját tartották május elsején, Munkás Szent József ünnepén az egri bazilikában. Az első alkalommal megtartott ilyen jellegű főegyházmegyei eseményre mintegy 2500 képviselő-testületi tag regisztrált 312 plébániáról és 330 filiális egyházközségből, amelyekben nemrég újították meg a képviselő-testületeket. Őket lelkipásztoraik és a hívek egy része kísérte el. Az óriási érdeklődés miatt talán most először fordult elő a bazilika 180 éves történetében, hogy kicsinek bizonyult. Közel 300 résztvevő csak a székesegyház mellett kialakított külső helyszínen, kivetítőn követhette nyomon a nap eseményeit.

A találkozó célja: megerősödni Istenbe vetett hitünkben és Krisztus egyházához való elkötelezettségünkben – fogalmazta meg Ternyák Csaba érsek. Ennek megfelelően került sor a különféle programokra. A délelőtt a zsolozsma imádsággal kezdődött, melyet a főpásztor vezetett. Ezt követően három tanítás, előadás következett, az első Péter-levélből vett mottó jegyében: élő kövek, lelki ház.

Dolhai Lajos, az egri Hittudományi Főiskola rektora és Linczenbold Levente teológiai tanár, polgári plébános előadását, valamint Ternyák Csaba érsek szentbeszédét, melyet az előadások után kezdődött ünnepi szentmisén mondott, az alábbiakban olvashatják.

A találkozó délutáni programja rövid orgonakoncerttel kezdődött Urbán Péter, a bazilika karnagya közreműködésével, majd rövid tanúságtételek következtek képviselő-testületi tagok részéről, amelyben személyes hitvallások, egyházközségi életek bemutatása szerepelt. A miskolci tanúságtévők: dr. Boros Attila (Mindszent), Úveges Lajos (Szent Anna), dr. Tihanyi László (jezsuiták Ige-temploma) és Kiss László (Diósgyőr). A program májusi litániával fejeződött be.

DOLHAI LAJOS

Egyházképünk megújításának szükségességéről

Hitünk, vallásosságunk szempontjából nem mindegy, hogyan gondolkodunk az egyházzal. Nemcsak a papok, hanem talán még mi is látjuk, hogy a vallástalan és kevésbé vallásos emberek helytelenül gondolkodnak az egyházzal. Sőt még az imád-

kozó, templomba járó emberekben is nagyon sok téves elképzelés él az egyházzal kapcsolatban.

Sokak számára az egyház csak egy a sok nonprofit szervezet, társaság közül, amely bizonyos szolgáltatásokat nyújt, például eltemeti halottainkat. Az egyházzal szimpatizáló politikusok is úgy gondolkodnak, hogy az egyházra csak azért van szükség, mert segít a társadalmi problémák megoldásában. A jó katolikusok közül is sokan úgy gondolják, hogy az egyház a pápából, a püspökökből és a papokból áll, legfeljebb még a kántorra és harangozóra gondolunk, ha az egyházzal beszélünk. A középkori eredetű, régi egyházképünkben még mindig az a felfogás uralkodik, hogy kétfajta keresztény létezik: az „egyháziak” (püspökök, papok), akik Isten dolgaival törődnek, és a „világiak”, akik a világ dolgaival foglalkoznak. Egy

Dolhai Lajos

hasonlattanálva az egyházképünk piramisszerű: a csúcson helyezkedik el a pápa, alatta a bíborosok, érsekek, püspökök, majd papok és szerzetesek, és legalul pedig a „világiak”. Az egyházi ügyekben az „egyháziak” az aktívak, ők kaptak Istentől a tanításra, kormányzásra és a hívek megszentelésre vonatkozó „szent hatalmat”, a laikusok a passzív befogadók, akik nyájként engedelmesen követik pástoraik szavát.

Sajnos, majdnem 50 évvel a II. vatikáni zsinat után sem tudatosult a katolikus hívekben, hogy az egyház mi vagyunk. Mi mindannyian, akik megkeresztelkedtünk és hiszünk Jézus Krisztusban. Akik minden vasárnap és ünnepnap együtt ünnepeljük az Eucharisziát és együtt imádkozunk. És nemcsak a papok, hanem mindnyájan felelősek vagyunk egyházunkért. A keresztény ember, ha valóban az egyház élő tagja, nem elégedhet meg azzal, hogy csak élvezzi az egyházhoz való tartozás áldásait, hanem kötelességének kell éreznie, hogy osztozzék az egyház életében és gondjaiban. Talán mindnyájan hallottuk már a következő latin mondást: *Ecclesia semper reformanda*, ami magyarul azt jelenti: az egyházat mindig meg kell újítani. Nyilvánvaló, hogy nemcsak az egyházat, hanem a mi egyházképünket is meg kell újítanunk!

Előadásommal szeretném segíteni a kedves testvéreket, hogy mint képviselőtestületi tagok, mint egyházunk élő és elkötelezett tagjai, hívő emberek módján, a hit fényében tekintsenek az egyházra.

Mi is voltaképpen az egyház?

Maga a szó a Krisztus előtti időkre mutat. Az egyes városállamok szabad polgárainak nagygyűlését nevezték így az ókori görögök. A kifejezést Pál apostol gyakran használja arra, hogy a krisztushívők közösségét tudatosan megkülönböztesse a zsidóságban maradtak közösségétől, a zsinagógától.

1. Az egyház alapvetően a krisztushívők közössége, akik a hit és a keresztség által Jézus Krisztushoz kapcsolták az életüket. Amikor az Apostolok Cselekedeteinek könyve leírja az első keresztény egyházközség életét, ezzel jellemzi tagjait: „*Állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában, a közösségben, és a kenyértörésben*” (ApCsel 2,42). Ha az evangélista külön megemlíti, hogy a közösségben való kitartás feltűnő jellemzője az apostoli egyháznak, azzal valami olyat akar mondani, ami egészen új és fontos. Kétségtelen, hogy addig is volt az emberek között családi, törzsi, nemzeti és vallási közösség. Az emberek egy-egy csoportját összetartotta a vérségi kötelék, egy eszme vagy érdek. A keresztény közösség azért új, mert új a motívuma és az összetartó ereje. Itt az emberek nem azért alkotnak közösséget, mert egymáshoz szegődtek, hanem azért, mert mindegyik Krisztushoz szegődött, sőt kegyelmi módon az ő tagjává vált.

Szent Pál ezt írja a galatáknak: „*Ti, akik megkeresztelkedtetek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra. Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindnyájan egy vagytok Krisztus Jézusban*” (Gal 3,28). A hangsúly ezen van: „egy” vagytok, nem egyek vagytok. Nem csak arról van szó, hogy egy véleményen, egy nézetben vagyunk, hanem egy lelki közösséget alkotunk Krisztus főisége alatt. Ez a közösségi tudat hozzá tartozik a mi keresztény vallásosságunkhoz.

Nem ismerjük egymást, de mégsem lehetünk idegenek egymás számára. Gondoljunk csak arra, hogy a hit és a keresztség következtében mindnyájan ugyanannak a mennyei Atyának lettünk a gyermekei, ugyanannak a Jézus Krisztusnak vagyunk tanítványai és ugyanaz a Szentlélek vezérel bennünket a Krisztust követő keresztény életben. Az apostol megfogalmazása szerint Krisztusban testvérek lettünk!

A mai világban, amikor sok minden gyengíti és próbára teszi a hitünket, nagy szükségünk van erre a testvéri közösségre. Egyedül, önmagunkban, az egyház, a helyi egyházközség támogató segítsége nélkül nem maradhatunk meg a hitben és a Krisztust követő keresztény életben.

A kereszténység lényegénél fogva közösséget alkot, és csak közösségben élhet igazán. Egyházunk sarkalatos feladata a testvériesebb, közösségibb gondolkodás- és cselekvésmód elterjesztése minden szinten. Mindent meg kell tennünk azért, hogy egyházközségeink élő közösséggé váljanak, ahol az emberek ismerik, szeretik és segítik egymást.

2. Szent Pál apostol azonban figyelmeztet bennünket, hogy Krisztus egyháza különbözik minden más emberi közösségtől. Az egyház kifelé úgy jelenik meg, mint a többi emberi társaság, befelé azonban szent titkok hordozója, amelyek az Úr Jézus Krisztussal való kapcsolatából erednek. Pál apostol Jézus és az egyház kapcsolatát a fő és a test ha-

sonlatával világítja meg. Krisztusról azt mondja: „Ő a testnek, az egyháznak a feje”; a hívőkről pedig azt írja: „ti Krisztusnak teste vagytok, s egyenként tagjai” (1Kor 12,27). „A test ugyan egy, de sok tagja van, a testnek ez a sok tagja azonban mégis egy test” (1Kor 12,3).

Első pillanatra különösnek tűnhet a megállapítás, hogy az egyház is test, amelynek különböző tagjai és szervei vannak. De ha olvassuk a II. vatikáni zsinat szavait: „e testben Krisztus élete szétárad a hívőkbe, akik a szentségek által titokzatos, de valóságos módon egyesülnek a szenvedett és megdicsőült Krisztussal” (LG 7), akkor igazán megsejtjük e tanítás mélységét és szépségét.

Ráadásul, ezekről az igazságokról nem mint kívülálló elmélkedünk, hanem tudjuk, hogy az egyházban Krisztus élete lüktet végig rajtunk, mi is egy-egy élő szerv és egy-egy élő sejt vagyunk Krisztus testében. Tehát nekem is megvan a Krisztustól nekem szánt élethivatásom és föladatom. Azután kellő szerénységgel észre kell vennem, hogy mások élettevékenysége is fontos és talán fontosabb, mint az enyém.

Tehát a katolikus közösségi érzés annak állandó tudatát jelenti, hogy az egyház testének vagyok egy sejtje vagy tagja, tőlem is függ az egyház, illetve a helyi egyházközség életének állapota.

3. Szinte minden katekizmus meghatározza az egyházat, pedig a Szentírás nem ad definíciót az egyházzal. A Biblia csak képekkel és hasonlatokkal szemlélteti az egyház lényegét.

Az egyházat Isten népének, az új Izraelnek is mondjuk, vagyis a választottak egy népet alkotó közösségének. Ugyanúgy mondjuk róla, hogy a Szentlélek temploma. Minden emberben, aki a keresztség megszentelő kegyelmét megőrzi, jelen van a Szentlélek, mintha csak a templomban lenne, de az egész közösséget is a Szentlélek templomának mondjuk; az egyes tagok közötti kegyelmi összekapcsolódásból kiindulón minden keresztényt élő kőnek is mondhatjuk a Szentlélek templomában. A hasonlat abban is sokatmondó, hogy a templomépület köveinek nem egyforma a szerepe, de egymásra utaltan adnak egy épületegységet, így az egyház tagjai is más-más szerepet töltenek be a Krisztustól alapított Szentlélek templomban. Emellett a Szentírás még más hasonlatokkal is megvilágítja az egyház életének főbb vonásait. Az egyház hasonlítható egy nyájhoz, melynek pásztora Jézus (Jn 10,1–21); vagy a szántóföldhöz, melybe Isten igéjének gabonáját vetik el, de a sátán is behint a konkolyt (Mt 13,24–30). Ugyanúgy az egyházat jelképesen is kifejezi Jézus hasonlatában a szőlőtő–szőlővesszői kép: a tő maga Krisztus, a venyigék a benne hívők, akiknek Krisztusból kell élniük és termést hozni a Mennyei Atya tetszésére, aki a szőlősgazda a hasonlatban (Jn 15,1–11). Az egyház egy másik hasonlat szerint olyan, mint a szent város: Jeruzsálem, vagyis Isten városa, ahogy a Jelenések könyve leírja (Jel 21,9–27).

Szent Pál hasonlatai alapján az egyházat Krisztus jegyesének is mondhatjuk (Ef 5,21–30) és a mi anyánknak (Gal 4,27). Anyaszentegyháznak szoktuk mondani az egyházat. És ez nem túlzás, hiszen egyházunk az igehirdetéssel és a keresztség által az istengyermeki, kegyelmi életre szüli a Szentlélek által az ő tagjait. Ezért mondja Szent Cyprián, az ősegyház nagy püspöke és tanítója: „nem lehet Isten atyja annak, akinek

az egyház nem anyja” (de cath. eccl.unitate 6). Jézus azért jött, hogy üdvözítse és megszentelje a világot, de ezt az egyház közvetítésével teszi. És az egyház, mint jószágos anya gondoskodik rólunk, gyermekeiről az üdvösség felé vezető úton.

4. Egyházunk legutolsó egyetemes zsinata is számos képet, szimbólumot felsorol az egyház misztériumának megvilágítására. Ezek közül talán a legfontosabb az egyházzról, mint Isten újszövetségi népéről szóló tanítás. Ez a meghatározás visszautal az ószövetségi választott népre, és szerencsésen kiegészíti az egyház – „Krisztus teste” hasonlatot.

A Bibliából látjuk, hogy Istennek úgy tetszett, hogy ne külön-külön szentelje meg és üdvözítse az embereket, hanem olyan néppé tegye őket, amely Őt igazságban elismeri, és szentül neki szolgál. Saját népének választotta tehát az izraelita népet, szövetséget kötött vele. E népnek történetében kinyilatkoztatta önmagát és akaratának szándékát, és önmagának szentelte ezt a népet.

Mindez azonban csak előkészítője és előképe volt a Krisztusban megkötetendő új és tökéletes szövetségnek, és Isten újszövetségi népének, az egyháznak, melynek alapítója a megváltó Jézus.

Az Isten népe kifejezés egyrészt emlékeztet arra, hogy a hierarchikusan szervezett közösségben az üdvösségre való meghívás és az isteni élet szempontjából egyenlőség van minden megkeresztelt között; másrészt dinamikus valóságra utal, hiszen ez a nép a történelemben vándorol az égi haza felé.

Mindnyájan az Isten újszövetségi népéhez tartozunk, nemcsak a papok, hanem a világiak is. Ebben a szent népben sok minden egybekapcsol bennünket. Közös a tagok méltósága, mert újjászülettek Krisztusban. Közös az istenfűség kegyelme, és ebben a közösségben mindnyájan meghívást kaptunk az életszentségre.

A vatikáni zsinat így fogalmaz: *„Bár egyesek Krisztus akarata szerint tanítóknak, a titkok kiosztóinak és pásztoroknak vannak rendelve mások javára, de azért teljes egyenlőség van mindnyájuk között méltóság szempontjából és az összes híveknek Krisztus teste építését célzó közös tevékenységét illetően”.*

Az a különbség ugyanis, amelyet az Úr tett a főlisztelt szolgák és az Isten népének egyéb része között, szoros kapcsolattal jár együtt, minthogy a pásztorok és a többi hívő kölcsönösen egymásra vannak utalva. Az egyház pásztorai – az Úr példáját követve – egymásnak és a többi hívőnek szolgálnak; a világiak pedig buzgón együttműködnek pásztorokkal és tanítókkal. Így a változatosságban tesznek valamennyien tanúbizonyságot a Krisztus testében lévő csodálatos egységről.

Befejezésül azt szeretném kérni, hogy szeressük az egyházat hibái ellenére is! Szeressük az egyházat, ragaszkodjunk hűségesen hozzá még akkor is, ha időnkint találkozunk egyházunkban bűnökkel és emberi gyarlóságokkal.

A következőkben felolvasnék két nagy teológustól néhány olyan gondolatot, amelyek megerősítenek bennünket az egyházhoz való hűségünkben. Olyan megfogalmazások ezek, amelyek minden magyarázat nélkül meggyőzhetnek bennünket és általunk másokat is az intézményes egyház nélkülözhetetlenségéről.

Egy alkalommal valaki kikelt az egyház vezetői ellen, erre H. Newmann bíboros, aki mint anglikán pap tért át a katolikus egyházba, akit a Szentatya szeptemberben fog boldoggá avatni, ezt mondta: „Igyekeztek hinni Isten egyházában. Tegyen különbséget közte és vezetőinek emberi gyarlóságai közt. Ne feledje, milyen nehéz a feladatuk, s mennyi bírálattal éri őket, bármilyen helyesen cselekszenek is. Nem méltán számít-e a mi becsület, hűség odaadásunkra? Gondoljunk csak 2000 éves tapasztalatára: hány kemény halálos próbán kellett keresztülmennie. Csak nem akarjuk saját, néhány évtizedes tapasztalatunkat többre értékelni? Oly sok nemzedéken át megőrizte számunkra az igaz hitet. Tegyük meg mi is a magunkét, hogy a jövőben is megtarthasson bennünket” (A kettős végtelen II 227).

K. Rahner, a 20. század legnagyobb német teológusa írja: „Az egyház olyan, mint egy idős asszony; sok ráncsal és barázdával, de az én anyám. És az ember az édesanyját nem bántja.” Mert igaz ugyan, hogy az intézményes egyház hibáival és gyarlóságaival nem tökéletes, de mi ennek ellenére mint anyánkat szeretjük és tiszteljük. Nem azért, mert korlátai és hibái vannak, hanem azért, mert csak szeretetünkkel tudjuk felragyogtatni Krisztus jegyesének szépségét.

Kedves testvérek!

Az egyházzól, egyházamról sok mindent tanulhatok, sok mindent tudhatok: az egyház Krisztus titokzatos teste, Isten népe, a mennyei Jeruzsálem stb. De arra, hogy együtt érezzek ezzel az egyházzal, arra Isten kegyelme tanít meg bennünket. Adja Isten, és a mai napon azért is imádkozunk, hogy az egyházunk szeretete a mai találkozó által is megerősödjön a lelkünkben.

LINCZENBOLD LEVENTE

Mint élő kövek...

KÉPVISELŐTESTÜLETI TAGOK KÖTELESSÉGEINEK JOGI ÉS PASZTORÁLIS DIMENZIÓJA

1. A egyházmegyei zsinatunk az egyház híveiről a következő képen nyilatkozik: „A zsinat hálás köszönetet mond azoknak a híveknek, akik nehéz évtizedekben is hűségesek maradtak egyházukhoz, és segítették papjaikat sokrétű munkájukban. Minden vihar ellenére állhatatosan kitarottak szeretett egyházuk mellett. Vállalták a hátrányos megkülönböztetést, sokszor az üldöztetést. Hitvalló életükkel táplálták megtört testvéreikben a hit lángját, s mint világító mécsesek jelezték és jelzik ma is az utat Krisztushoz, a Világ Világosságához.”

Tehát hála a hűségért, a segítségért, köszönet, hogy kitarottak az üldöztetés idején, hogy ma is világító mécsesként jelzik az utat Krisztus felé! Nagy öröm szá-

munkra, hogy most amikor a társadalmi megújulás útjára léptünk, az érsek atya kifejezetten kéri az egész egyházmegye megújítását tőletek. Innentől kezdve nem lehet a méceszt véka alá rejteni. Kell, hogy világtson, kell, hogy lángra lobbantson másokat is a ti hitetek és lelkesedésetek.

Én azért jöttem ide, hogy tanúságot tegyek az Úr szeretetéről. Egy kicsit sántán, vakon és bénán állok itt köztetek. Tudatában vagyok annak, hogy az Isten nem azért választott ki, mert okos, vagy szent és fedhetetlen vagyok, hanem azért, mert annyira elesett és nyomorult vagyok. Rajtam keresztül akarja megmutatni, hogy tud rozsdás csatornán keresztül is tiszta vizet folyatni. „Hiszen

Linczenbold Levente

Isten azokat választotta ki, akik a világ szemében gyöngék, akik semminek látszanak, hogy megszegyénítse az erőseket, azokat, akik látszanak valakinek.” Szóval, látjátok az Isten humorát, ha még egy ilyen „bénát” is fel tud használni az evangéliumának hirdetésére, mennyivel inkább képessé tud tenni titeket, hogy a feltámadásának hírnökei legyetek!

2. A világiak jogi szerepe az egyházban. Ahhoz, hogy világosan lássuk a testületi tagok feladatait, fontos tisztázni, hogy kinek hol van a helye az egyházban. A régi rendszerben még úgy tanultuk, hogy az egyház hierarchikus felépítését úgy kell elképzelnünk, mint egy piramist. Ennek a csúcsán ott van a pápa úr, aztán a püspökök testülete, a papok, végül az „alja nép”, a világi hívek. Nos, testvérek ez nem így van! Az egyházi törvénykönyvünk ezt fordítva tárgyalja. Hiszen a hierarchia jelentése nem más, mint szent eredet. Azaz mindennek a legvégső eredete Krisztus, aki – jöllehet Úr és Mester – mégis azért jött, hogy szolgáljon! Így meg kell fordítanunk a piramist és azt kell állítanunk, hogy a megfordított gúla alján Krisztus áll, aztán a pápa (Isten szolgáinak a szolgálja), ezt követik a papok, majd a világi hívek. Szóval testvérek ez csak nézőpont kérdése! Ti vagytok a csúcson! Már pedig a csúcson lenni nagy felelősség! Ha valakit kineveznek testületi tagnak, az nem azt jelenti, hogy innét fogva ő a plébános! Nem, ettől a perctől kezdve ő mindenkinek a szolgálja! Isten szolgáinak a szolgálja, ahogyan Krisztus kérte tanítványaitól! Állandó keresztüztben van, ő a pontifex, hídverő a hívek és a plébános között! Micsoda felelősség!

Lovas családból származom, ahol már szinte gyermekkorunk óta lovon ültünk. De sohasem felejtem el, amikor az első lovamra ráülhettem, amelyet betörtem, volt bennem egy vágy, hogy végre az enyém legyen, akivel majd járom a természetet, őrzöm a hagyományokat, ugyanakkor meg féltém tőle rettenetesen, mi lesz, ha megrúg, ha nem válik be, vagy ha nem jól kommunikálok vele? Nos, ha megkérdeznék egy plébánost, vágyik-e egy képviselő-testületre, azt felelné: *„milyen jó lenne, ha lenne egy segítő csoportom, akivel együtt élhetem az egyházközség életét, akikkel együtt imádkozhatom, akikre támaszkodhatom... de... mi lesz, ha nem válik be, ha netalán belém rúg ez a testület, vagy rossz lesz a természete, vagy ha nem húzza majd az egyházközség szekerét?”*

Nos, egy picit jogos a félelem. Ezért fontos tudnunk, hogy jogilag kinek mi a dolga, kinek mi a feladata az egyházban. S ami mindennek a lelke, az a krisztusi lelkület! Egyházzogilag a testületi tagoknak csak tanácsadói jogkörük van. Nem döntéshozók, nem számonkérők, nem ők a plébánosok. Természetesen a jog előír olyan eseteket, amelyekben a plébánosnak ki kell kérnie a testület véleményét, pl. nagyobb munkálatok előtt, vagy temető átadásakor, vagy a költségvetés jóváhagyásához. De hát akkor miért vannak a testületi tagok – kérdezhetné valaki. Azért, hogy segítsék a plébánost a tanácsaikkal a döntés meghozatalában. Hiszen a plébánosnak kell elszámolnia a főpásztor előtt, a felelősséget ő viseli az egyházközség minden ügyletében. A lelkipásztor nem alkalmazottja a plébániának, sem a képviselő testületnek! A testületi tagok azért vannak, hogy támogassák a plébánost, hogy ne legyen tanácstalan bizonyos ügyekben. Természetesen ha helytelen a döntés, akkor azért is a plébános vállalja a felelősséget. Meg kell tanulnunk jól segíteni. Nem azzal segítük, hogy okosabb vagyok mindenkinél, hanem azzal, hogy a rám bízott feladatot becsülettel elvégzem. Hiába vagyok én testületi tag, ha csak nagyobb ünnepeken mutatom meg magamat. Ha az egyházközség hétköznapi életében nem veszek részt. Különösen vonatkozik ez a segítség a világi ügyekre. Az adminisztrációra, a beruházásokra, a szervezési feladatokra, mindezekben óriási segítséget tudnak nyújtani a tagok a plébánosnak. Bennünket általában a vállalkozók becsapnak, átvernek, mert jóhiszeműek vagyunk, de ha egy testületi tag felajánlja a szakértelmét, mondván: a műszaki ellenőrzést bevállalom, nem hiszem, hogy a plébános vissza fogja ezt utasítani.

Lényeges azt látni, hogy kinek milyen feladata illetve kötelessége van ebben a közös munkában. Ajánlom mindenkinek, hogy a testület szabályzatát tanulmányozza! Ebben a feladatok így vannak meghatározva:

- életével és munkájával az egyház javát előmozdítani;
- az egyházközség erkölcsi, anyagi értékeit védelmezni;
- a plébániai közösség célkitűzéseit előmozdítani;
- nézeteltérés esetén szakadást ne idézzenek elő a hívek körében!

Nagyon sokrétű lehet a segítségnyújtás palettája: lelkipásztori terv készítése, a különböző munkacsoportokba való tevékeny részvétel. Legyen olyan, aki a liturgikus életért felel (templom takarítása, ruhák tisztasága, kegytárgyak rendbetétele, körmenetek lebonyolítása), más a hitoktatásért (a különböző csoportok összehangolásáért, a táboroztatásokért, kirándulásokért), ismét más a családgondozásért (betegek, szegény

családok gondozásáért) vállaljon felelősséget. Nyitva áll a lehetőség a karitatív tevékenységre, valamint a médiára (kell legyen, aki fenntartja a kapcsolatot a sajtóval, az újságokban tudósít az egyházközségi programokról, kezeli a weboldalt) is. Nem beszélve az ökumenikus feladatokról (aki tartja a kapcsolatot más felekezetek vezetőivel, részt vesz a programjaikon). Nálunk van egy ún. munka-munkacsoport, akik a fizikai munkákért felelnek, keresztek, parkok, plébánia rendben tartásáért. Vagy éppen a karácsonyi, húsvéti ünnepek előkészítésében segítenek.

Látjuk tehát, hogy milyen izgalmas az a tevékenységi kör, amelyre meg vannak hívva a testvérek! Nem csupán az a dolguk, hogy vasárnap ott legyenek a misén, ez nem is kérdés! Vagy számolják a perselypénzt, hanem – azt írja a szabályzat –, hogy valódi munkát végezzenek az egyházközség szolgálatában. Nem beszélve arról, ha valamilyen gyengeség nehezedik a lelkipásztorra, akkor nem az a feladatuk, hogy magára hagyják, vagy éppen kikezdjék és szaladgáljanak az érsekségre, hanem hogy felkarolják, segítsék, elfogadják és átsegítsék a nehézségeken. Természetesen ez nem könnyű! Nagyon is embert próbáló feladat, amely a kegyelem nélkül elképzelhetetlen.

Egy történettel szeretném megvilágítani, hogy miért pont „mint élő kövek” az előadásom címe: Egyszer egy vak regös járta a falvakat és énekelve hirdette az Isten dicsőségét. Egy alkalommal elérkezett egy falu határához, ahol játszadozó gyermekekkel találkozott. Kérte őket, hogy vezessék el őt a falu főterére, hogy tanúságot tehessen. A gyermekek a vak embert nem a falu közepére, hanem a falu másik szélére, a pusztaságba vezették. Amikor az öreg azt gondolta, hogy a főtéren van, akkor előadta mondókáját, s kérte a közönséget, hogy énekeljenek vele. A gyermekek legnagyobb megdöbbenésére, a kövek kezdtek el énekelni!

Testvéreim! Emlékszünk Jézus mondására a jeruzsálemi bevonulásakor, amikor le akarják inteni a hozsannázókat: „*Mondom nektek, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni*”. Valóban egy olyan világot élünk, amely szinte pusztaság számunkra és azok, akiknek énekelni kellene, azok nem teszik. Sokszor – a regöshöz hasonlóan – vakon és tehetetlenül zarándokolunk faluról falura, városról városra, és hirdetjük az evangéliumot! De ne keseredjünk el a közömbösség láttán, hiszen Isten képes „ezekből a kövekből is fiakat támasztani magának”! Tehát mi vagyunk az élő kövek, akikből felépül Krisztus misztikus teste, az egyház, és akik hirdetik az Isten dicsőségét! Ezért nem kell félnünk, ha egy kicsit megfáradtunk, ellustultunk, megkeseredtünk az idők folyamán, hiszen Isten azt ígérte nekünk, hogy új szívet és új lelket ad nekünk. A Feltámadottal együtt járhatjuk – így húsvét után – az öröm útját!

Ezért szeretném megismételni a debrecen–nyíregyházi egyházmegyei zsinat szavait: „*A zsinat hálás köszönetet mond azoknak a híveknek, akik nebéz évtizedekben is hűségesek maradtak egyházukhoz, és segítették papjaikat sokrétű munkájukban. Minden vihar ellenére állhatatosan kitarítottak szeretett egyházuk mellett. Vállalták a hátrányos megkülönböztetést, sokszor az üldöztetést. Hitvalló életükkel táplálták megtört testvéreikben a hit lángját, s mint világitó mécsesek jelezték és jelzik ma is az utat Krisztushoz, a Világ Világosságához.*”

Az egyháznak vagyunk élő kövei

Főtisztelendő koncelebráló Papp-testvérek, kedves Testvéreim!

1. Szent József ünnepi prefációjában azért magasztaljuk és áldjuk azt Istent, mert őt, az igaz férfit, az Isten-szülő Szűznek jegyesül adta, mint hű és okos szolgát családja fölé rendelte, hogy atyai gonddal őrizze a Szentlélek erejéből megtestesült Fiát, a mi Urunkat Jézus Krisztust.

Szent Józsefet a liturgia a Szentírás nyomán nevezi igaz embernek. Amint az evangéliumban hallottuk: József igaz ember volt, nem akarta Máriát megszegyeníteni, ezért úgy határozott, hogy titokban bocsátja el. Álmában azonban megjelent neki az Úr angyala, és úgy cselekedett, ahogy az angyal parancsolta neki. Azért volt tehát igaz ember, mert nem a saját elhatározása, hanem Isten akarata szerint cselekedett.

Ennek az igaz embernek az volt a feladata, hogy hű és okos szolgaként atyai gonddal őrizze Jézust. Ő ma egyházában él tovább. Ma a papok és legközelebbi munkatársaik, a képviselő-testületek tagjai kapták a feladatot, hogy atyai gonddal őrizzék a plébániai közösséget, Istennek egy-egy településen élő híveit.

Ez a feladat kétezer évvel ezelőtt Szent József számára éppen olyan kemény kihívás volt, mint ahogy napjainkban is az. Ma is igaz emberség kell hozzá, és a kétkezi munka megbecsülése. Különleges hangsúlyt kap ez a tény május elsején, amikor Szent Józsefre, az ácsra úgy emlékezünk, mint kétkezi munkásra és mint Jézus Krisztus nevelőatyjára.

2. Jézus egy alkalommal kijelentette a népnek és a tanítványoknak: „*egy a ti Atyátok, a mennyei*” (Mt 23,9). Végső soron nincs más atyaság, csak az Atyaistené, aki a látható és a láthatatlan világ teremtője. Az Isten képére és hasonlatosságára teremtett embernek mégis megadatott, hogy részt vegyen Isten egyetlen atyaságában. Szent József esetében ez egészen meglepő módon valósult meg, aki anélkül lett atya, hogy testi

Dr. TERNYÁK CSABA

értelemben Jézus apja lett volna. Bár Jézusnak nem apja biológiai értelemben, mégis teljes mértékben gyakorolta az atyaságot. Atyának lenni ugyanis mindenekelőtt azt jelenti, hogy az élet és a növekedés szolgálatába állni. Szent József teljes odaadással bizonyította ezt. Krisztusért megismerte az üldöztetést, a száműzetést és a belőle fakadó szegénységet. Idegen országba kellett költözködnie. Egyedüli jutalma az volt, hogy Krisztussal lehetett. Erről a készségről szólnak Szent Pál apostol szavai is: „*Urunknak, Krisztusnak szolgáljatok!*” (Kol 3,24).

Arról van szó tehát, hogy nekünk is szolgálnunk kell, amint a családban és a társadalomban, úgy az egyházban is. Ne középszerű, hanem hűséges és okos szolgák legyünk! Ez a két jelző Jézus szavaiban nem véletlenül került egymás mellé. Azt jelzi, hogy sem a hűség nélküli okosság, sem az okosság nélküli hűség nem elegendő. Egyik a másik nélkül nem teszi lehetővé, hogy teljesen megfeleljünk annak a felelősségnek, amelyet Isten ránk bíz. Legyünk tehát egyszerre hűséges és okos szolgák!

Kedves Paptestvérek! Ezt az atyaságot elsősorban nektek kell megélnetek a mindennapi szolgálatban. Ahogy a II. vatikáni zsinat tanítja: a papok „*Krisztusban atyaként viseljék gondját a híveknek, akiket lelki életre szültek a keresztséggel és a tanítással*” (LG 28). Ezért kell állandóan visszatérnünk papságunk gyökeréhez, a mi Urunk Jézus Krisztushoz. Életünk és szolgálatunk szempontjából döntő a vele való kapcsolatunk, aki barátainak hív minket, mivel mindent tudtunkra adott, amit Atyjától hallott. Az utolsó vacsorán pedig úgy tanított, hogy „*A legnagyobb legyen olyan, mintha a legkisebb volna, az előljáró pedig mintha szolgálja volna*” (Lk 22,26). Origenesz így kommentálja ezt: „*József megértette, hogy Jézus nagyobb volt nála, noha mindenben alárendelte magát neki, József pedig csak félve és mértékkel parancsolt neki. Azért, hogy mindenki fontolja meg: gyakran egy kevésbé értékes embert helyeznek olyan fölé, aki jobb nála, és olykor előfordul, hogy az alattvaló értékesebb annál, aki neki parancsol. Ha valaki, aki méltóságot kapott megérti ezt, akkor magasabb rangja miatt nem fújja fel magát göggyében, hanem tudni fogja, hogy alárendeltje jobb lehet nála, úgy ahogy Jézus is Józsefnek volt alárendelve*”. (Homília Szent Lukácsról XX,5, S.C. p. 287).

3. Főegyházmegyénk 1996-an tartott zsinata elrendeli, hogy minden plébánián legyen képviselőtestület, amely tanácsaival segíti a plébánost a plébánia életére vonatkozó döntéseinek meghozatalában és azok megvalósításában. A plébánosoknak szüksége van hívei legjavának missziós lelkesedésére, hogy támogassák lelkipásztorukat, aki a püspök megbízásából teljesít szolgálatot a közösségben, akinek számadással is tartozik. Nagy örömmre szolgál, hogy minden egyházközségben ki tudtam nevezni olyan elkötelezett embereket, akik segítik a paptestvérek munkáját. Ezt a mai alkalmat használom fel arra, hogy kérjem önöket, tegyék ezt önzetlenül és mindig az egység szolgálatában. Segítsék a lelkipásztorokat a plébániák vezetésében, különösen a szervezési és anyagi felelősség megosztásában. A plébániának missziós feladata is van minden településen. A papra nemcsak az egyházközség aktív tagjainak lelkigondozása hárul, neki hirdetni kell az evangéliumot minden embernek. Gondoljunk csak bele, hogy minden településen hány és hány ember él távol az

egyháztól, vagy éppen csak az egyház peremén. Élete jelentősebb eseményeinél, vagy amikor bajban van, talán igénybe veszi az egyház jelenlétét, imáját, vigaszát, de nem támogatja a közösséget sem lelki, sem anyagi vonatkozásban. A képviselő-testületi tagok abban tudnak legtöbbet segíteni, ha példájukkal és szavukkal az egyházközséghez csak lazán kapcsolódó híveket minden szeretetükkel és leleményükkel segítik bevonni annak élő vérkeringésébe. Szelíd szeretettel ajánlják fel a közösség védőernyőjét azoknak az embereknek, akik bármiféle bajba kerültek, akiket gyász ért, vagy elmagányosodtak. De vajon mennyire hatékony ez a védőernyő? Úgy működik-e az egyházközségünk, hogy a környezetünkben élő emberek vágyódnak oda, hogy szeretnének életében részt venni? Jellemzi-e vajon közösségeinket az az összetartozás, az a kölcsönös felelősségvállalás, amely az első keresztény közösségekre annyira jellemző volt, hogy az egymás iránti szeretetükről ismerték meg őket.

„Élő kövek, lelki ház.” Az első Péter levélben olvassuk ezt a gondolatot, amely mai találkozóink mottóját adta: *„Ha hozzá, az eleven kőhöz járultok, amelyet az emberek ugyan elvetettek, de Isten kiválasztott és megtisztelt, élő kövek módjára ti is épüljetelek lelki templommá, szent papsággá, hogy Jézus Krisztus által Istennek kedves lelki áldozatokat mutassatok be”* (IPéter 2,4–5). Az eleven kő nem más, mint maga Jézus Krisztus, az egyház feje. Mi pedig, akik benne hiszünk, szintén egy lelki templomnak, az egyháznak vagyunk élő kövei.

Egyházközségeinkben igény van arra, hogy élő, eleven közösségekké váljanak, ahol figyelnek egymásra az emberek, ahol nem a vetélkedés, irigység és civakodás, hanem a kölcsönös szeretet uralkodik. Élő egyházközségeket csak olyan emberek tudnak létrehozni és működtetni, akiknek nem kérgesedett meg a szívük, hanem nyitottak a Szentlélek indítására, képesek új gondolatok és kezdeményezések befogadására, akik nem elégednek meg azzal, ahogy eddig volt. Mindenben Isten akaratát keresik, mint Szent József, az igaz ember, aki sokat töprengett azon, hogy mit is tegyen. Mi más lenne ez a töprengés, mint az Úr előtti imádság, amelyre az Úr angyala hozza neki álmában a választ.

Május elseje különösen alkalmas arra, hogy egyházközségeink új lendületet vegyenek. Ma kezdődik az egyház anyjának, a Boldogságos Szűz Máriának szentelt hónap, és ma van munkás Szent Józsefnek, az egyház fővédőszentjének ünnepe. Ez a két ember volt Isten legfőbb szövetségese az Údvözítő születésekor, és ma is ők az egyház legfőbb égi védelmezői. Ma önöket is segítik, hogy meg tudjanak felelni annak a feladatnak, amely Isten népe szolgálatában mint képviselőkre, önökre hárul.

Kedves paptestvérek, kedves képviselő-testületi tagok! Ma Szent Józsefre tekintünk, hogy tőle tanuljuk meg, hogyan gyakoroljuk tiszttségünket, hogy hűségesen vigyázunk Isten ránk bízott népére, ahogyan ő vigyázott Máriára és a gyermek Jézusra. József megélte Isten Fia megtestesülésének misztériumát, nemcsak fizikai közelségével, hanem szíve figyelmességével is. Megmutatja nekünk élete konkrét mozzanataiban, mit jelent Isten titkainak közelében élni, mit jelent az egész egyház, vagy egy egyházközség gondjait felvállalni, osztozni a felelősségben. Teljes elkötelezettséggel csak igaz emberek képesek erre. Ez egy kicsit többet jelent, mint jó embernek lenni. Jó ugyanis

lehet valaki azért, mert jó nevelést kapott, mert jó természetet örökölt, mert családi körülményei erre indították. Igaz embernek lenni viszont döntés, tudatos választás és vállalás kérdése. Benne van a becsület, a tisztesség és persze a jóság is. Az igaz emberséget Szent Józseftől tanulhatjuk meg. Törekedjünk erre tudatosan életünk minden napján. Őbenne nem volt semmiféle ellentét hite és cselekedetei között. Egyértelműen hite irányította cselekedeteit. Bár elfogadta a felelősséget, soha nem állította magát előtérbe, sőt amikor megtette kötelességét, háttérbe vonult, hogy Isten akadálytalanul végbevihesse művét. József azért volt „igaz ember”, mivel életét Isten igéjéhez igazította. Napról napra, de legalább vasárnapról vasárnapra hallgassuk mi is kitartóan Isten igéjét és igazítsuk hozzá életünket! Így lehetünk mi is egyre inkább igaz emberré.

Végül forduljunk Szent József jegyeséhez, a Boldogságos Szűz Máriához, az egyház anyjához, akit ebben a hónapban különösen is tisztelettel veszünk körül. Kérjük az ő közbenjárását egyházmegyénkért és egyházközségeinkért, hogy a ránk bízott küldetésnek mi is hűségesen meg tudjunk felelni alázatban és tevékeny elkötelezettségben. Segítsenek minket ebben Isten minden szentjei, különösen egyházmegyénk védőszentje, Szent János apostol és evangélista. Amen.

Alexandriai Kelemen mint egyetemi lelkész

EGYETEMI LELKÉSZEK KONFERENCIÁJA
MISKOLC, 2010. MÁJUS 4.

Minden tanévben megrendezésre kerül a magyarországi és a határon túli magyar ajkú egyetemi és főiskolai lelkészségek lelkészeinek, valamint munkatársainak szakmai találkozója. A XVI. Egyetemi Pásztorációs Konferencia házigazdája idén a Miskolci Ökumenikus Egyetemi Lelkészség volt. A következő helyekről érkeztek a résztvevők: Budapest, Debrecen, Miskolc, Nyíregyháza, Pécs, Piliscsaba, Szeged, Brassó, Csíkszereda, Kolozsvár. A háromnapos találkozó alaptémája az evangelizáció volt. Kiemelkedett a programok közül a püspöki kerekasztal, amelyen a négy felekezet főpásztora – Csomós József református, Ittész János evangélikus, Kocsis Fülöp görög katolikus püspök és dr. Ternyák Csaba egri érsek – mutatta be az ifjúságpásztoráció munkájának helyzetét és terveit. Az itt olvasható előadást dr. Öbbágy László, a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola tanára tartotta a második napon.

Kedves Paptestvérek! Tisztelt Kolleginák, Kollégák!

A nyolcvanas évek elején nem létezett még az „egyetemi lelkész” intézménye, de az az időszak számomra kegyelmi idő volt. Nem tudtuk, milyen változás jön, politikai fordulatban nem igazán gondolkodtunk, valamiféle várakozás, lelki-szellemi bizsergés azonban volt a levegőben. Fialat káplánként Budapesten dolgozhattam, ahol az egyetemista fiatalok jelentős létszámú és aktív jelenlétét fővárosi szolgálatom egyik legnagyobb értéként éltem meg.

Ebből a nosztalgikusan gyönyörű időszakból szebbnél szebb élmények egész sorát tudnám felidézni. Engedjétek meg, hogy most mégis néhány olyan eseményt említsek meg, amelyek negatívnak tűnnek, tűnhetnek, valójában azonban csak köszönetet tudok mondani értük, mert a fiatalokkal való kapcsolatomat később életre szólóan meghatározták.

1) **Judit:** Amikor egy hivatások vasárnapja környékén megkértem az ifiseket, üzenjék meg a szemináriumba, szerintük mi a dolga egy papnak, Judit az A/4-es lapra hatalmas betűkkel ezt írta: „... hogy lázítson.” Aztán a lap aljára apró betűkkel a folytatást: „A szépre, a jóra, az igazra”. – Fialatos lendület, őszinteség, erő, dinamizmus volt ebben a válaszban. Nagy szükség van rá ma is. Mondom is eleget a jövő papjainak.

2) **Péter:** Meghívott egyszer az egyetemi kollégiumba. Csak úgy, alkalom nélkül, egy szokványos hétköznap este. Akkor és ott döbbsentem rá, én, a búrában nevelkedett, hogy nem a parókián, hanem ahol ők élnek, ott nehéz kereszténynek lenni. – Ma is érvényes-

nek gondolom az akkori tapasztalatot. Rendkívül fontos, hogy reális képünk legyen a fiatalok világról, életéről; hogy ne mellettük, fölöttük szóljunk.

3) **Mariann:** Jézust „máriamagdolnás” odaadással szerette. És kiment a templomból, amikor az egyházzól szolt a lelkiyakorlatos beszéd. – Én biz’ elég hamar elfelejtettem az egyházellenes kamaszkori lázadásaimat. Mariann viselkedése döbbsentett rá (újra), mennyire fontos az egyházzól tanítani. Azóta is határozottan teszem ezt, a gyöngeségeket ismerve és elismerve, de hangsúlyozva: a leírt evangélium az egyház ölen keletkezett; Krisztus és az egyház egymástól elválaszthatatlan. De mennyire nem mindegy, hogyan tesszük, hogyan éljük az egyház titkát!

4) **Éva:** „Jó, hogy tanulunk, hogy játszunk, sportolunk, hogy ’élünk’ az ifis csapatban. De miért nem imádkozunk többet? Felületesek vagyunk.” Éva húsz évesen kereszttelkedett, a lényegert kereste – és kritikusan ugyan, de nekem is segített megtalálni. Ma is alapvetőnek gondolom, hogy többet kellene beszélnünk Vele, mint Róla.

5) **Ádám:** Néhány napon belül többször keresett; vagy nem talált, vagy épp rohantam valahová. Jobbára nem a magam ügyében szaladgáltam; éltem a „felkapott papok” pörgős ritmusú, programról programra futkosó, szétesett, mai fejjel nézve szánalmasan felületes életét. „Bolondok házát csináltok ti, nem egyházat” – kiabált utánam, amikor hosszabb beszélgetés helyett pár percet tudtam csak rászálni. – Ma is ég a képem. És nem tudok elég hálás lenni ezért a kijózanító mondatért. A gyakorlatban tanultam meg, mit is rejt „a kateketikai kommunikáció kronemikai tényezői” szakzsargonja.

Nem személyes élménybeszámolót jöttem tartani, de talán e néhány morzsból is nyilvánvaló, hogy negyedszázaddal ezelőtt is érzékelhetőek voltak már azok a kihívások, amelyekkel ma nektek kell szembenéznetek.

Negyedszázada? Úgy hiszem, kicsit régebben is...

Ezerhétsszáz éves mintát szeretnék elétek állítani. Személyes példaképem Alexandriai Kelemen, aki – hiszem – egyetemi lelkeszként is megállná a helyét, itt, most, köztetek. Kérem, úgy hallgassátok a róla szoló fejtegetést, hogy egyúttal aktualizáljátok. Nem egy „kőkorszaki szakit” akarok bemutatni, nem is egy személyt idealizálni, hanem kapaszkodót adni mai feladatainkhoz.

Szinte közhely a megállapítás: ha az egyház meg akar felelni korunk kihívásainak, s valóban meg akarja szólítani a ma emberét, e törekvéséhez új utakat kell keresnie. Az új azonban az egyház életében a régi újrafelfedezését is jelentheti. Talán meglepő az állításom, de bízom benne, hogy mondandóm végén egyetértetek velem: a patrisztika világában, jelesen Alexandriai Kelemen életében és munkásságában egészen korszerű, modern, mai evangelizációs mintát fedezhetünk fel.

Titus Flavius Clemens (+215 előtt), akit az ókeresztény irodalom Alexandriai Kelemen néven ismer, és aki a Kr. u. II–III. század fordulóján tevékenykedett az észak-afrikai nagyvárosban, tulajdonképpen nem tölt be meghatározó szerepet az egyház életében, a katekézis, az evangelizáció történetében. Ha azonban figyelmesen szembesülünk Kelemen korával és tevékenységével, tanulságos és követhető mintát találhatunk a magunk számára.

HELYZETKÉP

Alexandriában született meg a Kr. e. III. században az Ószövetség görög fordítása, a Szeptvagina, és minden bizonnyal itt keletkezett a Biblia néhány késői bölcsességi könyve is. Philón munkássága szintén jelentős mozzanat volt itt az I. században. A Kr. u. II–III. század fordulóján azonban már egy más világ köszön ránk a városban.

Alexandria közel egymillió nagyságrendű metropolisz, geopolitikailag meghatározó jelentőségű, nyüzsgő kereskedelmi-gazdasági centrum. A hellenista görög műveltség fellegvára: hatalmas könyvtárak szolgálják elsősorban a filozófia, a filológia, a különböző természettudományok virágzását. Magániskolák egész sorának pezsgő szellemi vetélkedése, pogány templomok sokasága, izgalmas, színes élet jellemzi a várost.

Igen erős a gnósztikus hatás. A keresztény katekumenek ebben a helyzetben szinte alternatíva előtt álltak: választhattak a szellemes, finom, csiszolt nyelven prédikált herezis, vagy a sűrű, sokszor kissé unalmas, laposan előadott ortodoxia között. Kelemen azt tűzte ki célul, hogy legyőzi ezt az alternatívát az ortodoxia javára.

Nem szükséges részleteiben felvázolnom a mai helyzetképet ahhoz, hogy a figyelmes hallgató ráérezzen a hasonlóságra. Ma nemcsak jónéhány városunkról, de valójában hazánk egészéről elmondható az alexandriai jellemzés: geopolitikailag meghatározó jelentőségű, nyüzsgő hely lettünk, a válság közepette is kereskedelmi-gazdasági kérdésekkel a középpontban; információözön, felbomlóban lévő hagyományok, szétesett értékrend, multikulturális környezet, új gnósztikus mozgalmak, vallási szinkretizmus jellemzi világunkat. Nem egyszer halljuk a hangzatos szavakat: kereszténység utáni korban élünk. Mindezt figyelembe véve tényként kell elfogadnunk: Magyarország, a mai magyar társadalom (s benne az egyetemek világa talán még inkább) a kereszténység számára sok szempontból valóban missziós – mondhatni a szellemes, finom, csiszolt nyelven, valamint médiával, pénzzel, hatalommal manipuláló herezis által birtokolt – terület.

Tisztában vagyunk azzal, hogy az ortodoxia szürkén, kissé unalmasan, laposan előadva is ortodoxia. Jézus tanításának előadásmódja és az egyház két évezredes tapasztalata ugyanakkor azt bizonyítja: a hitátadás igyekezetéhez hozzátartozik, hogy lehetőleg érdekesen és érthetően, csiszoltan, a kort és a kor emberét ismerve, ma pedig a szekularizált világ kihívásait is figyelembe véve kell közvetítenünk az evangélium üzenetét.

A *hogyan* kérdésére keresünk indítatásokat Kelemen munkásságában.

1. Inkulturáció. Az inkulturáció fogalmával jobbára a II. Vatikáni Zsinatot követő ébredés kapcsán találkoztunk. A fogalom tartalmát tekintve azonban nyugodt szívvel állíthatjuk, hogy Alexandriai Kelemen tevékenységében tökéletesen megjelenik az a szempont, amit az evangelizáció és a katekézis területén az egyház az inkulturáció fogalmával igyekszik kifejezni.

Kelemen kiválóan ismeri a pogány irodalmat. Műveiben 360 pogány szerzőt idéz. Különösen a filozófusokat és még inkább a költőket idézi szívesen, ha egy-egy vessor megfelelő elgondolásának és színesíti előadásmódját. – A teológia fogalmakkal kísérli meg

kifejezni azt, ami felülmúlja a nyelv lehetőségeit. Kelemen észreveszi és kihasználja, hogy a vallás és a költészet nyelve között milyen mély rokonság van.

Használja és írásaiba építi a pogány irodalmat és filozófiát, miközben meg is vívja szellemi harcát velük. Az „igazi gnósziszt” akarja továbbadni, amelyet meggyőződése szerint az apostoli hagyomány tartalmaz. Hit és tudás viszonyában nem ellentétet, hanem termékeny feszültséget lát: két különböző út, de ugyanahhoz a célhoz vezet mindkettő. Összeveti a szentírási kijelentéseket a filozófusok nézeteivel. Bírálja kora filozófiai áramlatait,¹ a klasszikus görög filozófiát ugyanakkor tanúul hívja a kereszténység mellett. A klasszikus kor bölcselőiben szövetségeseket talál mind a szkeptikusok, mind a gnósztikusok ellenében, és így a klasszikus görög filozófia legjobb hagyományait építi be írásaiba.²

A filozófiai tanulmányok ugyanakkor nem jelentik a végső célt, a tanulás befejezését. Kelemen keresztény iskolájában a filozófia is az előkészítő tanulmányok közé tartozik. Minden részlettanulmány a Szentírás jobb megértését szolgálja.³

Mitológiai motívumokat is felhasznál: Krisztus az igazi Arion, aki „lantjával” maga köré gyűjti övéit; Krisztus az igazi Orpheusz, aki „énekével” kihozza az alvilágból az elesett embert; a kereszt az árboc, amelyhez a keresztény Odüsszeuszként odakötözi magát „a szirének”, a kísértések ellenében.⁴

Alexandriai Kelemen az inkulturáció talaján állva, kora műveltségébe ágyazva szól a keresztény hitről. Írásai újra és újra meglepnek közvetlenségükkel, a korproblémák iránti érzékenységükkel. Így tud Kelemen érdeklődést kelteni a kívülállók körében is. Katekézise megszólítja kora emberét.

2. A keresztény irodalom ismerete. Kelemen természetesen nemcsak a pogány irodalomban jártas. Tisztában van azzal, hogy a keresztény hit kiindulópontja Isten Szava. Az Ó- és az Újszövetségben egyaránt otthonos. Tudja – és bántja –, hogy a művelt görögök

¹ Mindenekelőtt a szkepticizmust kritizálja, amely csak a tagadás és kétkedés racionalitását ismeri el, s amely Kelemen szerint végletesen kritikus és terméketlen filozófiai áramlat. A szkepticizmus ugyanis azzal, hogy a logikai ítélet felfüggesztését egyetemes tétel rangjára emeli, a kétkedést teszi meg elvvé, s vélemény rangjára degradálja mindazt, ami addig tudománynak számított, amit az iskolákban tanítottak. Kelemen ezzel szemben a szkepticizmus princípiumát vonta kétségbe. Ha a szkepszis mindent kétségbe von és megkérdőjelez – érvel az alexandriai író –, miért nem lehetne magát a szkepszist kétségbe vonni és megkérdőjelezni?

² A filozófia igénybevételel azzal igazolja, hogy a görög filozófiát az isteni gondviselés művének tartja, s beállítja az üdvörténet keretébe. Isten a zsidóknak adta a törvényt – mondja –, a görögöknek pedig a filozófiát. A kereszténység mindkettőnek örököse. Nemcsak a törvény „nevelőnk Krisztusra”, hanem a filozófia is.

³ Iskolájának módszerét a Kelemen nyomában járó Órigenész a hellén tanítási módszer továbbfejlesztésének tekintette, nem tagadva a folytonosságot iskolája és a kor nem keresztény iskoláinak gyakorlata között. Ahogyan a filozófusok szerint a grammatika, a geometria, a retorika, az asztronómia a pogány iskolákban „a filozófusok szolgáinak” számítanak, úgy mindezek együtt a keresztény iskolában „a teológusok szolgái”. A filozófia exodosz: átmenet, kimenet a pogányságból. A filozófiának a keresztény paideiában betöltött szerepének szemléltetésére Órigenész bibliai képet használ: a kivonulás előtt az izraeliták pogány környezetben éltek Egyiptomban, ahogyan a keresztények is pogány környezetben élnek; ahogyan az izraeliták a szövetség sátrának ékesítésére használták fel az egyiptomiak aranyát, úgy állítják a keresztények vallásuk szolgálatába az emberiség legrágább kincsét, a filozófiát.

⁴ A mitológiai motívum felhasználásával kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy bár a mítoszköltés jogosságát Kelemen annyiban elismeri, amennyiben az ember vágyainak kivetítéséről van szó, de a konkrét mitológiák és kultuszformák objektív tartalmát tagadja. A mítosz csak kifejezi az ember vágyait, de nem elégíti ki igényeit. Az ember igényeit csak Krisztosz–Logosz elégítheti ki.

nem szívesen olvassák sem a görög szövegében nem eléggé választékos Szeptvagintát, sem a szintén a népnyelv színvonalán íródott Újszövetséget; mégis – vagy épp ezért – mindent megtesz a Szentírás megismertetése, megszerettetése érdekében.

Jól ismeri és idézi a korábbi keresztény iratokat: a Didakhét, a különböző apokrif írásokat, az apostoli atyáktól fennmaradt leveleket, homíliákat. Röviden: keresztény műveltsége is imponáló; az evangélium üzenetével megszólított ember Kelemen katekizálásában elmélyült tartalmat, apostoli hagyományra épülő tanítást kap.

3. Imaélet. Bármily fontos mozzanatokra figyeltünk eddig, igazán hitelesnek akkor érezzük Kelemen „kifelé” irányuló tevékenységét, ha belső életére is vetünk egy pillantást, hiszen a katekéta, a pap, a missziós személyi hitele lehetetlen lelki élet, imaélet nélkül.

Kelemen nem imaszövegeket tanít s az ima módja sem elsődleges; sokkal inkább az imádság lelkiülete sugárik tanácsaiból. Az újonnan megkereszteltékhez így ír: „Minden dolgodról adj számot Krisztusnak, és lelked sűrűn forduljon Istenhez, elméd támaszkodjon Krisztus erejére, amelyben mint kikötőben az isteni Megváltó fényében megpihensz minden beszédőtől és cselekedettől. Naponta többször oszd meg gondolataidat az emberekkel, leggyakrabban azonban Istennel, mind éjjel, mind nappal! Az álom se akadályozzon meg téged abban, hogy Istenhez imádkozz és őt magasztald... Állandó, szüntelen örömöd legyen Krisztus!”

Alexandriai Kelemen imával kapcsolatban adott tanácsai (állandó ima, kezdőknek reggel-este stb.) nem légüres térből jönnek. Életeleme az ima. Imádságában igazi belső vallásosság, „jeremiási lelkeség” fedezhető fel. Helyesli a szavak nélküli imát is. „Az ima – írja – beszélgetés Istennel. Talán csak suttogunk, szánkat ki sem nyitva, magunkban beszélünk, bensőleg azonban kiáltunk...” Ez a valódi belső vallásosság járja át két fennmaradt, lelkeségében és költőiségében egyaránt figyelemre méltó imáját, a minden bizonnyal tanítás előtti imádságként ismeretes Krisztus-himnuszát is.

Az imagesztusok között dicséri a kitért kart, az „orante” testtartást, mondván: ez tűnik a legalkalmasabbnak arra, hogy „a test által kifejezze a lélek mozgását és Isten utáni vágyakozását”. Még egy, ma ismeretlen, de rokonszenves, kifejező imagesztust említ: „lábujjhegyen Isten felé nyújtózni...” Kelemen azt írja a valódi gnósztikusról: ő tudja, hogy az igazi, szellemi megismerést a tisztaszívűek kapják, akik olyan alázatosan járulnak Isten elé, mint a gyermek atyjához; nem a büntetéstől félnek, nem a jutalmazásra gondolnak reménykedve, hanem a jó önzetlen szeretete irányítja cselekedeteiket.

Isten színelátásáról misztikus mélységű gondolatokat fogalmaz meg: a megváltottak egyesülnek Istennel, találkoznak vele, ahogyan Izrael népe találkozott vele a szövetség sátrában, vagy ahogyan Mózes találkozott vele a Sínai hegyen a homályban és sötétségben. – Kelemen elmélyült gondolatai a későbbi teológiai fejlődés során a misztikus teológia kiindulásául szolgáltak.

4. Egyházszertet. Ha Kelemen egyházúsége megkérdőjelezhető volna, a gnósztikusok táborában találnánk. Ő azonban olcsó népszerűség helyett tehetségét elkötelezetten az egyházban őrzött tradíció, az igaz hit szolgálatába állította. Egyértelmű volt számára, hogy

a Jézus Krisztussal való találkozás autentikus helye az egyház, amelyben maga Krisztus él tovább, és amelyben az ő üdvözítő műve folytatódik. „Ahogy akarata egyetlen cselekedet, amit világnak hívunk, úgy szándéka az emberek üdvössége, és azt egyháznak hívjuk.”⁵

Egyházszeretete és egyházhűsége ellenére Kelemen bizony összeütközésbe került saját keresztény környezetével. Nem kétséges, hogy célkitűzése és módszere a keresztény hit védelmét szolgálta, módszere mégis igazolásra szorult az alexandriai keresztények előtt. Sokan nem értették meg ugyanis a nyitás szükségességét; elutasították a filozófia tanulmányozását, hallani sem akartak a pogány vallás, a pogány irodalom megismeréséről. – Kelemen nem élezi ki a vitát, de felvállalja a nyitás útját. Tudatosan oldja a göröcsöket, igyekszik oszlatni a gyanúsítgatást és az ellenszenvet.

5. Erkölcsei kérdések. A keresztény és a görög gondolkodás között az erkölcs terén alakult ki leghamarabb szintézis. Alexandriai Kelemen pedagógiai elvei is ezt a szintézist tükrözik. Nevelése – az igazi Pedagógosz, Krisztus mintájára – életmódot formál. Nem elégszik meg az elméleti igazságok átadásával, illetve befogadásával; megköveteli az életvitel megváltoztatását. A metanoia kifejezést ugyanakkor általános értelemben is használja. Ha az életmód átalakítása elég mély, akkor elérheti a metanoia a keresztény megtérés fokát is. A keresztény élet Alexandriai Kelemen szerint „állandó tökéletesedést kíván, állandó metanoiát, életátgondolást, megtérést igényel, és folytonos lelki többévlást jelent, melynek során az emberben mindinkább kirajzolódnak az istenképmás vonásai”. Kelemen nem veti el az antik pedagógiai tapasztalatokat, de bizonyos abban, hogy a keresztény nevelés elvei vannak igazán összhangban a teremtéssel, s ezek felelnek meg legjobban a teremtmény természetének; a keresztény nevelés elvei azért kreatívak, mert részesei az isteni, teremető Bölcsességnek.

A gnosztikus etika csaknem anarchiává túlozta a szabadságot. Kelemen szerint egyetlen etikai rendszer sem lehet meg szabályok nélkül. Amint megteszi filozófiájában, pedagógiai alapon is komolyan vitázik a szkepticizmussal, amely legitimálhatóvá tesz minden véleményt, de le is ront minden nézetet; s ha minden viszonylagos, lehetetlen a nevelés.

Fontos mozzanata Kelemen tanításának a szexualitás, a házasság, a világ, az anyag értékelése. Véleménye mindebben – szemben a gnosztikus áramlatok testellenes, világmegvető nézeteivel s ugyanakkor a szexuális szabadosság mellett érvelőkkel is – józan, kiegyensúlyozott. Elveti a tételt, mely szerint a szexuális élet, a családi élet összeegyeztethetetlen lenne a magasabb rendű, szellemi étellel. Kifejezi tiszteletét azok iránt, akik nőtlen állapotra érzik hivatottnak magukat, de nem ad helyt a feltételezésnek, hogy a házasság alacsonyabb rendű állapotba kényszerítené az embert. Sőt, a házasságot a mennyei élet elővételezésének mondja! A házáséletet jelentős fenntartásokkal szabályozza ugyan, de szavai mögött mindenütt átüt a házasság értékelése.

Lelkesen ecseteli Kelemen a világ javait, szépségét, arra tanítva növendékeit, hogy hálas lélekkel fogadják mindazt, amit a teremtett világ kínál, de mindig tartsanak mértéket az élvezetekben. Aszkézist tehát megenged, a világ lenézését semmiképpen.

A mértékletességet hangsúlyozza a szegénység-gazdagság kérdésében is. A *Melyik*

⁵ A szövegrészlet egyháztani és szentségtani megközelítésben is remek teológiai megfogalmazás; nem véletlen, hogy idézi a KEK is. (*A Katolikus Egyház Katekizmusa*, Budapest 1994, 760.)

gazdag üdvözül? című írása mutatja, hogy a szegénység-gazdagság problematikája kora egyik igencsak időszerű kérdése.⁶ A szegény társadalmi rétegekhez tartozó keresztények körében könnyen kialakult az a nézet, hogy mivel a gazdagok az üldözések hatására könnyen hittagadókká váltak, kár is megtérítésükre törekedni, mert úgysem maradnak állhatatosak. Akadtak, akiknek tudatában a *gazdag* és *bűnös* fogalmak összemosódtak. E felfogás ellen emelte fel a szavát Kelemen. Bár éles gúnnyal, igen kemény szavakkal szól az értelmetlen fényűzésről,⁷ fontos megkülönböztetést tesz: a gazdagság nem bűn, ahogy a szépség vagy az egészség sem az. A vagyonhoz való ragaszkodás azonban súlyos akadály a Krisztus követésének. De illet egy semmivel nem rendelkező koldus is elkövethet! Biztassuk a gazdagokat, hogy tegyenek jót a vagyonukkal. Az üdvösség isteni adomány, amely döntést kíván az embertől; ezt a döntési lehetőséget nem lehet megvonni senkitől azért, mert gazdag és vagyona van. A gazdag üdvössége azon múlik, helyesen vagy helytelenül él-e az adott javakkal. Üdvözülhet, ha magatartását az igazságosság erénye vezeti, ha a szegények szenvedéseinek enyhítésére törekszik, s a szegényekből, akikkel jót tett, a béke seregét állítja hadrendbe. Velük így az eget ostromolja.⁸

6. Személyesség. A gazdag ifjú történetéből kiinduló katekézis jelzés értékű abban a tekintetben is, hogy látszik: Kelemen személyesen ismeri katekumenjeit, saját szituációjukban akarja megszólítani őket, és személyes problémáikban akar segítségükre lenni.

A kelemeni katekézis személyességének megvilágítására igazán szemléletes példa az a János apostolról szóló történet, amelyet Eusebiosz nyomán ismert meg ugyan a patrisztikus irodalom, de amely eredetileg Kelemen tollából származik. A történet szerint János apostol a püspökre bizza az egyik fiatal katekument, de a püspök csak a keresztségig felügyeli és gondozza a fiatalembert, arra hivatkozva, hogy megadta neki a tökéletes védelmet, az Úr pecsétjét. Csakhogy „a túl korán szabadjára bocsátott fiút megrontották a vele egykorúak... Letért a helyes útról, mint a fékevesztett és szilaj paripa, mely zabláját harapdálja, és tovább rohant a pusztulás szakadéka felé. Amikor teljesen elvesztette az Istenben lehetséges üdvösség reményét... rablóbandát alapított, melynek rögtön vezérévé is lett.” Amikor János értesült az ifjú „haláláról”, elindult a bandita után; az felfegyver-

⁶ Érthető is, hogy az ókor egyik leggazdagabb városában magániskolát fenntartó Kelemennek foglalkoznia kellett ezzel a témával, hiszen a mindennapi életvezetés fonákjain túl a keresztényüldözések tették újra és újra időszerűvé a szegénység és gazdagság kérdését. A vagyonos ember hamarabb elbukott; jobban meggondolta, feláldozza-e vagyonát, családja jövőjét hitének megvallásáért. Kelemennek minden bizonnyal voltak fiatal, gazdag családokból származó tanítványai, ezért is indul ki az evangéliumi gazdag ifjú történetéből a kérdés fejtegetésénél (vö. Mt 19,16–22)

⁷ „Jobban vág a kés, ha a nyele ezüstszögekkel van kiverve, vagy elefántcsontból van? Ha a kézmosó edény agyag, akkor nem lehet benne kezét mosni? Jobb világosságot ad a mécses, ha nem a fazekas műve, hanem az ötvöse? ... Az Úr egyszerű tálból evett, és tanítványait a fűre ültette... és amikor a samariai nőtől inni kért, jó volt az agyagedény is... Bolondok azok, akiknek a vizelet számára is ezüstedényre van szükségük. És azok az aszonyok, akik gazdagok – de értelem nélküliek, amikor az ürülék számára aranyedényt használnak. Az lenne a helyes, ha egész életükben az aranyat a bélsárhoz méltónak ítélnék.”

⁸ Mai erkölcszociológiai terminológiánkkal úgy fogalmaznánk: Alexandriai Kelemen a „szándék-etika” felől közelíti a kérdést. Az erkölcsi megtérülés szempontjából a gazdagság szerinte olyan, mint egy szerszám, amely önmagában se nem rossz, se nem jó, minden attól függ, hogyan használjuk. Az anyagiakkal való hívő „foglalkozás” alfája és ómegája az ajándékozás készsége.

kezve várta, de – megismerve az apostolt – szégyenében futásnak eredt. „János azonban koráról elfelejtkezve, minden erejét megfeszítve üldözte, és így kiáltozott: »Miért menekülsz, gyermekem, atyád elől, aki fegyvertelen, agg? Könyörülj rajtam, gyermekem, ne félj; még van reményed rá, hogy élj! Én adok számot rólad Krisztusnak; ha kell, önként elviselem érted a halált, amint az Úr is elviselte azt értünk; lelkemet adom érted cserébe! Állj meg, hidd el: Krisztus küldött engem!« Az ifjú e szavak hallatára először megállt, lesütötte a szemét, aztán eldobta fegyvereit, és remegve keserves sírásra fakadt. Átölelte a hozzá lépő aggastyánt, sírásával kért tőle – amennyire csak tudott – bocsánatot, és könnyeivel másodszor is megkeresztelkedett, jobbját pedig elrejtette. János biztosította róla, és esküvel erősítette meg, hogy az Üdvözítő megbocsátott neki, majd térden állva könyörgött, és megcsókolta (az ifjú) jobbkezét, ezzel mutatva meg, hogy megtisztult a bűnbánat által. Aztán elvezette a templomba, és túlradó imádkozással könyörgött érte, szüntelen böjtöléssel küzdött vele együtt, és szavainak sokféle bilincsel megbűvölte értelmét. Azt mondják, nem távozott el addig, amíg az egyházhoz nem kapcsolta őt.”

Ismeri és szereti Kelemen a gondjaira bízott fiatal. Írásainak friss hangneme, szinte élőbeszédre emlékeztető elevensége is erről árulkodik. Pedagógusza tulajdonképpen gyakorlati útmutatást ad a keresztyén tanulónak ahhoz, hogyan mozogjon a nagyváros fényűző világában. Szó sincs szélsőséges aszkézisről, minden élvezet elutasításáról, de mértékartásról igen. Korántsem mellékes, hogy derűje is átüt írásain. Szintúgy lényeges, hogy nem előírásokat, direktívákat ad, hanem ötleteket, gondolatokat, bízva abban, hogy szeretettel megfogalmazott tanácsai a fiatal továbbgondolásra serkentik.

TANULSÁGOK

Szeretnénk elkerülni a túlzottan leegyszerűsítő párhuzamokat. Ha azonban korunk embere megszólítását tartjuk szemünk előtt, csak úgy tolulnak elénk az aktualizálás – akár közösségi lelkiismeret-vizsgálatra is készítő – szempontjai. A főntebbi pontok tartalmával összhangban, különösebb kritikai hangsúly nélkül igyekszünk fölvetni néhány kérdést ezek közül.

Vajon ismerjük-e, értékeljük-e korunk szellemi áramlatait, kultúrájának kincseit? Ott-honosak vagyunk-e irodalomban, művészetben, természettudományokban, hogy e területek talaján is érthető legyen az üzenetünk? Keressük-e, fölfedezzük-e a közös nyelvet? Szerepel-e az inkulturáció fogalma katekézisünk gyakorlati szótárában?

Ismerjük-e, szeretjük-e, közvetítjük-e megfelelő odaadással Isten szavát? Próbáljuk-e érthetővé tenni különböző műveltségi szinteken? Törekszünk-e keresztyén műveltségünk színvonalának emelésére a szellemileg igényes rétegek megszólításához?

Belső vallásosságból forrászik-e evangelizáló, missziós tevékenységünk? Szólunk-e Hozzá, mielőtt Róla szólnánk? Valóban istendicsőítés-e imádságunk, liturgiánk? Leborulnak-e a templomainkba belépők, mondván: köztetek van az Isten?

Bizonyosság-e számunkra Krisztus és az egyház elválaszthatatlan összetartozása? Ugyanakkor: nem zárkózunk-e a bizonyosság ürügyén a templom falai közé, a liturgia elefántcsonttornyába; nem burkolódzunk-e intézményeink bürokráciájának kodébe,

nem rejtőzünk-e hivatalaink íróasztalai mögé? Nem gyanús-e egyházunkban a dialógus fogalma, a nyitottság, a megszólítás érdekében új utakat keresők készsége?

Keressük-e a szintézist „pogány világunkkal” az erkölcsi kérdések területén? Segítőkészségünket vagy rosszallásunkat érzékeltetjük-e korunk erkölcsi válsága láttán? Tudjuk-e erőszakosság nélkül jelezni, hogy keresztény pedagógiai elveink az egész társadalom javát szolgálják, s a pedagógustársadalomban való jelenlétünk mindnyájunk gazdagodását eredményezné? Kiegyensúlyozott, az egyház tanítását, ugyanakkor a kor problémái iránti érzékenységet tükröző erkölcsi felfogás érvényesül-e katekézisünkben, hittankönyveinkben?

Tudjuk-e óvni és erősíteni az Isten szeretetéből forrászó személyességet az egyházban? Személytelen világunk közepette a személyes szeretetről szólnak-e egyházi közösségeink? Érezzük-e a személyre szóló felelősséget katekézisünkben a ránk bízottak iránt? Segítjük-e keresztény tanulóink eligazodását a nagyváros fényűző világában, a nagyvilág öszszeszeváradott értékrendjének kavalkádjában?

Minden további aktualizálás legyen a mai diszkussziók feladata.

A LÉLEK BÁTORSÁGÁVAL

Ha maradt pár percem, a kelemen mintá után szívesen megosztanék veletek még néhány tapasztalatot. Elsősorban a kudarcokból, illetve a lelki küzdelemből és érlelődésből adódó meglátásokat.

1. Joseph Ratzinger *A keresztény hit* című könyvének bevezetésében leírja Kierkegaard közismert történetét a vándorcirkusz bohócáról, akinek a falu népe nem hiszi el, hogy tűz van. Hahotáznak, mert azt hiszik, a bohóc csak a szerepét játssza. Ratzinger idézi H. Cox értelmezését, aki azt mondja: aki ma a hitről akar szólni, bizony hasonlít ehhez a bohóchoz. Nem értik, mert más világban él, más kontextusban beszél, más szemantikai mezőben mozog, mint hallgatói. Cox szerint a történet tanulsága: az egyháznak le kell vetnie a „bohócruhát”, vagyis korszerűen, mai módon, mai szavakkal, mai „ruházatban” kell közvetítenie az örömhírt. Ratzinger részben egyetért, de tovább megy. Véleménye szerint kevés az aggiornamento, kevés az arcunkat lemosni, kevés a szekularizált nyelv és a vallás nélküli kereszténység ruhájába bújni. A „kimosakodott és modern civilbe öltöztetett teológia” (szlengül, de autentikusan fogalmazva: a „hippi papok, sminkelt apácák” kora) megmutatta: gyerekes remény, hogy ez a fajta korszerűség komolyan segíti a hitátadást. Mélyebb, őszintébb gondolkodásra van szükség. Ki kell mondanunk: nem csak a tolmácsolás okoz nehézséget. A bohóc mindent tud, csak a nyelvét nem értik; a mi helyzetünk rosszabb... Ha megtapasztalom saját hitem védtelenségét, a hinni akarásom mélyén a hitetlenség szorongató hatalmát, akkor megsejtem, mi lakik abban az emberben, akihez igyekszem; akkor van esélyem valódi közvetítésre. – A fiatalok világában ez még inkább igaz; kegyetlen őszinteségre vágyunk, a taktikus őszinteséget elutasítják.

2. A II. vatikáni zsinat utáni katekézis sajátosságai között talán a leglényegesebb annak kérügmatis jellege. Az evangélium valóban jó hír; nem szolgálati szabályzat, hanem valódi szabadság. S a keresztény élet nem izzadságszagú erőlködés, nem tilalomfa-gyűjtemény, hanem élet Krisztusban. Igaz, hogy „az ember élete során nem is annyira lépésről

lépésre vándorol, mint inkább keresztől keresztre száll”, de mindeközben személyes életünk színpadán is „az isteni szeretet túlkapásainak drámája” zajlik (Pilinszky). Boldogságra hívjátok meg a fiatalokat Krisztusban!

3. Amint a bevezetésben említettem, most is bátorítalak benneteket: merjete a szó legigazibb értelmében egyházas lelkületűek lenni. Mivel a fiatalok általában intézményellenesek, az egyházban pedig sokszor csak az intézményt látják (vajh kinek a hibája?), komoly bölcsesség és bátorság kell ahhoz, hogy a „népszerűségvesztéssel” is számolva minden körülmények között vállaljuk Krisztussal együtt az egyházat is. Ne csak azzal biztassuk a fiatalokat: „ti vagytok az egyház jövője, ti vagytok az egyház reménye,” hanem azzal is, még inkább: „az egyház a ti jövőtök, az egyház a ti reményetek.” Mert így igaz. – Pilinszky János érlelt gondolatait ajánlom figyelmetekbe: „A kereszténységért nem aggódom. Sőt az egyházért sem. Az egyház mindennek ellenére mégiscsak hű le-téteményese és megvalósítója a jézusi koncepciónak. Mondok neked egyet: senki sem törődik az öregasszonyokkal. Őket minden forradalom leírja, nulla, értéktelen tömeg. Ezzel szemben az ifjúság mindenkit izgat. De itt vannak ezek a réges-régi templomok, amelyek ellenálltak a századoknak. Mégiscsak ezek őrzik az időt és a történelmet. Az öregasszonyok is számunkra a múlt csodálatos ékszerei, kincseket rejtegetnek magukban, amiket ki kellene bányásznunk, mert a jövőnk függ tőlük. Az ifjúság sem pusztán önmagára, hanem az öregekre építheti tartósan önmagát. Az egyház is végeredményben egy ilyen ősrégi templom, öreganyánk, a múltat őrzi, de közben állandóan az idők teljességére készül. Amikor majd a múlt hirtelen jelené és jövővé változik át, a nagy elszámolás pillanatában. Nézd, én egyben vagyok teljesen biztos: hiszek Istenben, végtelenül szeretem Jézust, ami majdnem több a hitnél, mert a szeretet több a hitnél, és hiszek az egyházban is túl mindenben. Az egyház nekem olyan, mint egy nagy hajó, amin rengeteg dolgot kifogásolok. A tatján ott vannak a gögnek és a kevélységnek a láncai, a hatalom kísértései, de mégiscsak ezen a hajón van az én helyem, és mégiscsak ez az a hajó, amely átszállít a zúgó folyón. Tudom, hogy nincs tökéletesség a földön. És elfogadni bizonyos értelemben a tökéletlent, ami mindennek ellenére a tökéletesség felé visz, azért ez a maximum. Ha az egyházat tökéletlenségében nem szeretjük, akkor magunkat sem szabad szeretnünk, és sem önmagunknak, sem másoknak nem bocsáthatunk meg soha. Az egyház is, a maga hibáival, bűneivel egy tökéletlenség. Hajó, amin rettenetes súlyok és terhek vannak, de ami tendenciájában és hirdetett igazságaiban valódi közösséget jelent, amely rébbe visz mindnyájunkat, átszállít a túlsó partra, az üdvösség mezejére.”

Kedves Paptestvérek! Tisztelt Kolleginák, Kollégák!

Elmélyült és eredményes tanácskozást és tapasztalatcserét kívánok az összegyövel hátra-lévő idejére. Erőmerítést főntről – és erőmerítést egymásból. Rendkívüli a felelősségetek, de ne ijedjete meg; az se jó, ha túl komolyan veszíte magatokat... Ahogy egy próféta lelkű öreg pap mondta egyszer: „Amit csinálunk, az mind kontárság, de gyönyörű dolog Isten mellett kontárkodni.”

Ha ez a gyönyörűség megvan, a többi hozzáadatik nektek.

Reményteljes jövő a társadalomban

Reményteljes jövő címmel rendezte meg május 8-án a már hagyománnyá vált lelkész–presbiteri konferenciáját a Tiszáninneni Református Egyházkerület, melyre csaknem ezerötszázan gyűltek össze a Miskolci Egyetem Díszaulájában. A konferencián hallottakból most Ábrám Tibor (Tiszáninneni Református Egyházkerület főgondnoka) Reményteljes jövő a társadalomban címmel tartott előadásának szerkesztett változatát közöljük.

Tisztelt lelkész–presbiteri Konferencia!
Kedves Testvérek!

„Reményteljes jövő a társadalomban” – ezt a címet kaptam a lelkész–presbiteri konferencia záró előadásához. *Csomós József*, a Tiszáninneni Református Egyházkerület püspöke nyitó áhítatának üzenete Isten szándékát hozta közel hozzánk: „*Mert csak én tudom, mi a tervem veletek – így szól az Úr – békességet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövőt adok nektek.*” (Jer 29:11) A reményteljes jövő határozott és szilárd ígéretét hordozta az áhítat. Ez az egyetlen, amire alapozhatjuk a reményteljes jövőképünket: Isten békességet és reményteljes jövőt adó ígérete.

Bölcskei Gusztáv püspök úr, a Magyar Református Egyház Zsinatának egyházi elnöke által tartott előadás gondolataiból azt emelném ki, hogy ki lehetne más, mint Jézus Krisztus teste, az egyház, és annak tagjai: gyülekezeteink és a gyülekezeti tagok, akik megértjük a reményteljes jövő ígéretét, az Isten által adott reményteljes jövőt hirdetjük, annak örömezenetét elmondjuk az embereknek. Az egyház szerepe a küldött, a közvetítő szerep, a közeg szerepe, amelyben ez a jó hír terjed, és elterjed. Mert az üzenet ránk bízott. Továbbító közegként kell működnünk. És ha nincs közeg, a vákuumban, a légüres térben a hang sem terjed.

Varga Mihály presbiter társunk, országgyűlési képviselő úr előadásából megérthetjük, hogy egy ország gazdasága eszköze lehet a reményteljes jövőnek, de sohasem célja annak. Nem mi vagyunk a gazdaságért, hanem a gazdaságnak kell szolgálnia az Isten

Ábrám Tibor

által adott reményteljes jövőt. Ebben a kérdésben határozott álláspontot kell képviselnünk: Magyarország gazdasága Magyarország reményteljes jövőjét kell szolgálja.

Előadásomban arra teszek kísérletet, hogy közösen megvizsgáljuk: hogyan szöheti át a reményteljes jövő az egész társadalmunkat.

Három részre tagolódik az előadás:

- helyzetkép a mai magyar társadalomról;
- hogyan lehet ebből a helyzetből kimozdulni;
- a társadalom mely területein van nekünk, református presbitereknek, lelkipásztoroknak, gyülekezetnek, református egyháznak dolga.

I. HELYZETKÉP A MAI MAGYAR TÁRSADALOMRÓL

A mai magyar társadalom értékvesztett, atomizált, fogyasztói társadalom.

I.1. Értékvesztett, dezorientált, összezavart társadalom

Nincsenek világos értékek, normák, és szabályok. (Érték az, ami pillanatnyilag jó neked, érték az, ami pillanatnyilag előnyös neked, érték az, amit pillanatnyilag az érdeked diktál.)

Ezért nincs abszolút érték, nincs értékrend, értékhierarchia, nincs szabálykövetés, ami meghatározná a gondolkodásunk, beszédünk, és tetteink irányát. Nem ilyen volt a magyar társadalom, hanem ilyenné vált, ilyenné tették.

Az elmúlt időszakban nemcsak elveszítettük az értékeinket, hanem a társadalom szándékos összezavarása történt.

Pl.: az óvodai nevelési programba leírták liberális oktatási szakemberek, hogy nem szabad az óvodában a nemi identitást megerősítő játékokat játszani a gyermekekkel, Pistike és Marika csak hadd döntse el, hogy dömperral szeretne játszani, vagy szoknyát venni és főzőcskézni, netalán babázni. Majd eldönti ő, hogy fiú szeretne lenni, vagy lány. Mi ez, ha nem a társadalom szándékos és tudatos összezavarása.

Ezért igaz az, hogy értékvesztett és összezavart a mai magyar társadalom. Olyan közösség, amely magától sem a helyes irányt, sem a helyes értékeket nem tudja megtalálni. Iránymutatásra, és értékrend-teremtésre van szükség. Nemcsak rendteremtésre, hanem értékrend-teremtésre is.

I.2. Individualizált és atomizált társadalom, nagy társadalmi mobilitással

Csak magaddal törődj, valósítsd meg magad, érvényesülj. Ebben volt még hajtóerő – az önzés, az énközpontúság. Ha itt nem boldogulok, majd külföldön bizonytal.

Újabban a fogyasztói társadalom számára előnyösebb, ha az individuumot sem hangsúlyozza. Számára megkülönböztethetetlen (uniformizált), közösségi kölcsönhatásban nem lévő (atomizált) egyedek halmazára van szükség. Így lehet leginkább befolyásolni, manipulálni fogyasztói szokásokat, alakítani a piaci érdek szerint értéket és vásárlói szokásokat.

Az elmúlt 20 évben a társadalom alakulását leginkább a nemzetközi nagytőke befolyásolta és határozta meg. Ennek pedig fegyelmezett munkaerőre és fegyelmezett fogyasztóra van szüksége. Dolgozz, hogy fogyaszthass – fogyassz, hogy dolgozhass! Ez a jelmondata. Társadalmunk nagy részét be is hajtotta ebbe az utcába, no meg a nagy bevásárló központokba.

1.3. Globalizálódó és személytelenné váló (virtualizálódó) – azaz identitásmentes társadalom

Ugyanaz a hír alakítja a világ minden táján a véleményt, és az üzletekben ugyanazt a mosószeret vagy csokoládét lehet megvásárolni szinte mindenütt a világon.

A fizikai távolságok csökkenése, de az emberi távolságok növekedése, és látszólagossá válása válik jellemzővé.

Felejtse el a saját identitását, mert akkor lehetsz jó fogyasztója ennek a globalizált világnak.

2. KIMOZDULÁS A JELENLEGI REMÉNYTELEN HELYZETBŐL

A felvázolt reménytelen társadalmi állapotból hogyan lehet kimozdulni, kilépni a reményteljes jövő felé? Tegyük fel ezt a kérdést magunknak! Csak akkor tudunk másokat segíteni a kimozdulásban, ha mi magunk tudjuk ennek a módját. Márpedig a társadalmunkban a segítségre nagy szükség van.

A kimozdulásnak van egy kulcsa. Hogy megértsük ezt, hadd idézzem ide a XX század zseniális tudósának, Albert Einsteinnek egy idevágó gondolatát: *„Nem lehet a problémákat ugyanazzal a szemlélettel megoldani, mint amilyennel létrehoztuk azokat.”* A tudományos kutatás alaptézise az, hogy egy probléma megoldásához ki kell lépni az addigi gyakorlatból, el kell felejtetni az addigi tapasztalatokat, hogy azok ne kötözzenek meg, és meg kell változtatni a szemléletünket.

Hát akkor mi a megoldás, ha szeretnénk elmozdulni a társadalmunk reményteljes jövője felé? Albert Einstein gondolatát követve: meg kell változtatnunk a szemléletünket. Azt is mondhatjuk, hogy gyökeresen meg kell változtatnunk a szemléletünket. Paradigmaváltásra van szükség a társadalomban. Csak ez teheti alkalmassá a társadalmunkat arra, hogy befogadja az Isten által adott reményteljes jövőt.

Nekünk kedves testvérek, akik itt vagyunk, nagy szerencsénk van. Birtokában vagyunk annak a receptnek, hogyan lehet szemléletet váltani, megváltoztatni a szemléletünket. Az a feladatunk, hogy megértsük ezt, és ha hazamegyünk, akkor a közösségeinkben ezt továbbadjuk.

A recept a Rómabeliekhez írt levél 12. részének 2. versében található: *„... és ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.”* (Róm 12:2)

2.1. A szemléletváltás követelményei

- a) Ne igazodjatok a világhoz.
- b) Változzatok meg elmétek megújulásával.

- c) Hogy megítélhessétek.
- d) Mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző, ami tökéletes.

2.2. A társadalmi együttműködés modellje

Az államot és az egyházat szét kell választani – hallottuk és halljuk gyakran ezt a demagóg megnyilvánulást. Ez az ige viszont egész más összefüggésbe helyezi az állam és az egyház együttműködését és felelősségét azon ország és nemzet iránt, amelyet mindkét közösség szolgál. Az egyház feladata ebben az összefüggésben az, hogy felmutassa mi az Isten akarata, mi az, ami neki tetsző. Amikor nem neki tetsző dolog történik, akkor ebben nagyon határozottan állást kell foglalni.

Az államnak és a mindenkori kormánynak pedig az a feladata, hogy megtalálja, hogy mi az, ami jó az országnak gazdaságilag, társadalmilag, és egyéb tekintetben.

A két tevékenység nagyon jól kiegészíti egymást, ha közös a cél, és a motiváció: szolgálni azt a közösséget, amelyben őrállókká állítottak bennünket.

3. FELADATAINK A REMÉNYTELJES JÖVŐ ELFOGADÁSÁBAN

Az értékvesztett és összezavart társadalomban – határozott keresztyén értékrendet felmutatni. (Azt, ami az Istennek tetsző.)

Mit jelent az, hogy keresztyén, vagy krisztusi értékrend? Azt jelenti, hogy számunkra van egy követendő minta a gondolkodásban, a beszédben, a cselekvésben, mégpedig az, amit Jézus Krisztus élt elénk a történelem valóságában, több mint 2000 évvel ezelőtt. Erről a mintáról a Bibliából tájékozódhatunk.

Akkor lehet valóság a reményteljes jövő, ha ezt presbitereink, gyülekezeteink, református egyházunk határozottan tudja képviselni.

Számunkra fontos az, hogy határozott rend és értékrend szerint történjenek a dolgaink a társadalom minden területén. Ez ad biztonságot a társadalomnak.

Az együttműködésre is utalva: az államnak, a kormánynak mint egy határozott rend és értékrend felmutatása.

Az individualista és atomizált társadalomban nekünk hirdetni kell a közösségek fontosságát és erejét.

3.1. Család

Abban a társadalomban, amelyik azt sugallja, hogy maradj egyedül, mert akkor neked jobb, és több jut, építs egyéni karriert, mert akkor te jobban boldogulhatsz, nekünk határozottan hirdetnünk és gyakorolnunk kell a család fontosságát.

A család, az az egyedüli közösség, ahova Isten gyarapodást, gyermekáldást adhat.

3.2. Gyülekezet

Abban a társadalomban, amelyik értékvesztett és atomizált, nekünk hirdetni és gyakorolni kell az értékkeremtő közösségek fontosságát. Ilyen a gyülekezet is, hiszen ide ad Isten lelki gyarapodást.

3.3. Iskola

A család, a gyülekezet és az iskola (az egyházi fenntartású iskolára gondolok elsősorban) együttműködésének az eredménye lehet a hatékony keresztyén nevelés. Iskoláinkban a jövő nemzedék formálódik, és egyáltalán nem mindegy hogyan.

- a) A református iskola küldetése, hogy benne a nevelés helyes bibliai alapokon, határozott keresztyén értékrend szerint történjék.
- b) A református iskola küldetése az, hogy elvezesse a tanulóit a személyes döntés, és az egyéni felelősségvállalás helyzetébe.
- c) A református iskola küldetése a teljesség igényével történő nevelés.

A keresztyén nevelés a növendéket testi, szellemi, és erkölcsi egységként tekinti. A teljesség igényével történő nevelés eredményezheti azt, hogy az élet teljességének egészséges elfogadására és megélésére készítse fel a fiatalokat, arra hogy felismerjék és megértsék azt, milyen módon tudják szolgálni a teljességet. Azért fontos, hogy szellemi-erkölcsi lényként és ne „fogyasztóként” éljék az életüket.

- d) A református iskolák küldetése az, hogy önkorlátozó, minőségelvű életre neveljék diákjaikat.

A keresztyén nevelésben nem a fenntartható fejlődés ütemének kérdése a döntő, nem az a kérdés, hogyan tudod korlátaidat és határaidat kitágítani, hanem elfogadod, hogy vannak korlátaid és határaid, az a kérdés, hogy ezt a keretet hogyan lehet a legteljesebben betölteni. Persze ehhez a felelősséghez mindig hozzátartozik a megismerés vágya és kíváncsisága, mert csak az iránt lehet felelősséged, amit ismersz.

- e) A református iskola küldetése a közösségben és közösségért élő ember nevelése.

A globalizálódó és sok tekintetben egyre inkább virtuálissá váló világban a keresztyén nevelés arra készít, hogy te egy hús-vér „valós világban” élsz, ahol „lokális” helyi felelősséged van mindazokért a közösségekért, amelyeknek tagja vagy.

3.4. Nemzet

Az identitását elvesztő világban nekünk fontos hirdetni és megélni a nemzet fontosságát, mint olyan közösséget, ahova Isten kulturális és identitásbeli gyarapodást adhat.

A globalizálódó világban nekünk hirdetni kell a helyi felelősségünket. Ez azt jelenti, hogy a globalizálódó és sok tekintetben egyre inkább virtuálissá váló világban a keresztyéneknek, a keresztyén közösségeknek hirdetni kell és meg kell élni, hogy egy hús-vér „valós világban” élünk, ahol „lokális” helyi felelősségünk van mindazokért a közösségekért, amelyeknek tagjai vagyunk. Magyar reformátusként itt Magyarországon, magyar reformátusként a Kárpát-medencei magyarság tekintetében.

4. ÖSSZEGZÉS

4.1. A mai magyar társadalomról felvázolt helyzetkép reménytelenséget sugall. Amikor a társadalmunk reményteljes jövőjéről beszélünk, akkor ne a mostani helyzetre tekintünk, hanem Isten ígéjére és ígéretére: *„Mert csak én tudom, mi a tervem veletek – így szól az Úr – békességet és nem romlást tervezek, és reményteljes jövőt adok nektek.”* (Jer 29:11)

A Szentírásban nem találjuk ezt a szót, hogy reménytelen.

4.2. Ahhoz, hogy befogadjuk és elfogadjuk a reményteljes jövőt, gyökeres szemléletváltásra van szükség. „...és ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.” (Róm 12:2)

4.3. A szemléletváltás megváltoztatja és meghatározza a feladatainkat

- a) Határozott, keresztyén értékrendet felmutatni és életformát megerősíteni a közösségeinkben. (Ami az Istennek tetsző.)
- b) Hirdetnünk és gyakorolnunk kell a közösségek fontosságát és erejét, a család, a gyülekezet, az iskola, a nemzet fontosságát.
- c) A globalizálódó világban nekünk hirdetni és gyakorolni kell a helyi felelősségünket: magyar reformátusokként nekünk Magyarországon van felelősségünk, magyar reformátusokként nekünk a Kárpát-medencei magyarsággal szemben van felelősségünk.

Végezetül azt kérem tőletek kedves testvérek, hogy ne szégyelljük ezt a reménységünket: *„a reménység pedig nem szégyenít meg, mert szívünkbe áradt az Isten szeretete a nekünk adatott Szentlélek által.”* (Róm 5,5) Ez adjon erőt számunkra megvallani azt, hogy hiszünk a reményteljes jövőnkben, és adjon erőt számunkra szolgálni a reményteljes jövőnkért.

A rezsim számára az ellenség maga az Isten volt

KOSZORÚZÁS A SZERZETESÉK SZÉTSZÓRATÁSÁNAK 60. ÉVFORDULÓJÁN

Hat éve rendez koszorúzási ünnepséget a KÉSZ miskolci csoportja június 17-én, a minorita rendház falán elhelyezett emléktábla előtt, a szerzetesek elhurcolásának évfordulóján. Az idei ünnepségen *Mariscsák István*, a KÉSZ miskolci csoportjának elnöke, a Fráter György Katolikus Gimnázium igazgatója köszöntötte *dr. Ternyák Csaba* egri érseket, az ünnepségen megjelent szerzetes papokat és nővéreket. Mint iskolaigazgató, nemcsak a szerzetesek elhurcolásáról, hanem az egyházi iskolák államosításáról is megemlékezett beszédében.

– Köszönettel tartozom a KÉSZ miskolci csoportjának, hogy évről évre megemlékeznek a miskolci minorita szerzetesek elhurcolásáról – kezdte ünnepi megemlékezését Ternyák érsek úr. – Hatvan éve hurcolták el a szerzeteseket, úgy, mintha közönséges bűnözők lettek volna. Nem valamilyen forradalmi csurhehad vonult ide, akik elvitték a jámbor szerzeteseket, akik tanítottak, neveltek és a hívek lelki vezetéséről gondoskodtak, hanem a magyar állam rendőrsége, amelyik hivatalos papírokkal felszerelve, felsőbb megbízással jött ide, hogy elhurcolja őket, akik soha, senkinek nem ártottak. Senki nem bizonyította be, hogy a legkisebb bűnt is elkövették volna, hogy megérdemelték azt a bánásmódot, amellyel irányukba fordultak.

– Öröm számomra, hogy nem feledkeztünk meg erről, hogy az a fajta ideológia, amely néha terjed, hogy feledjük már el a múlt rémségeit, ne beszéljünk róluk, bennünket nem fertőzött meg. Azért jöttünk ide, hogy megemlékezzünk róluk, hogy tisztelettel fejet hajtsunk előttük, és hogy a szentmisében imádkozzunk értük. Példaképek ők, mert ártatlanul szenvedtek az igazságért. Ezért méltók arra, hogy nevük örökké éljen. Ezen a táblán felsorolták azoknak a nevét, akik akkor szenvedtek, akiket ártatlanul meghurcoltak. Ha még élnének, ki tudja, mi mindről tudnának beszámolni.

– Örömmel látom, nemcsak azok jelentek meg itt, akik talán saját emlékeikből is fel tudják idézni azt a kort, hanem fiatalabbak is, akik csak hallottak azokról a rémtettekről, amelyek itt történtek. Fontos hogy emlékezzünk, mert az ahhoz segít hozzá bennünket, hogy ne fogadjuk el, tiltakozunk ellene, hogy bárhol, bárkivel hasonló dolog előfordulhasson, hogy igazságtalanul, ítélet nélkül elhurcoljanak valakit a saját otthonából.

– A következőkben koszorúzzuk meg ezt az emléktáblát és a szentmisében imádkozunk a szerzetesekért, azokért, akiket innen elhurcoltak, és azokért is, akiket máshonnan. Kérjük az Úristent, hogy az ő kegyelméből láthassuk meg a szerzetesrendek felvirágzását, mert ők az egyház erejének a jelei. Ma gondolhatunk arra, az, hogy ilyen kevés szerzetes van, az egyház gyengeségének a jele. De az Úristen mindig talál lehetőséget arra, hogy az erejét megmutassa, mert különleges az ő ízlése. A gyengeségben mutatja meg az erejét. Abból a kőből, amit semmire sem lehet használni, képes szegletkövet faragni. Adja az Úristen, hogy belőlünk, akik itt vagyunk, a saját területünkön szegletkövet tudjon formálni, amelyre családot, baráti kört, jövőt lehet építeni. Ezekkel a gondolatokkal hajtsuk meg fejünket a tábla előtt és imádkozunk az elhurcoltakért.

A koszorúzás után az érsek szentmisét mutatott be a templomban. Az alábbiakban szentbeszédét idézzük.

Egy ilyen napon, amikor azoknak a szerzeteseknek az elhurcoltatására emlékezünk, akik ebben a templomban szolgáltak, az idők szinte egész életük során, egészen különleges hallani az evangélium szavait, amelyben Jézus az imádságra tanít bennünket.

Ezek a szerzetesek életük jó részét imádságban töltötték. Mindaz a több, mint tízezer szerzetes, akit hatvan évvel ezelőtt elhurcoltak, imádkozó, betegápoló, a szegényeken, a rászorulókon segítő, tanító szerzetesek voltak. Mégis, az imádság az, amely leginkább, karakterisztikusan jellemzi a szerzetes életét.

Mi történik akkor, amikor imádkozunk? Akkor elismerjük, hogy nem vagyunk önmagunk urai. Elismerjük, hogy van fölöttünk valaki, egy nálunk nagyobb hatalom, akitől függünk, akitől az életünket kaptuk, és akit szolgálni vagyunk kötelesek. Az imádságban ezt ismerjük el újra és újra, hogy mindent tőle kaptunk, Őt kell dicsőítenünk, és mindenért neki kell hálát mondanunk.

A nekünk ma tanított imádságban van egy sor, ami ma talán egészen különlegesen cseng, amikor azt imádkozzuk, hogy *bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek*. Úgy gondolom, hogy ezek az atyák, akiket innen elhurcoltak, és mindazok, akiket Magyarországon elhurcoltak, ezzel a lelkiütellet éltek. Megtanulták Jézustól, hogy megbocsásson azoknak, akik őket bántották. Még akkor is, ha nem kértek bocsánatot, hiszen a megbocsátás gesztusa lehet olyan is, amelyet előre felajánlunk. A szerzetesek így éltek. Jézustól tanulták meg az imádságot: Uram, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekednek.

Mi volt a bűnük ezeknek a szerzeteseknek? Egyedül az, hogy az Istent állították életük középpontjába, és az a hatalom, amelynek ők szálla voltak a szemében, nem elsősorban a szerzetesekre haragudott. Talán még nem is arra, akit a szerzetesek jelenített meg. Nem az egyház volt az igazi ellenségük. A rezsím számára az igazi ellenség maga az Isten volt. Mindenki, akinek az Isten állt élete középpontjában, automatikusan ellenséggé vált, mert ők az Isten ellenségei voltak.

A francia forradalom egyik nagy alakja, Voltaire azt mondta az egyházzól, taposátok el a gyalázatost. Azért volt gyalázatos, mert Istent állította a középpontba. A francia forradalom, és utána az összes forradalmak az Isten trónját akarták ledönteni,

azért, hogy az Isten helyére az embert állítsák. Önző módon az embert, mert úgy gondolták, az az igazán humánus, ha az embert állítjuk minden középpontjába. Nagy tévedésük abban állt, hogy a legembertelenebb rendszerek születtek meg az istentagadás nyomában. Ma gyakran elfeledjük, hogy sokan azt állítják, nincs bűnünk, pedig a múlt század történelme mi másról árulkodik, mint a bűnről. Két olyan istentelen rezsim sújtotta Európát és az egész világot, a fasiszta náciizmus és a kommunizmus, amelyek a bűnök sorát követték el.

Nem volt bűn, amit népünk ellen elkövettek az első világháború után? Nem volt bűn, amit a szerzetesek ellen elkövettek? Sorolhatnánk a múlt század totalitárius rendszereinek sok-sok bűnét. Mindez arról árulkodik, hogy van bűn a világban, és téved mindaz, aki úgy gondolja, hogy ma nincs bűn. Ma is van, ott van a mi életünkben is. Nem a másokéban akarjuk elsősorban a bűnt keresni és kigyomlálni, hanem saját életünkben. Alázatosan önmagunkba szállunk, és bocsánatot kérünk az Istentől, és kérjük tőle az újrakezdés lehetőségét, amelyet mindig megad nekünk a szentmisében. Ezért a hívő ember hálával tekint Jézusra, aki újra megjelenik itt a szentmisében közöttünk a szent színek alatt, és a szentségek segítségével felajánlja nekünk a legnagyobbat, amit adhat: bűneink bocsánatát és az üdvösséget.

Ez az, amit azok az emberek, akik elhurcolták a szerzeteseket, talán csak életük utolsó pillanatában értettek meg. Talán akkor volt lehetőségük arra, hogy magukba szálljanak és bocsánatot kérjenek. Ezért olyan fontos, hogy megtanítsuk az új generációkat is imádkozni. Megtanítsuk az istenes életre. Olykor a lelkipásztorok panaszkodnak arról, hogy egy idő után a legjobb fiatalok is elmennek, hátat fordítanak. De van hová visszatérniük, és az öregkornak, az idős, hajlottkornak az a lehetősége, hogy az ember végiggondolhatja az életét, és ha az Isten megengedi neki, hogy hosszú életű legyen, talán még jóvá is teheti ifjúsága mulasztásait.

Köszönjük az Uristennek, hogy adott nekünk szerzeteseket. Köszönjük, hogy olyan példákat állított elénk, akik életüket teljesen Istennek akarják szentelni, hármass fogadalmuk szellemében. Ma is nagy szükség van arra, hogy legyenek olyan emberek, akik teljesen Istennek szentelik magukat. Ezért is olyan fontos, hogy minden szentmise után imádkozzunk új papi és szerzetesi hivatásokért. Egyházunk megújulásának is nagy jele az, ha vannak szerzetesei. Becsüljük meg azokat, akik vannak, és akik erre az útra készülnek, óérettük különösen is imádkozzunk.

Jézusunk, lelkek örök pásztora, tekints irgalmas szemmel szeretett nyájadra. Urunk, mint árvák sírunk előtted. Kérünk téged, a boldogságos Szűzanya, a Magyarok Nagyszszonya közbenjárására, adj nekünk papi hivatásokat. Jézusunk, adj nekünk a Te szíved szerinti papi és szerzetesi hivatásokat. Amen.

Lorántffy Zsuzsanna – Töredékes ecsetvonások kegyességének portréján

Valószínű szülőhelyén, Ónodon, harmadik egészalakos szobrát állították fel.¹ Tanulmányok, megemlékezések sokasága értékeli életét, tevékenységét, alkotásait.² Keveset beszélünk azonban arról, ami mindezek mögött volt: személyiségének mély keresztyén meggyőződéstől áthatott belső világáról, amely őt képessé tette – többek között, de nem elhanyagolható értékben – kiemelkedő tettekre, alkotásokra.

Az egyháztörténeti kutatás elvi szempontjait összegző Révész Imre úgy foglalt állást, hogy „a vallásos élet, a kegyesség, a pietas az egyháztörténelemnek, mint tudománynak tulajdonképpeni elsődleges tárgya”.³ E nélkül olyan – állapítja meg Révész – mint a leprévelt virág: sem színe, sem illata nem az igazi. Tanulmányunkban ezt a nehéz, de szép feladatot igyekszünk elvégezni: megrajzolni Lorántffy Zsuzsanna kegyességét.

Ha felidézzük alakját, a legtöbbünkben sztereotípiaként él az, ahogyan őt a művészek ábrázolták. Csak remélhetjük, hogy nem elsősorban a Móricz Zsigmond által Erdély című regényében lefestett asszony él a köztudatban, aki egy kicsit selypítve beszél, vallásának fanatikusa, aki ki akarja irtani a presbiteriánus puritánokat, s annak örül, ha a katolikusokat szenvedni látja. Mert ez a kép tökéletesen hamis – talán Móricz a Nagyasszony illeten ábrázolásával saját kudarcainak helyét, Sárospatakot büntette.⁴ Jóindulattal megalkotott, de mégsem egészen igaz a szobrai által elének állított, a fejedelemasszony nem hiteles portréja nyomán készült ábrázolás. Zárkózott, befelé forduló, megközelíthetetlen személyiségnek tűnik ebben a művészi megközelítésben. Pedig igen valószínű, hogy külsőségeiben és belső világáról is árulkodó érdeklődésében nem különbözött lényegesen kora hasonló társadalmi szinten élő hölgyeitől. Szerette, ha szép dolgok veszik körül, maga is sokat tett ezért: saját ízlése szerint építkezett, pompás virágoskerteket ápolt, ránk maradt hímezési szinte egyedülállóan gyönyörűek. Leveleiből kitűnik, hogy érdeklődött a divat után, viselt ékszereket, szeretett a szép lovakat, gyönyörködött a fülemüle énekében. Milyen szé-

¹ Az elsőt Sárospatakon 1931-ben, a másodikat Nagyváradon 1996-ban emelték.

² A Sárospataki Református Kollégium Múzeuma emlékének szentelte felújított állandó kiállítását, hasonlóképpen nagyszabású kiállítást rendezett az MNM Rákóczi Múzeuma. Ez utóbbi által szervezett konferenciára több mint 40 tanulmány született.

³ Révész Imre: A magyarországi protestantizmus tudományos történetírása. Protestáns Szemle 1924. 480. p.

⁴ Móricz például így beszélteti Lorántffy Zsuzsannát: „Ki kell irtani a magvát is ezeknek a silány elfajzottaknak, ezek még veszélyesebbek, mint a pápisták. [...] Nem szánám magam kezével meggyújtani a máglyát, amin ezeket az új presbiteriánus konkolyhíntöket elégessem”. (Az 1979. évi kiadás 1018. lapján.) Móricz Zsigmond ábrázolását nem ellensúlyozza, mert nem eléggé olvasott Szentmihályiné Szabó Mária értékes, finom vonásokkal megrajzolt Lorántffy Zsuzsannája, ugyanez mondható el Victor Gabriella művéről. Még kevésbé közismert Hegyaljai Kiss Géza műve, ráadásul stílusa avultnak hat a mai olvasó számára.

pen írta Rákóczi György a távol lévő hitvesnek: „Az csörgő azolta az házadban meg nem állott, most is igen foly az tartóban, onnét is kimegyen az kertre; mind kis kert s nagyobbik kertedben, édesem, az virágok igen szépen vannak, noha már egyebütt az filemilék nem szólnak, de az filemiléd ma is megmutatá jóságát, mint tavaszkor szinte, úgy szóla hajnalba”.⁵ Lírai lélekre vall, ahogyan megragadta a végtelen síkság szépsége: „Én már úgy megszokom az szép tér földeket, már nehezebb leszen, hogy oda be hamar megakad az szemem az hegybe. Ez igen szép hely”⁶ – írta férjének, amikor beregi tájakon utazott. Bensőséges érzelmeiben sem volt elzárkózó. Közismert lehetett, hogy Ferenc kishíának elvesztését a vigasztalások között is élete végéig fájdalommal hordozta, halálának napját rendszeresen megböjtölte.⁷ S milyen sokszor emlegette szomorúan a felnőtt korában elvesztett kedves Zsigmondot. Bizony tudott panaszkodni is. Keserűségében is hitvallásosan szép kifakadása éppen a pataki diákok lázadása miatt szakadt fel szívéből: „Idvözült Urammal ifjúságomtól fogva istenesen élvén, de sem annak, sem édes kedves fiannak Rákóczi Zsigmondnak halálán annyit nem sírtam, keseregtem, mint az ifjúságnak ez rajtam tett méltatlan cselekedetin. Te látod Istenem! mint az édes anya magzatit, az dajka az ő kicsindedit, úgy igyekeztem nevelni Istennek és szegény hazánknak szolgálatjára, de sok dajkálkodásimat ím mivel fizetik”.⁸ De a Nagyasszony tudott haragudni is. Testvérét, Lorátfy Katát nem szívlelhette, mert özvegységében ellenére választott második férjet magának.⁹ Ugyanakkor öntudatosan egyenes egyéniség volt, akaratát, esetlegesen eltérő véleményét fejedelem férjével szemben is kinyilvánította.¹⁰ Töredékesen felvázolva is összetettebb személyiség volt, mint amit általában róla gondolunk.

A kort, amelyben élt, egyrészt a református ortodoxiával, másrészt a puritanizmussal, illetve e két teológiai álláspont vitájával, harcával szokás jellemezni. A református egyház szervezetében kiépült, megerősödött, már megvoltak a maga hagyományai. Teológiájában a reformátori tanítás elmélyítésére törekedett, de az már nem a maga személyesen ható frissességében, hanem a tanbeli tisztaságában volt hangsúlyos. A prédikáció ekkor elsősorban nem fel- és megszólító üzenet, hanem tudományos fejtegetés. Az „életet” háttérbe szorította a tan. Újításnak hatott ebben az egyházi közegben a puritánusok célkitűzése, amennyiben a hangsúlyt a személyes lelkipásztori gondoskodásra, a kegyesség ápolására tették. Lorátfy Zsuzsannát, mint a puritánusok legfőbb pártfogóját emlegeti az egyháztörténet írás. De vajon ő maga is puritánus lett volna? A leghelyesebb válasz erre a kérdésre az, hogy nem volt ortodoxus és nem volt puritánus sem: egyszerűen hívő, kegyes asszony volt. Nem az a tisztünk – amint a címben feladatunkat kítűztük – hogy a két teológiai irányzat jegyeit kutassuk a Nagyasszony

⁵ Rákóczi György Levele Gyulaférvárról, 1640. június 17. Szilágyi Sándor: A két Rákóczy György fejedelem családi levelezése. Bp. 1875. 62-63. pp.

⁶ Lorátfy Zsuzsanna I. Rákóczi Györgynek, Beregszász, 1640. szeptember 11. Családi levelezés, i. m. 73. p.

⁷ Szalárdy János siralmas magyar krónikája. Sajtó alá rendezte, stb. Szakály Ferenc. Bp.1980. 145. p.

⁸ Sárospataki Füzetek 1860. 669. p.

⁹ Szalárdy János, i. m. 194. p.

¹⁰ Péter Katalin: Lorátfy Zsuzsanna. In Tamás Edit (szerk.): Lorátfy Zsuzsanna album.Sárospatak, 2000. 34-35. pp.

ilyen jellegű megnyilatkozásaiban. Bízvást állítjuk, hogy ránk maradt levelei alapján mindkét teológiai irányzat hatása kimutatható vallásos gondolkodásában.¹¹ Támogatta a puritánusokat, amennyiben áldást, haladást, épülést hoztak az anyaszentegyház életében. S szembe helyezkedett az ortodoxusokkal, ha ezt akadályozták. Számára nem úgy vetődött fel a kérdés, hogy ortodoxus vagy puritánus, hanem mindig a konkrét ügy érdekelt: mit tűz ki célul és mit, hogyan tesz a megvalósítás érdekében.¹²

Ha most már vallásosságának személyes természetét, azaz kegyességét kutatjuk, akkor elsőként a bibliaolvasóra kell figyelniünk. A Szentírás olvasása és a megújulás óhaj-tása és munkálása mindig összefüggésben és összeköttetésben volt az egyház története során. A leghatásosabb bibliafordítási és olvasási programot a reformáció előestéjén Rotterdami Erasmus, a humanista fejedelem fogalmazta meg. Az ő szempontjai etikai és pedagógiai jellegűek voltak. A reformáció felkarolta és elmélyítette Erasmus programját. Az etikai és pedagógiai szempontot nem tette félre, de elsőként és legfontosabbként a Kijelentést hangsúlyozta, mint Isten személyesen megszólító, üdvösségre hívó és vezérlő szavát. A Szentírás ebben az értékelésben újra a teljes élet kimeríthetetlen, éltető forrása lett. A szétszóródott Rákóczi-, majd pataki kollégiumi könyvtár darabjaként bukkant fel a XX. század elején a sátoraljaújhelyi piaristák könyvei között egy 1608-as kiadású (Hanau) Biblia, amely egykor a fejedelemasszony tulajdonában volt. Ebben sajátkezű feljegyzéssel ez állt: „Ez előtt való két esztendővel kezdettem volt el először ezt a Bibliát és az Újtestamentomot negyedikszer, és végeztem el ma, 13. martius Anno 1638. Kiért az én Istenemnek legyen áldott nagy neve, és ismét ma kezdettem el az Újtestamentomot, és egész életemet ez mellé kötelezem, és kérem az én Istenemet, segélykezze, az jót bennem vigye véghez”.¹³ A Nagyasszony tehát rendszeresen, mindennapi lelki kenyéréként Bibliát olvasott. Elsősorban az Újszövetséget. Benne számos verset aláhúzott, nyilvánvalóan azért, mert azok személyesen szóltak hozzá. Feljegyzésében – egyszerre önmagának, régen elmélyült elhatározásának újabb jeleként, s az Úrnak, hitvallásként – kinyilvánítja: „egész életemet ez mellé kötelezem”. Az Írás számára valóban nem halott betű, az ortodoxusok „papiros pápája”, hanem kánon, zsinórmérték, amely szabályozza az élet megnyilvánulásait s egyszerre meg is méri az ahhoz való ragaszkodás milyenségét.

A Szentírás szüntelen, elmélyült tanulmányozásából táplálkozott, hitélményei, megpróbáltatásai, örömei, bánatai közepette kristályosodott ki az a személyes meggyőződése, amely oly jellemző korának jeles református államférfiaira – Bocskai István, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György – mégpedig az eleve elrendeléses bizonyossága. Miként az említettek, ő is végrendeletében fogalmazta meg ezt a legtisztábban. „Legelsőben is adok nagy hálaikat az mindeneken szabadoson uralkodó szent Istennek, hogy engemet az ő nagy és véghetetlen kegyelméből, az ő személyének hasonlatosság-

¹¹ Az egyiket, a puritánust, a fentebb említett konferenciára írt tanulmányában Balogh Judit vizsgálta „A Praxis pietatis megjelenési formái Lorántffy Zsuzsanna levelezésében” címmel.

¹² Ad absurdum: ha csak egyik levelének az a töredéke marad ránk, amelyben a zsoldáréneklést kizárólagossá tenni igyekvő puritánusokat inti („Az karácsoni régi énekeket el ne hagyják, hanem continualják az templomban, melyekben nincsenek az zsoldárokkal ellenkező szók.), bizonyára ortodoxusnak vélnénk.

¹³ Harsányi István: Lorántffy Zsuzsanna Bibliája. Sárospataki Református Lapok 1909. 432-434. pp.

gára teremtvén, keresztyén szülék által ez világra adott, és gyermekségemtől fogvást minden én érdemem kívül lelki és testi javaival meglátogatott, és ilyen szép élemedett időre juttatván, minden nyavalyáimban és háborúságimban kegyelmesen gondomat viselte, sűrű szomorúságimban vigasztalóm volt s legfőképpen pedig, hogy az ő ismeretire vezérlett, az ő szent Fiának, az Úr Jézus Krisztusnak halála érdeméért az ő anyaszentegyházában és választó serege között számlált, és az örök életben örökösített: mely kegyelmes Uramnak, Istenemnek, ki az ő szent Fiával és vigasztaló Szentlélekkel egy bizony örök Isten, kezében ajánlom lelkemet, hogy az jövődő feltámadáskor testemmel egyesülvén, melyet igaz hittel és erős reménységgel várok, ő szent fölségét színről színre láthassam és az megboldogult szentekkel az örök dicsőségben vég nélkül magasztalhassam.”¹⁴ Megingathatatlan reménység, szilárd küldetéstudat gyökerezett ebben a predestinációs hitben. Mivel az üdvösség ügye elrendeztetett, nincs más dolgunk, mint Isten akaratát felismerni és cselekedni. Akkor pedig minden jól van, mert annak akaratából van, aki a legfontosabbat – az örök életet – a javunkra elrendezte. A mindennapi élet eseményei örökkévaló összefüggésben nyernek értelmet. E hívó meggyőződés élt szilárdan népünk legjobbainak szívében, s ez ösztönözte őket a legnagyobb tettekre. A predestinációs hit nem fatalizmus, amely a megváltoztathatatlanba való belenyugvást hirdeti. Ellenkezőleg: a legnagyobb tettekre sarkall. Mivel Isten megmentett, azt az erőt, amit a magam megmentésére fordítanék, felszabadította, hogy általa éljek az Ő dicsőségére. Ez az Istennek élés tudománya. Ebben rejlett a XVI-XVII. század pusztító viharai között élő magyarság számára a megtartó erő.

Lorántffy Zsuzsanna „gyakorlati kegyességéről” szólva, annak lényegét az angol származású, Hollandiában élő és a magyarországi református teológiára nagy hatást gyakorló puritánus meggyőződésű teológusnak, Amesiusnak a teológiával kapcsolatos megállapításával adhatjuk tehát vissza a legjobban: „az Istennek élés tudománya”. Keresztyénnek lenni gyakorlati dolog, a mindennapok során élni – beszélni, cselekedni, gyermeket nevelni, tanítani, könyvet nyomtatni, virágot ültetni, hímezni stb. stb. – Isten dicsőségére. Lorántffy Zsuzsanna így igyekezett élni – Istennek és szegény hazánknak szolgálatjára. Az Istenek élés szent tudományában járt, amikor – s tulajdonképpen bizonyos formában folyamatosan tette ezt alkotó élete során – adott. Férjének, gyermekeinek, rokonainak, iskoláknak, gyülekezeteknek, ismert és ma már a feledés homályába tűnt embereknek és közösségeknek – az anyaszentegyháznak és szegény hazánknak. S amit adott, az valahogy, titokzatosan ma is él és tovább hat.

Az eleve elrendeléses hitnek nélkülözhetetlen eleme a magunk méltatlan voltának valóságos komolyan vétele – minden én érdemem kívül – ahogy Lorántffy Zsuzsanna írta. E nélkül a predestinációs meggyőződés önhittség. Méltatlanságunk szent tudata nyomán születik meg szívünkben ennek ellensúlya, az alázat. A Nagyszony életében több esemény is igazolja ennek valós meglétét. Férje halála után a magyarországi birtokokon az egyházak feletti kegyuraságot ő gyakorolta. Ez – figyelemmel társadalmi helyzetére – rendkívüli hatalmat adott a kezébe. Amikor 1655-ben a tarcaliak megkeresték, hogy Tolnai Dali Jánost elvinnék papjuknak, ő

¹⁴ Családi levelezés, i. m. 595. p.

aprólékosan kikérdezte őket, hogy a gyülekezet el tudja-e fogadni Tolnai puritánus nézetéből fakadó istentiszteleti gyakorlatot. Megegyeztek, hogy Tolnai a következő ünnepen bemutatkozik.¹⁵ Erőszakos lépésnek semmi nyoma ebben az ügyben. Még feltűnőbb a nevezetes úrvacsorai eset, amely ugyancsak 1655-ben történt Patakon. Zajlott az új rendtartás vitája, s a Nagyasszony a közelgő húsvéton a puritánus liturgia szerint óhajtott élni a szent jegyekkel. A pataki lelkésznek, Verécsi Ferencnek ezt világosan a tudomására hozta. Verécsi azonban nem volt hajlandó engedelmessékedni, így azután a Nagyasszony nem úrvacsorázott: az úrvacsorához járulás idején „mi csak ki is jöttünk onnét szívünknek nem kicsiny fájdalmával”¹⁶ – írta később. Mit tesz ilyenkor – a XVII. században, amikor egy falusi bíró és tanács elcsaphatta a papot! – egy csaknem korlátlan hatalommal rendelkező, kegyuraságot hordozó földesúrnő? Lorántffy Zsuzsanna megírta: „Mindazáltal mind az úrvacsorájának osztogatását mint vitte végben, mind pedig tanítása után mennyit zajgott, feddő-dött ellenünk... megírtuk kegyelmednek, melyet az Istennek mintegy ostorául csak békével kell szenvednünk eddig”.¹⁷ Ez a következtetés önmagáért beszél.

Alázattal összeforrott hívő bizonyosságát a Szentírás rendszeres olvasása mellett a szüntelen imádkozás véreire látták el a megújuló reménység életető oxigénjével. Korának emelkedettebb kegyes református embere – éppen a puritánusok ez irányú éberesztése nyomán – vallotta és gyakorolta azt, amit egy századdal később egy hitvalló erdélyi teológus így fogalmazott meg: „Arra kell mindazonáltal igyekezni, hogy minden ember a könyörgésnek lelkével bírjon, s tudjon magától minden alkalmatosságra könyörgést formálni, mert ez az igaz keresztyén embernek papi tiszté”.¹⁸ A bibliaolvasó Lorántffy Zsuzsanna imádkozó életét éppen a Szentírás rendkívüli mélységű és erejű imádságai formálhatták. Isten segítségül hívása szinte egyetlen leveléből sem hiányzik. Különösen beszédes, amit fiának II. Rákóczi Györgynek írt 1658-ban, meglehetősen nehéz időkben. Legyen ez az idézet a róla rajzolt töredékes portrénk utolsó ecsetvonása, szolgáljon nekünk is – kései és igen méltatlan utódoknak – hiteles biztatásul. „Az Isten igazgasson, mit kelljen cselekedned, erősítsen meg mind lelkedbe, erődbe, legyen tanácsadód Ófelsége; szüntelen zörgessünk, fiam, az kegyelem ajtaján, és erősítse meg Ófelsége az mi reszketeg kezeink”.¹⁹

A tanulmány első megjelenése: Dienes Dénes - Füst-Molnár Szilveszter (szerk.): Sola Scriptura. Tanulmányok Dr. Nagy Antal Mihály tiszteletére 70. születésnapja alkalmából. Sárospatak, 2000, 179-185.

A mostani megjelentetés indítékául az szolgál, hogy 350 évvel ezelőtt halt meg Lorántffy Zsuzsanna.

¹⁵ Erdélyi Protestáns Közlöny 1875. 142, 149. pp.

¹⁶ Erdélyi Protestáns Közlöny 1875. 142. p. Tehát nem eltította Verécsi az úrvacsorától, amint szokás emlegetni, hanem ő nem élt azzal, mert lelkiismerete nem engedte.

¹⁷ Uo. Az eset után nem sokára Verécsi Ferenc agyvérzést kapott és nem tudott tovább szolgálni, de haláláig, 1660-ig Patakon élt.

¹⁸ Révész Imre idézi Borosnyai Nagy Zsigmondot. Régi magyar imádkozók és imádságaik. Protestáns szemle 79. p.

¹⁹ Szilágyi Sándor: Lorántffy Zsuzsanna. Pest 1872. 70. p.

Az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának galyatetői ülése és az 1956-os forradalom

Jelen tanulmányomban azt szeretném feltárni, hogy az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának galyatetői ülése milyen hatással volt az októberi forradalomra, illetve hogy az állam miként hozta összefüggésbe az ülésen elhangzottakat a forradalom kirobbanásával.

1955 tavaszán a Budapesti Református Teológiai Akadémia néhány hallgatója, valamint az előző években végzett segédlelkészek „Hitvalló Nyilatkozatot” (a Barmeni Nyilatkozatból merítettek ötletet) fogalmaztak meg. Négy pontban összefoglalva, a Szentírásra hivatkozva többek közt bírálták az államhatalmat kiszolgáló egyházi vezetést is. Ezt a Nyilatkozatot 1955 őszén a (budapesti) teológiai akadémia centenáriumi ünnepségére érkező külföldi vendégeknek is átadták. Tudtak erről a nyilatkozatról az 1956-os galyatetői konferencia külföldi résztvevői is^{1, 2}.

Az államhű egyházvezetés nem akarta, hogy a galyatetői ülésre érkező külföldi egyházi képviselők találkozzanak Ravasz László³ „nyugalmazott püspökkel”. A találkozó Pap László⁴ egyházi főjegyző segédletével mégis létrejött. Ravasz László a gyűlésre Memorandumával érkezett, melyben ismertette az egyház akkori helyzetét. Ez, a Hitvalló Nyilatkozattal kiegészítve, már kellő erő volt ahhoz, hogy a külföldi képviselők szemét felnyissa és meglássák, hogy nem minden úgy van, ahogy azt az akkori cenzúrázott református folyóirat Az Út és a Hungarian Church Press a világ felé mutatott.

¹ 1956. július 28.-augusztus 4.

² 1956 november 1-én megalakult az Országos Intéző Bizottság-másnéven a Református Megújulási Mozgalom

³ **Ravasz László** (1882-1975), 1907-1921 a gyakorlati teológia tanára a kolozsvári református teológiai fakultáson, 1921-1948 a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke, 1937-től az Egyetemes Konvent és a zsinat lelkészi elnöke. Lemondása után még 1953-ig a Kálvin téri gyülekezet lelkésze, 1956. november 1-én Kardos Jánossal és Pap Lászlóval együtt átveszi az egyház lelki irányítását. 1957 februárjában az államhatalom véglegesen kirekeszti az egyház életéből.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945-1963 401.o

⁴ **Pap László** (1908-1983) Korának egyik legjelentősebb egyházi embere. Az ökumenikus mozgalmak és a külföldi kapcsolatok kiépítője, a Budapesti Teológiai Akadémia tanára és dékánja (1957. január 31-én bekövetkezett kényszerű lemondásáig), a Rádya Gyűjtemény főigazgatója, az egyház újjáépítésének elindítója, a Magyar Menekültsegélyező Ifjúsági Bizottság egyik elnöke, az Egyetemes Egyháztanács Magyarországi Bizottság Újjáépítési Irodájának vezetője, az Újjáépítési Bizottság főtitkára, az Újjáépítési Osztály megszervezője, a teológia centenáriumi ünnepségének szervezője, a Végrehajtó Bizottság és a Világtanács Központi Bizottságának tagja, a Református Egyház szerkesztőbizottságának elnöke, az idegen nyelvű könyvnyomtatás szerkesztőbizottság tagja, a Központi Bizottság magyar képviselője, a Konventi Elnöki Tanácsban a Dunamelléki Egyházkerület képviselője, az Ökumenikus Bizottság teológiai albizottságának elnöke és egyházkerületi főjegyző.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945-1963 11.o.tól.-146.o.ig

A galyatetői gyűlés a megbeszéltek alapján zajlott le, természetesen a magyar állam és a Magyarországi Református Egyház (MRE) kapcsolata is szóba került, és a résztvevők egyetértettek abban, hogy az egyház élén olyan vezetőknek kell állnia, akikben a gyülekezetek megbíznak.

A forradalmat követően, Visser't Hooft⁵, az Egyházak Világtanácsának (EVT) főtitkára következő mondata: „A Magyarországon tartott konferencia 1956 augusztusában, nagyban segített ezen új nap előkészítésében”⁶. Ez a mondat nagy vihart aratott. A Népakarat c. napilap 1957. február 8-én már arról írt, hogy a főtitkár ezt mondta: „*A galyatetői konferencián már tudtuk, hogy mi készül Magyarországon*”. Az EVT nyilatkozatban cáfolta ezt.⁷

Az EVT a magyar állam rágalmozása miatt, kénytelen volt 1957 februárjában tisztázni magát. Február 13-án Dr. Visser't Hooft és Dr. Eugene Corso Blake⁸ Prágába utaztak tárgyalni Horváth Jánossal, az Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH) vezetőjével.^{9, 10} Közben a EVT végrehajtó bizottságának tagjai az előző héten egy olyan nyilatkozatot fogalmaztak meg, miszerint a bizottság magáévá teszi Visser't Hooft és Dr. Fry¹¹ és Dr. Payne¹² 1956 novemberi nyilatkozatát, melyben kifejezték „*a magyar nép tragikus sorsa felett érzett elszomorodásukat, amely világosan kifejezte a magyar nép szabadság és függetlenség utáni vágyát nemzeti és vallásos téren egyaránt*.”¹³

Az EVT tagjai Visser't Hooft és Dr. Eugene Corso Blake a helyzet teljes feltárásával voltak megbízva, mivel az EVT ellen felhozott vádak már addigra több külföldi sajtóorgánumban is szerepeltek, illetve az EVT New Haven-i éves ülésén egy hivatalos közlemény is megjelent az 1956-os forradalom és az EVT kapcsolatát illetően.

Erre a közleményre reagált a magyarországi református egyetemes konvent az EVT-hez küldött válaszában, melyet a Reformátusok Lapja így közölt le: „*A Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventjének elnökségi tanácsa gondosan és nagy felelősséggel tanulmányozta át azt a hivatalos közleményt, amely az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának évi New Haven-i üléséről egyházunkkal kapcsolatban megjelent...*

A főtitkár úr nyilatkozata egy olyan csoport iránt fejezte ki legmelegebb rokonszenvét, amely október utolsó és november első napjaiban egyházunk törvénye ellen a legsúlyosabban vétett, egyházunk törvényei, rendelkezései ellenére a törvényes vezetők hatalmát

⁵ **Visser't Hooft, Willem A:** (1900-1984), holland ref. lelkész, 1924-től a KIE Világszövetségének, 1931-től a Keresztény Világdiákszövetségnek titkára, 1938-ban, a szervezésben lévő, majd az 1948-ban Amszterdamban megalapított EVT-nak főtitkára 1966-ig.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945-1963, 406.o.

⁶ M.O.L.XIX-A-21-a-R-80-15/1957/10.d

⁷ M.O.L.XIX-A-21-a-R-80-15/1957/10.d

⁸ Az EVT végrehajtó bizottságának tagja

⁹ Reforme, 1957, február 23.

¹⁰ Junge Kirche, Dortmund, 1957. március 10.

¹¹ **Franklin Clark Fry** (1900-1968) az EVT elnöke 1957-63 között.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945-1963 389.o.

¹² **Ernest Alexander Payne:** angol baptista lelkész, 1954-től az EVT Végrehajtó Bizottságának tagja.

Pap László: Tíz év és ami utána következett 1945-1963 , 400.o.

¹³ Reforme, 1957, február 17.

átvette és a hatalom átvételében az egyház rendje, törvényei és az evangélium lelkével ellentétes eszközöket használt...

*Ez a komoly támadás nemcsak nálunk, hanem komoly nyugati egyházi körökben is megütközést keltett. Csak példaként utalunk a British Week 1957.márc.14-i számában megjelent cikkre, amely szerint a főtitkár úr hatáskörét túllépte és súlyos felelősséget vállalt magára az Egyházak Világtanácsa és az egyik tagegyház közötti zavartalan jóviszony tekintetében.*¹⁴

A magyarországi református egyetemes konvent kilátásba helyezte, hogy ha az EVT-vel való kapcsolatát nem tudja rendezni, illetve ha az EVT ezek után is úgymond bele kíván szólni a MRE életébe, akkor az MRE kilép az Egyházak Világtanácsából. Erre a lépésre azonban nem került már sor.

Mindeközben 1957 januárjában az államhatalom felfüggesztette a gyülekezeti szabadságot. 1957. január 14-én az ÁEH rendeletet adott ki arról, hogy minden egyházi gyűléshez ezek után az ÁEH előzetes engedélye szükséges. Egyházi tisztek betöltését, pedig állami engedélyhez szabták. A rendelet visszamenően is érvényes volt, tehát a forradalom idején visszahívott Ravasz Lászlónak ismét menni kellett. A Megújulási Mozgalmat mondhatni megbénították, intézkedéseit felszámolták.¹⁵ 1957. december 30-án a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa [„ az ellenforradalom alatt a népi hatalom mellett tanúsított bátor helytállásért és az azóta eltelt egy év alatt szocializmust építő hazánk és népünk érdekében a békemozgalom területén, valamint az állam és az egyház jó viszonyának érdekében kifejtett áldozatos munkásságáért több egyházi személyt (köztük protestánsokat is) a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével tüntetett ki.”]¹⁶ A kitüntetett egyházi személyek nevében köszönetet mondott Bereczky Albert, aki 1948-tól a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke, vezetője a református zsinatnak és az egyetemes konventnek, az Országos Béketanács elnökségének tagja, és aki 1958-ban lemondott az egyházi tisztségéről.

¹⁴ 1957 Reformátusok Lapja október 20.1.o

¹⁵ Ladányi Sándor: A magyarországi református egyház 156 tükrében, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp. 2006. 217.o.

¹⁶ Reformátusok Lapja, II., 1958,2.sz.,1.o.(idézte könyvében Ladányi Sándor: A magyar református egyház 1956 tükrében, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Bp. 2006., 201.o.)

HUSK 0801/1.6.1./0003

Tanuljunk egymástól!

2008-ban még létezett az MTA Regionális Kutatások Központjának Miskolci Osztálya, amikor a fenti címmel nyertem pályázatot a kassai Safárik Egyetem Földrajz Tan-
székének oktatóival közösen. A miskolci osztály közben megszűnt, az intézet egyik bu-
dapesti kutatócsoportjához kerültem, de maradtam miskolci lakos. Innen, Miskolcra
szerveztem az elmúlt bő egy évben ezt a közös munkát.

A pályázatban három fontos dolgot vállaltunk. Az első az volt, hogy 2009 ősze folya-
mán találkozót szervezünk magyar és szlovák földrajzosok, illetve regionális külön-
ségekkel foglalkozó kutatók, azaz regionalisták között. Mindkét fél 30-30 kutatót kért
föl, hogy vállalkozzon arra, eljön egy általunk szervezett magyar-szlovák kutatók rész-
vételével zajló megbeszélésre, ahol egymás munkásságának megismerésén túl arról vitat-
koznánk, milyen tanulmányokat javasolnának a résztvevők egy készülő szemelvénygyű-
teménybe. A megbeszélések kezelhetősége érdekében hat alkalommal jött össze öt-öt
magyar, illetve szlovák kutató. Két találkozó a hatból a Tokaji Múzeumban volt. Hadd
lássák külföldi kollégáink, hogy egy magyar kisváros milyen szép intézményt tart fenn!

Ezt követte a munka másik fontos teljesítése, a szemelvénygyűjtemény összegyűjtése,
a cikkek kiválogatása, a cikkekből a megfelelő, az olvasókat is érdeklő részletek kivá-
lasztása, majd kötetbe szerkesztése. Mind a magyar, mind a szlovák nyelvű gyűjteményt
átadtuk a fordítóknak, hogy a másik fél nyelvén is olvasható legyen mindenki írása.

A harmadik szakaszban a fordítások segítségével összeállítottuk a két végleges kötetet,
immár mindkét országról. A magyar nyelvű kötetbe bekerültek a Magyarországról és a
Szlovákiáról szóló szemelvények, magyarul, és ugyanezek az írások szlovákuul is a másik,
a szlovák kötetbe. Az így elkészített két könyv anyagát adtuk át a nyomdának.

A célunk az, hogy az így elkészült magyar, illetve szlovák nyelvű könyveket a magyar,
illetve a szlovák felsőfokú intézetek, valamint területfejlesztéssel, határ menti kapcsola-
tokkal foglalkozó szakemberek és más érdeklődők forgathassák, egymás jobb megisme-
rése érdekében, minél több sikeres közös pályázat reményében.

dr. Mezei István, PhD

(miskolci lakos)

MTA Regionális Kutatások Központja

Térségfejlesztési Kutatások Osztálya

Budapest

ADEPTUS-H
MÉLY-ÉS MAGASÉPÍTŐ ZRT.

a HÍDÉPÍTŐ Csoport tagja

Azt, hogy Ön kezében tarthatja ezt a folyóiratot és elolvashatja a benne leírtakat, sokban köszönhetjük az

ADEPTUS-H Mély- és Magasépítő Zrt.-nek

(vezérigazgatója: Komáromi Gyula), mely vállalat nagylelkű támogatásával megteremtette a kiadás feltételeit. Köszönetünk jeléül illesztettük kiadványunkba ezt az oldalt, amely rövid bemutatása az ADEPTUS-H Zrt.-nek, és annak a szemléletnek, amely irányítja a vállalat vezetőit.

Komáromi Gyula életútját, vallott felfogását családja határozta meg, melybe beleszületett: református lelkipásztor édesapa és tanítónő édesanya gyermekeként. Az 50-es évekbeli Balmazújvároson egy ilyen családnak csak egy célja lehetett: erős erkölcsi nevelésben részesíteni és minél hamarabb biztos kenyeret adni a gyerekek kezébe. Az építőipari technikumot Debrecenben végezte, majd Budapesten szerzett építőmérnöki diplomát.

Állami nagyvállalatnál kezdődött azoknak az embereknek a szakmai élete, akik később 1992-ben megalapították saját vállalatukat, az ADEPTUS-t. A vállalat sikerének záloga a baráti légkör, a jó szellemű csapatmunka.

A 70-es, 80-as évekhez képest a magyar építőipar ma európai szinten teljesít. Az ADEPTUS munkáját minősíti, hogy fennállása óta három alkalommal részesült Építőipari Nívódíjban. A nagy szakmai elismerést jelentő nívódíjat először 2001-ben a tolcsvai bor- és szőlőfeldolgozó üzem (Tokaj-Oremus Kft.) építéséért, majd 2006-ban az aggteleki Baradla-barlang Vörös-tó–Jósvafő közötti szakaszának felújításáért, ill. a Vörös-tói látogatóépület kivitelezéséért (konzorcium egyik tagjaként) kapta meg a vállalat.

A harmadik nívódíjat 2007-ben vehette át a cég az erdőbényei borászati üzem (Béres Borászat) kivitelezéséért.

Fentiekén túlmenően hosszasan sorolhatnánk az elmúlt 20 év alatt felépített létesítményeket, melyek között kórházak, missziós központok, templomok, iskolák, szociális létesítmények, hidak, erőművek szerepelnek.

Az ADEPTUS megalakulása első pillanatától kezdve folytat karitatív tevékenységet is, anyagi lehetőségei függvényében. Gyermekétkeztetést, rákellenes alapítványt, inkubátorházat, ökumenikus szeretetszolgálatot éppúgy támogatnak, mint B.-A.-Z. megye művészeti és kulturális eseményeit, valamint számos sportegyesületet. Ezen túlmenően segítséget nyújtanak munkatársaiknak is, akár egészségügyi probléma, akár lakásfelújítási gondok megoldása terén.

Az ADEPTUS-H Mély- és Magasépítő Zrt.

közepes nagyságú vállalkozás. Vezetői jól tudják, mit jelent az emberek számára a segítség, és örömeikre szolgál, ha a vállalatnak anyagi lehetősége nyílik egy-egy jó ügy támogatására.

ADEPTUS-H
MÉLY-ÉS MAGASÉPÍTŐ ZRT.

a HÍDÉPÍTŐ Csoport tagja

3525 Miskolc, Szepessy u. 3-5.

Telefon: (46) 501-391, 412-706 • Telefax: (46) 501-397, 501-398

E-mail: adeptus.mi@mail.datanet.hu

CÉGÜNK TEVÉKENYSÉGI KÖRE: építőipari fővállalkozás
• magasépítés • mélyépítés • acélszerkezet-gyártás, -szerelés

E számunk szerzői

Ábrám Tibor a Tiszáninneni Református Egyházkerület főgondnoka

Dr. Barna Gábor a Szegedi Egyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai tanszék-
vezetője

Prof. dr. Csermely Péter a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács elnöke

Dr. Dienes Dénes a Sárospataki Református Kollégium Levéltárának igazgatója

Dr. Dolhai Lajos az Egri Érseki Hittudományi Főiskola főigazgatója

Gróf Lajos újságíró

Hajdú Éva egyetemi hallgató

Jeney Edit újságíró

Linczenbold Levente teológiai tanár, polgári plébános

Mikolai Vince pápai prelátus, diósgyőri plébános

Molnár Attila Brúnó ragályi plébános

Dr. Obbágy László teológiai tanár, nyíregyházi parókus

Szabó Sándor református lelkipásztor

Szilvay Gergely újságíró

Dr. Ternyák Csaba egri érsek

Zsugyel János PhD, főiskolai docens, Budapesti Gazdasági Főiskola

Tartalomjegyzék

REMÉNYIK SÁNDOR KÉT VERSE (3)

ÜNNEPEK – ALKALMAK

MIKOLAI VINCE: A jövő kapujában (5)

SZABÓ SÁNDOR: Az önkormányzati választás elé (7)

EGYHÁZ ÉS TÁRSADALOM

JENEY EDIT: Dr. Kriza Ákos, a polgári párt polgármesterjelöltje (9)

GRÓF LAJOS: Ad maiora natus sum (15)

ZSUGYEL JÁNOS: A fogyasztói társadalomtól az alkotó közösségig (23)

CSERMELY PÉTER: Értékek és tehetség a mai iskolában (26)

SZILVAY GERGELY: Jézus és a bulvárhírek (35)

EGYHÁZ ÉS TÖRTÉNELEM

BARNA GÁBOR: A magyarok Máriája (38)

EGYHÁZ ÉS MŰVÉSZET

MOLNÁR A. BRÚNÓ: The Last Sin Eater – Az utolsó bűnevő (50)

KERESZTÉNY, KERESZTYÉN BELÜGYEK

Élő kövek, lelki ház (53)

DOLHAI LAJOS: Egyházképünk megújításának szükségességéről (53)

LINCZENBOLD LEVENTE: Mint élő kövek... (58)

TERNYÁK CSABA: Az egyháznak vagyunk élő kövei (62)

ÖBBÁGY LÁSZLÓ: Alexandriai Kelemen mint egyetemi lelkész (66)

ÁBRÁM TIBOR: Reményteljes jövő a társadalomban (76)

ÉVFORDULÓK

A rezsिम számára az ellenség maga az Isten volt (82)

DIENES DÉNES: Lorántffy Zsuzsanna –

Töredékes ecsetvonások kegyességének portréján (85)

HAJDÚ ÉVA: Az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának galyatetői ülése és az 1956-os forradalom (90)